

PETIRAT MOSHE

A CRITICAL EDITION AND TRANSLATION

BY

PETER S. KNOBEL

THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN HEBREW
LETTERS AND ORDINATION

HEBREW UNION COLLEGE-JEWISH INSTITUTE OF RELIGION

1969

REFEREE - PROF. EUGENE MIHALY

INSTRUCTIONS TO LIBRARY FOR THESES AND PRIZE ESSAYS

Statement by
Referee

(Not Necessary
for Ph.D.
Thesis)

AUTHOR Peter S. Knobel

TITLE "Petirat Moshe: A Critical Edition and Translation"

TYPE OF THESIS: Ph.D. ☐ D.H.L. ☐ Rabbinic ☒
Master's ☐ Prize Essay ☐

1) May (with revisions) be considered for Publication

☒
yes

☐
no

2) May circulate ☒

3) Is restricted ☐

April 7, 1969
Date

György Mihály
Signature of Referee

Statement by
Author

(Please consult with Librarian if copyright protection
is desired.)

I understand that the Library may make a photocopy of
my thesis for security purposes.

The Library may sell photocopies of my thesis.

☒ ☐
yes no

March 13, 1969
Date

Peter S. Knobel
Signature of Author

Library
Record

Microfilmed

7/10/69
Date

Maria Steiner
Signature of Library Staff Member

2247
M

To my wife, Elaine,

who is my constant stay and support.

MIDRASH PETIRAT MOSHE

The thesis presents a Hebrew text of Midrash Petirat Moshe based on the Jerusalem Manuscript, with variants from other manuscripts, printed editions, and parallels from other midrashim. The Jerusalem manuscript is translated. The translation deviates from the Jerusalem manuscript only when the Jerusalem manuscript did not make sense.

Midrash Petirat Moshe describes the last days of Moses' life. Much of the midrash consists of a series of dialogues between Moses and God. God decrees death for Moses and Moses protests. God then tries to justify the decree, but Moses counters each of God's arguments. God alternately accuses Moses and appeases him.

As the hour of Moses' death draws near, God sends Samael to take Moses' soul, but Moses is too powerful for Samael and he drives him away. God then agrees to personally attend to Moses' burial. God and three angels, Michael, Gabriel, and Zangael descend from heaven, and prepare Moses for burial.

The final scene is a dialogue between God and Moses' soul. God commands Moses' soul to leave his body but the soul resists. Then in a tender and touching gesture, God takes Moses' soul with a kiss. The midrash closes with God mourning for Moses while Metatron tries to comfort Him.

In its present form, Midrash Petirat Moshe is probably a late collation of older sources. Scholars differ widely on the date of origin. There is almost universal agreement that our midrash contains material which dates from the earliest strata of rabbinic literature.

Midrash Petirat Moshe is an elaborate folk tale which is of lasting beauty and continuing relevance.

TABLE OF CONTENTS

ACKNOWLEDGMENTS	iii
LIST OF ABBREVIATIONS	iv
INTRODUCTION	
A. CONTENT OF <u>MIDRASH PETIRAT MOSHE</u>	vii
B. CONTENT OF THESIS	viii
C. CRITICAL APPARATUS	ix
D. MANUSCRIPTS	x
E. PRINTED EDITIONS	xi
F. PARALLELS	xiii
G. TRANSLATIONS	xiv
H. RELATIONSHIP OF VERSIONS	xvi
I. DATING	xviii
J. THE DEVELOPMENT OF <u>PETIRAT MOSHE</u>	xxii
K. ANGELOLOGY	xxiv
L. AUTHORITIES CITED IN THE TEXT OF <u>MIDRASH</u>	
<u>PETIRAT MOSHE</u>	xxv
TEXT AND TRANSLATION	1
APPENDIX.	116
FOOTNOTES	121
BIBLIOGRAPHY.	124

ACKNOWLEDGMENTS

The author is deeply indebted to many people for their help and cooperation. I would like to thank the Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion Library and its staff who helped me secure copies of the manuscripts which I needed. I am grateful to the Library of the Jewish Theological Seminary of America who graciously furnished me with three manuscripts. The British Museum and the Bibliotheque nationale also provided me with very useful microfilms. My thanks also go to the Library of the Hebrew University for supplying me with a very important manuscript.

I wish to thank Dr. I. O. Lehmann of the Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion Library who helped with the dating of the manuscripts. I am grateful to Professors Isak Jeruzalmi and Werner Weinberg for their help with the vocalization of the Jerusalem Manuscript. I am grateful to my advisor, Professor Eugene Mihaly, who helped me every step of the way.

I wish to thank my typist, Mrs. Sam November, who graciously donated her services. And finally, I wish to thank my wife, who helped me in the ways only a wife can help.

LIST OF ABBREVIATIONS

DR	Deuteronomy Rabba Vilna ed.
JTS	Manuscript 0381 Jewish Theological Seminary Collection
HM	Helkat Mehokek, a collection of midrashim on Moses
D	Dropsie Manuscript from Jewish Theological Seminary Collection
BH	Bet Hamidrash Jellinek, Vol. I, p. 115-129.
MT	Massoretic Text
ENA	Manuscript 198 in Elkan Nathan Adler Manuscript Collection
Gen.	Genesis
Ex.	Exodus
Lev.	Leviticus
Num.	Numbers
Deut.	Deuteronomy
Jud.	Judges
Prov.	Proverbs
Ps.	Psalms
SOS.	Song of Songs
Is.	Isaiah
Ezek.	Ezekiel
Eccl.	Ecclesiastes

- א' Manuscript ENA 198.
- ב"ה Bet Hamidrash (Jellenik, Vol. I, pp. 115-129).
- ב"ג Genesis Rabba Vilna edition.
- ג' Petirat Moshe (Gaulmyn, Paris, 1629, pp. 17-34).
- ד' Manuscript D339.
- ד"ד Deuteronomy Rabba Vilna edition.
- ה"ד Deuteronomy Rabba Liberman edition.
- ד"ה Derash l'Petirat Moshe (Gaulmyn, Paris, 1629, pp. 34-59).
- ו' Dibre Hayamim Shel Moshe Rabbeinu (Venice, 1544, pp. 17-28).
- ח"ה Helkat Mehokek (Haberman, Tel Aviv, 1947, pp. 35-61).
- י' Manuscript JTS 0381.
- י"ק Jalkut Shimoni.
- פ"ב Pesikta de Rab Kahana Buber edition.
- פ"ג Pesikta de Rab Kahana Mandelbaum edition.
- ק' Manuscript Vatican 45,2.
- ק"ה Kohelet Rabba Vilna edition.
- ש"ד Exodus Rabba Vilna edition.
- ת' Tanhuma printed edition.
- ת"ב Tanhuma Buber edition.

INTRODUCTION

A. CONTENT OF MIDRASH PETIRAT MOSHE

Midrash Petirat Moshe describes the last days of Moses' life. Much of the Midrash takes the form of a series of dialogues between God and Moses. God decrees death for Moses and Moses protests. God then tries to justify the decree, but Moses counters each of God's arguments. God alternately accuses Moses and appeases him.

The midrash not only describes Moses' death but the transfer of power from Moses to Joshua. Moses attempts to save his life by accepting the role of Joshua's subordinate. Moses is excluded from the revelation in the Tent of Meeting and he becomes jealous of Joshua and pleads for death. In another scene, the treasuries of wisdom are taken from Moses and he no longer understands the Halacha. Again he pleads for death.

As the hour of Moses' death draws near, God sends Samael to take Moses' soul, but Moses is too powerful for Samael. After driving Samael away, Moses prays that he will not be handed over to the angel of death. God accepts his prayer and agrees to bury Moses personally. God descends with three angels and they prepare Moses for burial. Then in a tender and poignant scene, God calls upon Moses' soul to depart from his body. The soul resists and touchingly takes the soul himself with a kiss.

The midrash ends with God mourning for Moses with the angel Metatron trying to comfort Him.

B. CONTENT OF THESIS

The body of the thesis consists of a translation of the Jerusalem Manuscript, and a Hebrew text of Petirat Moshe based on the Jerusalem manuscript, but including variants from other manuscripts, printed editions, and parallels to our midrash. The translation follows the Jerusalem Manuscript except where it was impossible to make sense of the text. In such a case, the preferred reading is put in parenthesis and its source is indicated in a footnote.

For convenience, all biblical verses have been translated according to the Jewish Publication Society translation of the Holy Scriptures, 1956 edition.

The variants are limited to significant ones. We have not noted, for example, where one text uses full spelling and another uses defective spelling, nor have we indicated where one text uses an abbreviation and another text writes out the whole expression, nor have we indicated where one text replaces a final mem with a final nun.

C. CRITICAL APPARATUS

The following symbols are in the Hebrew text and its notes.

() indicates a reference to a biblical verse.

++ ++ indicates that the words between the plus signs
are added in the source cited.

/ / indicates that the words between the parallel lines
are deleted in the source cited.

(following a word indicates that the variant should
be read following that word.

In the English text, parentheses are used to indicate an addition to the text. The addition may be either an explanatory gloss or a variant from a different text. Variants can be distinguished from glosses because the variants are also noted in the footnotes. Parentheses have also been used to indicate when more of the biblical verse is quoted in the translation than in the Hebrew text. All references to biblical verses are noted in the right-hand margin.

D. MANUSCRIPTS ¹

The following manuscripts were used in preparing this edition of Midrash Petirat Moshe:

Jerusalem -- It consists of twelve folios. It was written

by a skilled scribe in oriental square characters.

Joel in his National and University Library Catalogue

of Hebrew Manuscripts p. 27 Manuscript 257 dates it

in the eighteenth century. He gives its size as 19

centimeters by 12 centimeters. The manuscript is

pointed,² but the pointing seems to have been added

by a later hand. There is also a signature on the

manuscript which is difficult to decipher. It reads

as follows... זה פנקס של ... בן לוי The signature

is written in an Italian script and seems to be the

name of the owner rather than the scribe.

JTS -- This manuscript is number 0381 in the collection

of the Jewish Theological Seminary Library. It consists

of twelve folios. It is in an oriental script according

to the cataloguers of the Jewish Theological Seminary

Library. At the moment its date is undetermined. It

contains many errors, but it has some interesting

readings.

ENA 198 - The manuscript is part of Elkan Nathan Adler

collection. In his Catalogue of Hebrew Manuscripts

p. 71, Adler wrote that it is by Abraham ben Isaac Zahalon (ca.1594), but on the manuscript itself we find the date 5455 which is 1696, and the name of the scribe is

הרלהני באזיר מולא אברהם בן מולא באזיר

The manuscript is written in oriental Persian^u script.

It was written in Busra near the Kohach River. So far it has not been possible to find the exact location of this place. It consists of nineteen folios.

D339 - This manuscript is part of the Dropsie collection presented by the Hon. Mayer Sulzberger to the Jewish Theological Seminary Library in memory of Moses A. Dropsie. It consists of eight folios. It is written in an Italian cursive of either the eighteenth or early nineteenth century. It begins with the words ונכשהגיע יומן and it ends with the words כיון שהשלים נפשו אמר

הקב"ה למיכאל וכו' כמו שיש ברבה

Vatican 45,2 -- This is a very abbreviated version of the midrash. It begins with ויאמר יי אל משה רב לך and it ends with שנ'וימת שמ משה על פי ה' It is written in an Ashkenazi script of the fourteenth century.

Paris Codex 710 -- this is a fragment which appears under the title Petirat Moshe Rabbenu 'alav Hashalom.³ Abraham dates it in the fifteenth century.

E. PRINTED EDITIONS ¹

Petirat Moshe was printed for the first time in Constantinople in 1516 in a collection with Dirbe Hayamim Shel Moshe Rabbenu and Petirat Aharon. It was reprinted in Venice along with Dibre Hayamim Shel Moshe Rabbenu in 1544 and again in 1605. Gilbert Gaulmyn in his De Vita et morte Mosis published it in Paris in 1628 along with a recension known as the Derash l'Petirat Moshe and Dibre Hayamim shel Moshe Rabbenue. Aaron ben Samuel of Frankfort published it in 1693 with a Judeo-German translation under the title Sepher Petirat Moshe Shem 'Olam, and it also appeared in Furth in 1693. Salomon Adhan included it in his Midrash collection Bn'ot Desha which was published in Amsterdam in 1735 and in a second edition on Ostrog in 1819.

Jellenik published a slightly different recension in volume I (pp. 115-129) of Bet Hamidrash and in the fourth volume (pp. 71-78) of the same collection he included a recension composed of the fragment from the Paris manuscript which he collated with the second recension of Gaulmyn. The various versions also appear in Eisenstein's collection Oztar Midrashim. In 1947 A.M. Haberman published a collection of midrashim on Moses called Helkat Mehokek. On pp. 37-61 he includes a version of Petirat Moshe which seems to combine the readings of Jellenik's first version and our Jerusalem manuscript.

F. PARALLELS

Important extended parallels appear in Midrashic literature: Deuteronomy Rabba 9 and 11:2-10; Yalkut Shimoni Vayelech, paragraph 940; Tanhuma, Buber edition, Vethannan, pp. 10-14; Tanhuma, printed edition, Vethannan, paragraph 6; and Deuteronomy Rabba, Liberman edition, pp. 39-43.

For the parallels to particular sections of Petirat Moshe, see the notes to the Hebrew text.

G. TRANSLATIONS ¹

Ethiopic -- In 1906 Faitlovitch published a Falascha recension which differs greatly from our recensions with accompanying French and Hebrew translations.

Arabic -- In the 1906 Ethiopic translation, Faitlovitch published two small Arabic versions. He also published a Judeo-Arabic version which was preserved in a Yemenite manuscript from the Bodliana Library of Oxford University. (Codex 2724 fol 95b)

Latin -- Gaulmyn in his Paris edition of 1629 published a Latin translation of Petirat Moshe and Derash l'Petirat Moshe. The translations were reprinted in Hamburg in 1714 by Fabricius. Then in 1849 Gfroerer reprinted them in his Prophetæ veteres pseudepigraphi.

Judeo-German -- Aaron ben Samuel of Frankfort published it with the Hebrew in 1693 under the title Sepher Petirat Moshe Shem 'Olam. The Hamburg City Library has a Judeo-German manuscript (codex 418) which differs from the other versions. Yiddish translations were made in Vilna in 1808, and Lublin in 1909.

Italian -- De-Benedetti translated the first recension of Jellinek and he placed it at the end of his Vita e morte di Mose which appeared in Pisa in 1875.

English -- Ginzburg in his Legends of the Jews translates the various versions and many of the parallels. Portions of our Midrash

are translated in the Soncino Press translation of Midrash Rabba.

German -- Wunche published a German translation in the first volume of his Als Israels Lehrhallen in Leipzig in 1907. It corresponds to both the first and second recensions of Jellenik.

French -- Abraham in his Legendes juives apocryphes sur la vie de Moïse published a translation of the text of Petirat Moshe as it appears in the Derash l' Petirat Moshe.

H. RELATIONSHIP OF VERSIONS

The various manuscripts, printed editions, and versions found in Yalkut Shimoni and Deuteronomy Rabba fall into three major groups:

Editio princeps (Gaulmyn and Venice)	Yalkut Shimoni Deuteronomy Rabba	Derash L' Petirat Moshe
ENA 198		
Bet Hamidrash A		
D 339		
JTS 0381		
Jerusalem		
Helkat Mehokek		

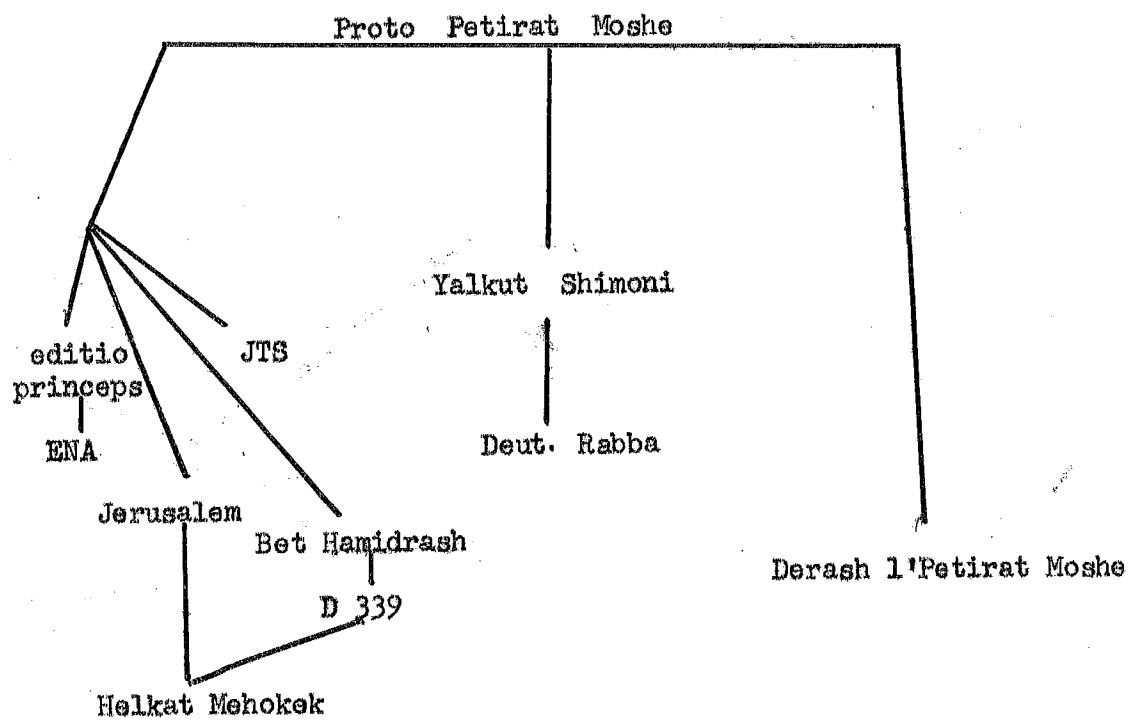
The first group may be divided into four groups

Editio princeps (Gaulmyn and Venice)	Bet Hamidrash A D 339	Jerusalem
ENA 198		Helkat Mehokek

JTS 0381

The versions in the Tanhuma, the Buber Tanhuma, the Liberman Deuteronomy Rabba and Vatican 45,2 belong together in a separate group and should be considered as a sub-group of the Yalkut group.

If we postulate a proto- Midrash Petirat Moshe, we can see three branches which derive from it and several sub-branches which derive from the first branch. Within any one group it is difficult, if not impossible, to prove dependence of one manuscript or version on another.

I. DATING

Fixing a date for either the composition or the redaction of Midrash Petirat Moshe is extremely difficult. Scholars differ widely on the date.

It may be possible, however, to give a relative date for the various recensions. Jellinek considers his second recension which he edited from the Paris Manuscript to be the oldest.¹ He places the editio princeps² second, and the second recension of Gaulmyn (Derash 1' Petirat Moshe) third. He argues that since the Derash contains quotations from late sources such as Rashi, Ibn Ezra and certain medieval philosophers, this proves that the Derash is the youngest.

Zunz in the 1832 edition of Die Gottesdienstlichen Vorträge der Juden considered the Derash to be a reworking of the editio princeps.³

Abraham Meyer in his Legendes juives apocryphes sur la vie de Moïse attempts to show that the second recension of Jellinek is in fact the same as the editio princeps and that the Derash is actually the oldest version.

Eh bien, je suis en état d'affirmer que cette prétendue "troisième" recension de Jellinek n'existe même pas, que le fragment manuscrit de Paris n'est que la partie finale du "remaniement" de Gaulmyn . . .⁴

Abraham maintains that the readings of the manuscript correspond exactly to those of the Derash published by Gaulmyn.⁵ And in a footnote he adds:

Ce qui m'surtout frappé ce fut l'indentité des abréviations. הקב"ה pour ה'ק; שנ' pour שנאמר; אמר pour la plupart des formes du verbe אמר; י"י pour la nom divin dans les citations bibliques, etc. ainsi que d'autres particularités graphiques par exemple fol. 47a (Gaulmyn) on aperçoit un blanc, 88 qui correspond à une lacune du manuscrit.⁶

Abraham then shows that the manuscript owned by Gaulmyn is manuscript 710 in the collection of the Bibliothèque Nationale.⁷

He then attempts to discover what led Jellinek to believe he was in possession of a recension which had not previously been published.

C'est que ce dernier avait été trompé par la présence dans le manuscrit du petit midrasch introductif... כתיב רבנו בננו qui se trouve en tête de la copie parisienne de la Petirâ et que Gaulmyn n'a pas imprimé dans son ouvrage De vita et morte Mosis malgré son titre פטירת משה רבנו ע"ה. En outre, l'édition de Jellinek différait sensiblement de la second recension de Gaulmyn par ses fautes de copiste. On pouvait donc croire 8 affaire à une recension différent^{des} éditions

Abraham argues that the quotations from Ibn Ezra, Rashi, and the Medieval philosophers do not prove the relative modernity of the recension of Gaulmyn.⁹

Le דרש לפטירת מר"ע est une compilation de midraschim de dissertation philosophiques et cabbalistiques de d'extraits de commentaires sur la Bible, compilation dont le Midrasch de la Petirâ fait partie intégrante. En effet le petit midrasch conservé en partie dans le manuscrit de Paris (fol 104b-105) et que Jellinek a publié avec le fragment de la Petira n'a pas de rapport direct avec la mort de Moïse, bien qu'il appartienne à la dite compilation. Gaulmyn s'en est aperçu: aussi ne l'a-t-il point édité avec le reste du דרש; de même Wunsche, le traducteur allemand de la Petira l'a considéré

comme un tout à part. Mais les autres parties aggadiques du וְרַב qui précèdent la recension B du Midrash de la Mort de Moïse proviennent même d'oeuvres postérieures à la relation angélologique: Le Tanhuma et le Deutéronome Rabba. Le compilateur du וְרַב n'a donc réuni ces éléments midrashiques concernant Moïse que dans le but de donner à la Petirâ une sorte de introduction;... Tous ces éléments étrangers n'ont donc rien à faire avec le texte proprement dit de la Petira.¹⁰

Finally he reasons that since certain incidents in the Derash are in a better state of preservation than in the editio princeps, and since certain material is deliberately removed from the editio princeps, which appears in the Derash, the Derash must be older.¹¹

Large portions of Midrash Petirat Moshe appear in Deuteronomy Rabba. Theodor maintains that they must be regarded as later additions.¹² The Yalkut Shimoni Vayelech 940 which contains a similar version to Deuteronomy Rabba quotes its source as Midrash Petirat Moshe. Zunz dates the Midrash after the tenth century because he claims that the author knew some of the piyyutim of the ninth and tenth centuries.¹³ Ta-shma who wrote the introduction to Deuteronomy Rabba in the Mirkin edition dates the Midrash much earlier claiming that Kalir who was either fifth or sixth century made use of Midrash Petirat Moshe.¹⁴

I think it is clear that Steinschneider is correct when he writes with reference to Petirat Moshe and some other small midrashim that "their time of composition or redaction for the most part cannot be accurately determined."¹⁵ In their present state, they are most

probably later compilations. Abraham agrees:

Dans l'état où il se présente à nous actuellement
quelle que soit la recension qu'on consulte il ne
constitue que une compilation midraschique où
sont entrés des éléments disparates de date et
de origine diverses.¹⁶

J. THE DEVELOPMENT OF PETIRAT MOSHE

In the final scenes of Petirat Moshe, the archangels Michael and Samael appear as adversaries. A striking parallel to this scene is found in the apocryphal book, the Assumption of Moses. Since the entire book of the Assumption of Moses is not extant, Charles has reconstructed the argument between Michael and Satan (Samael) from the fragments which are preserved in St. Jude and subsequent Greek writers.

- i. Michael is commissioned to bury Moses:
- ii. Satan opposes his burial and that on two grounds:
 - (a) First, he claims to be the Lord of matter (hence the body rightfully should be handed over to him).
To this claim Michael rejoins: "The Lord rebuke thee, for it was God's Spirit that created the world and all mankind." (Hence not Satan but God was the Lord of matter.)
 - (b) Secondly, Satan brings the charge of murder against Moses. (The answer to this charge is wanting.)
- iii. Having rebutted Satan's accusations, Michael then proceeds to charge Satan with having inspired the serpent to tempt Adam and Eve.
- iv. Finally all opposition having been overcome, the Assumption takes place in the presence of Joshua and Caleb and in a very peculiar way. A twofold presentation of Moses appears: one is Moses "living in the spirit" which is carried up to heaven; the other is the dead body of Moses¹ which is buried in the recesses of the mountains.

Abraham sees in this scene the prototype of Midrash Petirat Moshe.² Rosenfeld, in his introduction of his book on the death of Moses, believes that "die Assumptio Mosis und die den Tod Moses

behandelnden Midraschim aus einer gemeinsamen "älteren jüdischen tradition geflossen sind..."³

The struggle between Michael and Samael leads Lowenstamm to conclude in his article on the "Death of Moses" that the Midrash has its roots in gnostic dualism of the period of the destruction of the Second Temple.⁴ While the struggle between Samael and Michael appears in our Midrash, the explicit references to the philosophic nature of the controversy have disappeared. What seems to have happened is the controversy between Samael and Michael has blended with early Midrashic accounts of Moses' death, and the Midrash has kept only traces of the original controversy.

The Sifre,⁵ for example, records the following aggadah: God sends the Angel of Death to take Moses' soul, but when he approached Moses he was unable to take his soul. So the Angel returned to God and again God sent him to take Moses' soul, but this time he was unable to find Moses. While the Angel of Death was searching for Moses, God himself took Moses' soul. A similar version appears in Abot d Rabbi Natan.⁶

Abraham describes the process of development as follows:

D'autres légendes notamment les émouvants dialogues entre Dieu et Moïse qui ne se résignent nullement à mourir, ainsi que des citations du Talmud et des vieux midrashim aggadiques, etc., furent ajoutées par la suite, au fond primitif de l'ouvrage. Le cycle mythique perdit peu à peu le caractère de apocryphe ou d'apocalypse, que l'héritage de l'Assumptio Mosis lui avait imprimé, pour se transformer en un vrai midrash rabbinique, d'une autorité presque canonique: le Midrasch Petirat Moïse.⁷

K. ANGELOLOGY

A number of angels are mentioned by name in our midrash: Samael, Michael, Gabriel, Zangael (Zagzagel), Metatron, Aza and Azael. In our midrash they are identified as follows: Samael is the chief of the Satans; Michael is the guardian angel of Israel; Gabriel is one of the angels who participates in the funeral of Moses; Zangael is the teacher of Moses and the chief scribe of the heavenly beings; Metatron appears as the comforter of God; Aza and Azael are two evil angels who had intercourse with mortal women.

The identity of angels presents many problems. A full study of these problems is beyond the scope of this thesis.

L. AUTHORITIES CITED IN THE TEXT OF MIDRASH PETIRAT MOSHE

Rabbi Helbo was a fourth generation Palestinian Amora. He was the pupil of Samuel bar Nahman.

Rabbi Samuel bar Nahamni was a third generation Palestinian Amora. He was the pupil of Jonathan ben Eleazar. He was an eminent haggadist whose principal pupil was Helbo.

Rabbi Tanhuma was a fifth generation Palestinian Amora. He was the pupil of Huna. He is credited with beginning the systematic compilation of the Haggada and fixing its literary form.

Rabbi Johanan was a second generation Palestinian Amora. His teachers were Jannai, Hoshaiiah a. Hanina ben Hama. He is reputed to have died 290 at the age of 110 (?).

Rabbi Jonathan was a first generation Palestinian Amora. He was the pupil of Simeon ben Jose ben Lakoni and the teacher of Samuel bar Nahamni.

Rabbi Josiah was a third generation Palestinian Amora. He was the pupil of Johanan the father of Rab Kahana.

TEXT AND TRANSLATION

- 1 "And this is the blessing wherewith Moses the
man of God blessed (the children of Israel before
his death). " Rabbi Samuel Deut.31:1
- 2 bar Nahamani said, When Moses came to bless
Israel with "this
- 3 is the blessing." "This" (refers to) the Deut.31:1
Torah in which is written, "this is the
blessing." "Wherewith Deut.31:1
- 4 Moses the man of God blessed," "Man of God"
this (refers to) Moses. "Man of God" this Deut.31:1
(refers also to)
- 5 The Holy One Blessed Be He about whom it
is written, "The Lord is a man of war,
the Lord is his name." And why so much? Ex.15:3
To establish

5 Ex.15:3 uses the word "man" to refer to God.
Therefore when the word "man" is used in Deut.
31:1 it also refers to God.

1 וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים (דברים ל"ג א')

אמר רבי שמואל

2 בר נחמני כיון שבא משה לברך את ישראל בזאת

3 הברכה וזאת התורה שכתוב בה וזאת הברכה אשר ברך

4 משה איש האלהים (שם) איש האלהים זה משה איש האלהים זה

5 הקב"ה שכתוב בו יי איש מלחמה יי שמו (שמות ט"ו ג')

וכל כך למה לקיים

עין הדרש

1 א"ר שמואל בר נחמני ד"ר פי"א ד' ; תנ' ברכה ב' ;

2 ד"ר פי"א ד' : נתמן | תנ' ברכה ב' : נחמני ++ א"ר יוחנן ++ |
ד"ר שם : ישראל ++ באה התורה והקב"ה לברך את ישראל ++ |
שם : וזאת |

3 תנ' שם וח"מ : הברכה ++ אף הקב"ה בירך אותם בזאת
שנאמר ++ | ד"ר שם : זו | תנ' שם וח"מ : התורה ++ אשר
שם משה ואומר ++ | ד"ר שם : שנאמר | שם : בה ++ וזאת
התורה אשר שם משה לפני בני ישראל ++ | שם : /זאת הברכה/ |

4 ת"מ : איש האלהים ++ ד"א א"ר אבא אשר ברך משה ++ |
תנ' שם : איש האלהים ++ לפני בני ישראל ד"א א"ר אבא
אשר ברך משה ++ | תנ' שם וד"ר שם : איש האלהים /איש
האלהים/ |

5 ד"ר שם ותנ' שם : שנאמר | שם : /בו/ |

6 what is said, "A threefold cord is not easily broken." Rabbi

Ecc1.4:12

7 Tanhuma said, "Man of God" if (he is called) "man" why (is he also called) "God"? But when he fled from before

Deut.33.1

8 Pharaoh he was called "man," and when he went up to heaven he was called "God." And why did Moses merit

9 that The Holy One Blessed Be He should occupy himself personally with him (with Moses' burial)? At the time when he descended into Egypt, and the time of Israel's redemption arrived

10 all of them (Israelites) were busy with silver and gold. And Moses went about

6 The "threefold cord" refers to the threefold blessing given by Moses, the Torah and The Holy One Blessed Be He.

6 מה שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק (קהלת ד' י"ב)

אמר רבי

7 תנחומא איש האלהים איש איש למה אלהים אלא כשברת מלפני

8 פרעה נקרא איש כשעלה לרקיע נקרא אלהים ומה זכה משה

9 שהקב"ה מתעסק בו בשעה שירד למצרים והגיע גאולתן של

10 ישראל והיו כולם עוסקין בכסף וזהב ומשה היה מסבב את

עין הדרש

6 אמר רבי תנחומא - ד"ר פי"א ד'; תנ" ברכה א'; ילק' ברכה תתקנ"א; ילק' תהלים תתמ"א; שוחר טוב מזמור צ'; פד"כ מ' 443; פד"כ קצח: .

8 ומה זכה משה - ד"ר פי"א ז'; תנ" בשלח ב', עקב ו'; ילק' בשלח רכ"ז; ש"ר פ"כ י"ט; סוטה י"ג. ; תוספחא סוטה ד' ז'; פד"כ פ"ה: 8 - פ"ו. ; פד"כ מ' 187; מכל' בשלח 78 ;

8 ב"ה א': ומה) ++ מאד ++ |

9 ד"ר שם ז': נתעסק |

10 ד"ר שם: כל ישראל היו | ב"ה א': ומשה היה) ++ טרוד ++ |

- 11 the city and he occupied himself three days
and three nights to find Joseph's coffin.
- 12 Because they (the Israelites) were not able to
leave Egypt without the bones of Joseph on account
of the prohibition of the oath.
- 13 For he (Joseph) adjured the children of Israel.
As it is written, "And Joseph took an oath
14 of the children of Israel (saying 'God will
surely remember you and ye shall carry up
my bones from hence')." Gen.50:25

- He (Moses) met Sarah the daughter of Asher,
and she saw him tired and weary.
- 15 He said to her, "I have gone around the
city three days and three nights.

- 11 העיר והתעסק שלשה ימים ושלשה לילות למצוא ארוננו של
 12 יוסף לפי שלא היו יכולים לצאת ממצרים מפני איסור השבועה
 13 בלא עצמות יוסף לפי שהשביע את בני ישראל שנאמר וישבע
 14 יוסף את בני ישראל (בראשית נ' כ"ה) פגע בשרת בת אשר
 וראתה אותו עיף

15 ויגע אמר לה סבבתי את העיר שלשה ימים ושלשה לילות

-
- 11 ב"ה וד"ר שם: / והתעסק / | ד"ר שם: העיר) ++ ויגע ++ |
 12 שם וב"ה: / מפני איסור השבועה / |
 13 ב"ה: אלא אם יעלו עמהם | שם: / בלא / | ד"ר שם: / בלא עצמות / |
 שם: חוץ מיוסף | ב"ה: ושם: / לפי שהשביע את בני ישראל / |
 ד"ר שם: יוסף) ++ למה שכך נשבע להם בשבועה לפני מותו ++ |
 14 שם: ישראל) ++ משנת יגע הרבה ++ | ב"ה: ישראל) ++ וכשהיה
 משה מבקש ארוננו של יוסף היכן הוא ++ | ד"ר שם: פגעה
 סגולה | ב"ה: פגעה בו סרח | תנ' בשלח ב' ומכל' בשלח 78
 וילק' בשלח רכ"ז : אשר) ++ נשתיירה הדור ++ | פד"כ מ' 187
 ופד"כ פ"ו. : אשר) ++ היתה באותו הדור ++ | ב"ה: / וראתה
 אותו / | ד"ר שם: / ואותו / | שם: וראתה) ++ משה שהיה ++ |
 15 שם: מן היגיעה | ב"ה: ויגע) ++ אמרה לו כמה אתה טרוד
 כל כך ++ | ד"ר שם: ויגע) ++ אמרה לו אדוני משה למה אתה
 עיף ++ | ב"ה: על ארוננו של יוסף אני טרוד | שם: / סבבתי
 את העיר שלשה ימים ושלשה לילות / |

16 to find Joseph's coffin and I did not
find it." She said to him, "Come with me."

17 And he went with her to the Nile River.

(She said), "In this place they put Joseph's
coffin,

18 and it was made of lead, and it was five
cubits (long) and they sealed it all over.

Thus

19 the magicians said to Pharaoh, 'Is it your
wish that this people shall not leave

20 here? If they do not take along the bones
of Joseph with them, they will not leave
on account of

- 16 למצוא ארוננו של יוסף ולא מצאתי אותו אמרה לו בא עמי
 17 והלך עמה עד נהר נילוס במקום זה נתנו ארוננו של יוסף
 18 ושל עופרת היה וחמש אמות היה וחתמוהו מכל מקום כך
 19 אמרו החרטומים אל פרעה רצונך שלא תצא אומה זו
 20 מכאן אם לא יעלו את עצמות יוסף עמהם הם לא יצאו מפני

16 ב"ה: /למצוא ארוננו של יוסף ולא מצאתי אותו/ | שם: בא
 עמי) ++ לנילוס ואראך היכן הוא ++ | ד"ר שם: בא עמי)
 ++ואהאך היכן הוא ++ |

17 ב"ה: הלך | שם: /עד הנהר נילוס / | ד"ר שם: הוליכה
 אותו לנחל | שם וב"ה: נילוס) ++ אמרה לו ++ |

18 ד"ר שם: עשו ארון של חמש מאות ככרים והשליכוהו בתוך
 הנחל החרטמים והאשפים | ב"ה: הוא ארוננו ועשו אותו מעופרת
 וחתמו אותו מ"ד רבעיו | תנ" שם: עשו לו ארון של מתכת
 ושקעוהו בנילוס | מכל" שם: עשו לו מצרים ארון של מתכת
 ושקעוהו בתוך נילוס | ילק' שם: ארון של מתכת עשו לו
 מצריים ושקעוהו בנהר נילוס | ד"ר שם: וכן | ב"ה שכך |

19 ד"ר שם: /החרטומים/ | ב"ה: /רצונך/ | שם: וידעו המצרים
 שאין ישראל יכולין לצאת |

20 ב"ה: ממצרים עד שיעלו ארוננו של יוסף לפי שהם יודעים
 תומר השבועה שהשביע אותם קלכך גזרו כנגד מכשפות שלהם
 ועשו לו ארון של עופרת במיני כשפים וזה הוא מקומו |
 ד"ר שם: העצמות של יוסף אם לא ימצאו אותן עד עולם אינם יכולים
 לצאת |

- 21 the prohibition of the oath." Immediately
Moses stood on the bank of the Jordan
and said, "Joseph,
- 22 Joseph, you know that the hour has arrived
when The Holy One Blessed Be He is about
to redeem his children, and you adjured
- 23 the children of Israel. And now give glory
to the God of Israel and do not delay
- 24 their redemption. You have deeds (to your credit).
Petition your Creator, and come up from the
deep." Immediately
- 25 Joseph's coffin began to shake and it came up
from the depths like a reed. Moses took it
from there.

21 Jordan: Here we should read with the
other versions Nile. See line 17 above,
"He went with her to the Nile River."

- 21 איסור השבועה מיד עמד על שפת הירדן ואמר יוסף
- 22 יוסף אתה ידעת שהגיע השעה שהקב"ה גואל את בניו והשבעת
- 23 אתה את בני ישראל ועתה תן כבוד לאלהי ישראל ואל תאחר
- 24 גאולתן מעשים יש לך בקש לפני בוראך ועלה מתהום מיד התחיל
- 25 ארונו של יוסף מתנענע ועולה מתהומות כקגה נטלו משה משם

21 ב"ה: פתח משה פיו | שם: /על שפת הירדן/ | "הירדן" עיין לעיל
 שורה 17 "והלך עמה עד נהר נילוס" גם כן פה קרא "נהר נילוס".
 ד"ר שם: הנחל | ילק' שם: הנילוס | תנ' שם ומכל' שם
 ופד"כ שם: על נילוס | פד"כ מ' שם: על נילוס נהר | מכל'
 שם: (הירדן) ++נטל צרור וזרק לתוכו וזעק ++ | תנ' שם:
 (הירדן) ++נטל צרור חקק בו עלה שור וצוות ++ |

22 ב"ה: יודע | ד"ר שם: ידעת) ++ היאך נשבעת לישראל פקוד
 יפקוד אלהים אתכם ++ | ב"ה: זמן | מכל' שם וש"ר פ"כ י"ט
 ופד"כ שם ופד"כ מ' שם: /אתה ידעת/ | מכל' שם: הגיעה השבועה
 שנשבע הב"ה לאברהם אבינו | ש"ר שם: השעך) ++ שאמרת פקוד
 יפקוד אלהים אתכם ++ | פד"כ שם ופד"כ מ' שם: הגיעה |
 שם: בניו) ++ השכינה מעכבת לך וישראל מעכבין לך וענני
 כבוד מעכבין לך אם מודיע את עצמך הרי יפה ואם לאו הרי
 אנו נקיים משבועתך שהשביעת את אבותינו ++ | תנ' שם:
 בניו) ++ השכינה מעכבת לך וישראל וענני כבוד מעכבין
 לך אם אתה מגלה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו נקיים
 משבועתך ++ |

23 שם ופד"כ שם ופד"כ מ' וש"ר שם: /ועתה תן כבוד לאלהי
 ישראל ואל תאחר גאולתן מעשים יש לך בקש לפני בוראך ועלה
 מתהום / | מכל' שם: תעכב |

24 ב"ה: מכשפות | שם: בקש) ++ והתפלל ++ | שם: לאלהיך |
 שם: ועלה) ++ במהרה ++ | שם: גאולתך | שם: גאולתך) ++
 כי גללך אנו מעוכבים אם לאו נקיים אנחנו משבועתך |
 פד"כ מ' שם: מתחום) ++ וישא' נטל חרס וכתב עליו שם
 המפורש והשליכו ליאור ++ |

25 ד"ר שם: מפעפע | פד"כ שם ופד"כ מ' שם ותנ' שם: צף |
 ש"ר שם: נחננדד | א' וו' וג': מנענע | ב"ה: להתנענע |
 שם: מתהומות עד שצף על פני המים | ד"ר שם: כקנה) ++
 אחד ++ | שם: לקח אותו ושם |

- 26 And he put it on his shoulder and all Israel
was bearing behind him, silver and gold
- 27 which they took with them from Egypt. And
Moses was bearing Joseph's coffin.
- 28 The Holy One Blessed Be He said to Moses,
"You did a small thing! The kindness which
you did is great
- 29 to Me. Because you did not pay attention
to the silver and to the gold, I also
because of this at the time
- 30 when you depart from this world, I in My
glory will do (the same) kindness with you,

26 Read with DR 11:7: "And all Israel was
behind him and Israel was bearing the silver
and the gold."

26 ושם אותו על כתיפו והיו כל ישראל סובלים אחריו וכסף וזהב

27 שנטלו ממצרים עמהם ומשה היה סובל ארונו של יוסף אמר

28 לו הקב"ה למשה דבר קטון עשית החסד שעשית גדולה היא

29 מלפני לפי שלא השגחת לכסף ולזהב אף אני על זה בשעה

30 שאתה נפטר מן העולם הזה אף אני בכבודי אעשה עמך החסד

26 ד"ר שם: כתיפו ++ והיה סובל אותו ++ | שם: וכל ישראל
אחריו וישראל היו סובלים את הכסף ואת הזהב | ח"מ: כתיפו
++ הלך עמו ++ | שם: כסף | שם: וזהב ++ ובגדים ושמלות ++
| ב"ה: כתיפו ++ והלך בו ++ | שם: וישראל נטלו כל כסף
| וזהב ובגדים ושמלות של מצרים |

27 ד"ר שם: /עמהם/ | שם: /היה/ | ב"ה: ומשה ++ לא חשש
על זה אלא אדרבא היתה לו שמחה גדולה ++ | שם: /היה סובל
| ארונו של יוסף |

28 ח"מ: /לו/ | שם וב"ה: למשה ++ משה חייו לא ++ | ד"ר שם:
/למשה/ | שם: הקב"ה ++ משה אתה אומר ++ | שם: שדבר |
ח"מ וב"ה: /החסד שעשית גדולה היא/ | ד"ר שם: עשית
| ++ חייו ++ | שם: הנה | שם וג' וא' וו': גדול הוא |

29 ד"ר שם: /מלפני/ לפי / | שם: ולא | ב"ה: בשביל שלא חששת
על כסף וזהב וכו' | ח"מ: /מלפני/ | שם: על כסף וזהב |
| שם: גם | שמואל ד"ר שם וב"ה: /על זה/ | ב"ה: בשעת |

30 ח"מ: /אף/ | שם וד"ר שם וב"ה: /בכבודי/ | ח"מ: חסד |
| ב"ה: סילוקך | ד"ר שם: החסד ++ הנה ++ |

31 and I will occupy myself with you. And when
Moses' day to depart from this world arrived,

32 The Holy One Blessed Be He said, "Behold
thy days approach that you shall die."

Deut.31:14

He said before Him, "Master of the Universe,
after

33 all this toiling which I have toiled,
You said that I must die. 'I will not
die but live and I will declare

34 the works of the Lord' to all future
generations." The Holy One Blessed Be

Ps.118:17

He said to Moses, "'Let it suffice thee.'
'Thus far shalt thou come

Deut.3:26

35 (but no further) and here shall thy
proud waves be stayed.' 'Call Joshua.'"

Job38:11
Deut.31:14

And he said before Him, "Master of the
Universe,

31 ואתעסק בך וכשהגיע יומו של משה ליפטר מן העולם הזה

32 אמר לו הקב"ה הן קרבו ימיך למות (דברים ל"א י"ד) אמר

לפניו רבש"ע אחר

33 כל יגיעה זו שיגעתי אמרת שאמות לא אמות כי אחיה ואספר

34 מעשי יה(מהלים קי"ח י"ז) לכל באי עולם אמר לו הקב"ה

רב לך (דברים ג' כ"ו) עד פה תבוא

35 ופה ישית בגאון גליך (איוב ל"ח י"א) קרא את יהושע

אמר לפניו רבש"ע

ענין הדרש

31 וכשהגיע ד"ר פי"א ח' ;

31 ח"מ בך) ++ ולא שום אדם אחר בעולם ++ | ב"ה: אני הוא
המתעסק במסתך ולא שום אדם בעולם | ד"ר פי"א ח' : ימי משח |
שם: /הזה/ |

33 שם וב"ה וד' : היגיעה | ב"ה וד' : /זו/ | ד"ר שם: הזו |
ב"ה וד' : תאמר לו | ו' וג' : אמר לי | ד"ר שם: אתה אומר
לי הן קרבו ימיך |

34 שם: /לכל באי עולם / |

35 ב"ה וד' : יהושע) ++ ואצונו ++ |

- 36 Why must I die? If it is for the honor
of Joshua, let Joshua assume
37 power and I will resign." The Holy One
Blessed Be He said to Moses, "Do to him
38 as he used to do to you." Immediately Moses
arose early and (he went) after Joshua.
39 And he said to him, "My Teacher, Joshua."
Immediately Joshua was afraid. Joshua said
to him,
40 "And are you calling me, My Teacher?" He said
to him, "Joshua, do you wish that I may live?"
He said to him,

38 Read with HM p. 39: "And he went after
Joshua."

36 מפני מה אני מת אם בשביל כבודו של יהושע יכנס יהושע

37 לשררה ואני אצא אמר לו הקב"ה למשה ועשה לו אתה

38 כמו שהיה הוא עושה לך מיד השכים משה אחר יהושע

39 ואמר לו רבי יהושע מיד נתירא יהושע אמר לו יהושע ולי

40 אתה קורא רבי אמר לו יהושע מבקש אתה שאחיה אמר לו

עין הדרש

36 מפני מה-- ד"ר פ"ט ט"ט; ד"ר ל' וילך 124; מדרש משל" ל"ט;

37 דרש ל"ז. (אצא) ++ ממנה ++ | ב"ה וד': לו ותעשה | שם:
/אתה/ | דרש שם: א"ל ועשה אתה לו | ד"ר פ"ט ט"ט:
/למשה/ |

38 ד"ר ל' וילך 124: כאשר עשה | ד"ר שם: כדרך שהוא |
ב"ה וד' ודרש וד"ר ל' שם: לך) ++ אמר לו הן קרא את
יהושע יתניצבו ++ | ד"ר שם משה) ++ והלך לביתו של ++
דרש שם וד"ר שם: אחרי | דרש שם: אחר) ++ על פתחו ++ |

39 שם: וקרא | ד"ר שם: /ואמר לו רבי יהושע מיד/ | ב"ה: ויהושע |
שם: נתירא) /יהושע/ | שם: נתירא) ++ מאד ++
ד"ר שם: /אמר לו יהושע לי/ |

40 ד"ר ל' שם: /אתה קורא רבי אמר לו יהושע מבקש אתה שאחיה
אמר לו/ | ב"ה וד': מר"ע ליהושע רוצה | שם: שאחיה)
++ ולא אמות ++ |

- 41 "Yes." He said to him, "Is it not better for you
(if) I (remain with you) for if you forget one
Halachah,
42 you may ask it of me. Accept upon yourself
that I will do to you as you
43 are doing to me. And as you used to walk on
my left, I too shall walk
44 on your left." Joshua said to him, "Every-
thing which you decree concerning me I accept,
45 in order that I may (continue) to see your
face, O Moses My Teacher." He (Moses) began
to do all the honor

41 The versions disagree; therefore I have
tried to reconstruct the text on the following
readings, HM p. 39, BH Vol. I, p. 116, D fol.
1a: "Is it not better for you if I remain
with you..."

- 41 הין אמר לו הלא טוב היות לך אני שאם תשכח הלכה אחת
- 42 תשאל אותה לי קבל עליך שאהיה עושה לך כאשר אתה
- 43 עושה לי וכאשר היית אתה הולך לשמאלי אלך גם אני
- 44 לשמאלך אמר לו יהושע כל מה שתגזור עלי אני מקבל
- 45 על מנת שאראה פניך משה רבינו התחיל לעשות כל הכבוד

41 ד"ר ל' שם: וקרא ורץ אתריו ירד אצלו א"ל ר' מהתאמת
מבקש אחרי למוד לבא אצל ר' א"ל אמ' לי הקב"ה ארס של
יהושע דוחקני טוב אני לך | א' ור' וג': היין ++
כך אמו של יהושע דוחק אותה ++ | ת"מ וב"ה וד': ולא
טוב לך שלא אמות באופו | ב"ה וד': שאם יקשה בעיניך
שום דבר | ת"מ: תשתכח |

42 שם: אני מלמדך | ו' וג' וא' וד"ר ל' שם: תשאלנה |
ד"ר ל' שם: שאעשה | שם: משהיה | ב"ה וד': שאחיה ואעשה |
שם: כמו שהיית |

43 ד"ר ל' שם: לי ++ היית משכים אחרי אשכים אתריך ++ |
ב"ה וד': /הולך לשמאלי אלך גם אני לשמאלך / |
ד"ר ל' שם: היית הולך | שם: אתהלך | ד"ר שם: ואמר רבי
בוא אצלי לצאן להלך הלך משה לשמאלו של יהושע |

45 ב"ה וד': בשביל | ד"ר ל' שם: פני רב | שם: /התחיל / |
שם: עשה לו כל מה |

46 which he was accustomed to do to him. When he
(Joshua) entered the Tent of Meeting, what is
written?

47 "And the Lord appeared in the Tent in a pillar
of cloud." The cloud descended and it stood Deut.31:15
between

48 Moses and Joshua. Joshua was inside and
Moses was outside. At that time

49 Moses cried out and he saw (his death) and he
did not see the delight (of resurrection). He
began asking

50 for death. He said before The Holy One Blessed
Be He, "What sin is there in my hand that I
must die."

49 Read with JTS fol 1a: "He saw his
death and he did not see the delight of resur-
rection."

46 שהיה רגול לעשות לו כיון שנכנס לאוהל מועד מה כתיב

47 וירא יי באוהל מועד בעמוד ענן (דברים ל"א ט"ו)

ירד הענן ועמד לו בין

48 משה בין יהושע יהושע מבפנים ומשה ומבחוץ באהלה

49 שעה צוח משה וראה מותין ולא חזה הנאה התחיל תובע

50 המיתה בפיו אמר לפניו הקב"ה מה חטא יש בידי שאני מת

אמר

46 ד"ר ל' וב"ה וד' : /רגיל/ | שם : עושה | שסור' וג' ודרש שם
וי' : נכנסו | ב"ה וד' : מועד) ++ וירד עמוד הענן ++ |
שם : שנאמר | דרש שם : מה כתיב) ++ קרא את יהושע והתיצבו
באוהל מועד מה כתיב וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד ++ |

47 ד"ר שם : והפטיק ביניהם | ב"ה וד' : הפטיק |

48 דרש שם וד' וב"ה ד"ר ל' שם : /בין/ | שם : ליהושע | ד"ר ל'
שם ודרש שם : יהושע) ++ נמצא ++ | שם : בפנים | שם : בהוץ |
ד"ר שם : ובין יהושע) ++ משבטתלק עמוד הלך משה אצל
יהושע ואמר מה אמר לך הדבור אמר לו יהושע כשהיה הדבור
נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך ++ |

49 שם : צעק | שם : ואמר | ב"ה וד' : כיון שראה כך אמר |
שם וד"ר שם : מאת מיתות ולא קנאה אחת | ד"ר ל' שם : מאה
מותין ולא חדא קנאה שימיני כחותם על לבך | דרש שם :
מאה מותין ולא קרא קנאתה | י' : מותו לא חזה הנאת התחיה |
ו' וג' וא' : חזא הנאת |

50 ד"ר פ"ט ח' : למת אתה גוזר עלי מיתה | ב"ה וד' : שבידי כדי
שאמות |

- 51 The Holy One Blessed Be He said to him,
 "'Behold,' because of the cup of the first Deut.31:14
 man about whom it is written, 'Behold the
 man is become
- 52 as one of us (to know good and evil...)' Gen.3:22
 Therefore, you must die." He said before
 Him, "Master of the Universe, Was it in
 vain that
- 53 my feet tread upon the clouds and was it
 in vain that I ran before Your children
 like a horse in the wilderness?" The Holy
 One Blessed Be He said to him,
- 54 "I have already decreed death upon Adam."
 He said before Him, "Master of the Universe,
 you commanded Adam
- 55 only one easy commandment and he transgressed
 it. But I did not transgress any of your
 commandments

51 The word "behold" in Deut.31:14 which proclaims Moses' death is linked to the word "behold" in Gen.3:22. Death comes into the world as a consequence of Adam's sin.

51 לו הקב"ה הן מכוסו של אדם הראשון שכתוב בו הן האדם

היה

52 כאחד ממנו (בראשית ג' כ"ב) לפיכך אתה מת אמר לפניו רבש"ע

לשוא דשו

53 רגלי ערפל ולשוא רצתי לפני בניך כסוס במדבר אמר לו

הקב"ה

54 כבר קנסתי על אדם מיתה אמר לפניו רבש"ע הן אדם צוית

55 אותו מצוה קלה ועבר עליה ואני עבכתי ממצותיך אמר

עיון הדרש

51 הן- ד"ר פ"ט ח'; קה"ר פ"ז י"ג; תנ' בראשית ח';

52 לשוא - תנ' ואתחנן ו'; תנ' ב' ואתחנן 10; ד"ר ל' ואתחנן 38 ;

51 ח"מ: מקנסו | ד"ר פ"ט ח': בחטא | דרש שם : מחטאו |
ד"ר שם: ראשון) ++ שהביא מיתה לעולם מהו הן העון אותו ++ |

53 ב"ה וד': בערפל | כל נוסחים אחרים: / במדבר/ | תנ' ב'
ואתחנן 10 ותנ' ואתחנן ו': (כסוס) ++ סופי רמה ותולעה ++ |

54 תנ' שם ותנ' ב' שם : רבש"ע) ++ אדם הראשון היה למות ++ |
ק': רבש"ע ++ אדם הראשון מה ראוי למות ++ | דרש לח: : אדם
הראשון חטא במצוה קלה שצוית |

55 שם: שעבר על מצוה קלה | תנ' ב' שם וד"ר ל' ואתחנן 38: ואני
לא אמות | תנ' שם: ולכך נאה שימות |

56 The Holy One Blessed Be He said, "Behold
Abraham who sanctified my name in the world
and he died." He said,
57 before Him, "Master of the Universe, Behold
that Ishmael issued from him and those who
anger you are from his offspring."
58 The Holy One Blessed Be He said to him,
"Behold, Isaac his son who stretched out
his neck on
59 the altar (was also Abraham's issue)."
He said before Him, "Master of the Universe,
Esau The Wicked One issued from him whose
60 seed will destroy your house and exile your
children." The Holy One Blessed Be He said
to him,

- 56 לו הקב"ה הרי אברהם שקדש שמי בעולם והרי הוא מת אמר
 57 לפניו רבש"ע הרי שיצא ממנו ישמעאל ומגעו מכעיסין
 58 לפניך אמר לו הקב"ה הרי יצחק בנו שפשט צוארו על גבי
 59 המזבח אמר לפניו רבש"ע הרי יצא ממנו עשו הרשע שורעו
 60 עתיד להחריב את ביתך להגלות את בניך אמר לו הקב"ה

57 ק': הלא | דרש שם וד"ר ל' 39 : שורעו |

58 ק': והלא | ד"ר ל' שם ותנ' שם ותנ' ב' שם : לפניך) ++
 שנאמר שלי אהלים לשודדים ++ |

59 ק': והלא :

60 תנ' ב"ש: שהחריב מקדשך ושרף היכלך | תנ' שם וד"ר ל'
 שם: ב"ה לשרוף היכלך | דרש שם: מחריבין מקדשך ושורפין
 את היכלך | ק: החריבו את מקדשך |

- 61 "Surely, Jacob out of whom came the twelve tribes and they did not anger Me (was also descended from Abraham)."
- 62 He said before Him, "Master of the Universe, He (Abraham) did not go up to heaven, and his feet did not tread on the clouds and You did not
- 63 speak with him face to face and he did not receive the Torah from Your hand." The Holy One Blessed Be He said to Him,
- 64 "Let it suffice thee, speak no more unto Me of this matter." He said before Him, "Master of the Universe,
- 65 Perhaps they will say that had He (God) not found evil deeds (in Moses), He would not have made him go out from

Deut.3:26

- 61 הרי יעקב שיצא ממנו שנים עשר שבטים ולא הכעיסוני
 62 אמר לפניו רבש"ע לא עלה לרקיע ולא דשו רגליו ערפל ולא
 63 דברת עמו פנים בפנים ולא קבל התורה מידך אמר לו הקב"ה
 64 רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (דברים ג' כ"ו)
 אמר לפניו רבש"ע
 65 שמא יאמרו שאלולי מצא דברים רעים לא היה מסלקו מן

-
- 61 תנ' שם וד"ר ל' שם ודרש שם וק': / לא הכעיסוני / | ק':
 שבטים ++ מת++ | תנ' שם: לא היה בהם שום דופי |
 ד"ר ל' שם: ואין בהם דופי |
- 62 תנ' שסוד"ר ל' שם: ערפל) ++ לא היה כמלאכי השרת ++ |
 דרש שם: ערפל) ++ כמלאכי השרת ++ |
- 63 ק' וד"ר ל' שם ותנ' ב' שם ות"מ: פנים אל פנים |
- 64 דרש לת: דבר) ++ כבר נגזרה גזרה עליו שתמות אדם
 הראשון גרם מיתה לכל ++ |
- 65 ת"מ וד' וב"ה: שמא) ++ ישראל ++ | תנ' שם ותנ' ב' שם
 ודרש שם וד"ר ל' שם: שמא) ++ הדורות ++ | שם: אלמלילא |
 כל נוסחים אחרים: מצא) ++ במשה ++ | ק': מעשים | דרש שם:
 חטא |

- 66 the world." The Holy One Blessed Be He said
to him, "I have already written, 'And there
hath not arisen a prophet since
67 in Israel like unto Moses'." He said before Deut.34:10
Him, "Master of the Universe, Perhaps they
shall say that in my youth
68 I did your bidding but in my old age I did
not do your bidding." The Holy One Blessed
Be He said to him,
69 "'Because you sanctified me not'" He said Deut.32:51
before Him, "Master of the Universe, Let me
enter the land
70 and I shall be there two or three years and
after that I shall die." The Holy One Blessed
Be He said to him,

69 The incident had occurred forty years
earlier, and his death and not being allowed
to enter the land is punishment for it. cf.
Numbers 20:10-13; 27:12-14. Therefore he
did sin in his youth.

66 העולם אמר לו הקב"ה בכר כתבתי לא קם נביא עוד

67 בישראל כמשה (דברים ל"ד ז') אמר לפניו רבש"ע שמא יאמרו

שבקטנותי

68 עשיתי רצוניך ובזקנותי לא עשיתי רצוניך אמר ליה הקב"ה

69 על אשר לא קדשתם אותי (דברים ל"ב נ"א) אמר לפניו רבש"ע

אכנס לארץ

70 והיה שם שנים או שלשה שנים ואחר כך אמות אמר לו

66 ב"ה וד וק' וד"ר ל' שם ותנ' שם ותנ' ב' שם ודרש שם:
| כתבתי ++ בתורתי ++

67 דרש שם ותנ' שם: יאמרו ++ הדורות ++ | תנ' ב' שם :
| יאמרו ++ הבריות ++

68 תנ' ב' וק' : בקטותו | שם: רצונו | שם: ובזקנותו שם: עשה
| ק' וד' וב"ה וי' וא' ונ' וג': הקב"ה ++ כבר כתבתי ++ |
| תנ' שם וד"ר ל' שם: הקב"ה ++ כבר כתבתי בתורתי ++ |

70 תנ' שם : כו |

- 71 "It is a decree from Me that you may not enter the land." He said before Him, "Master of the Universe,
- 72 If I may not enter the land during my lifetime, let me enter after my death."
- The Holy One Blessed Be He said to him, "you may not
- 73 enter the land neither during your lifetime nor after your death." He said before Him, "Master of the Universe,
- 74 Why all this anger against me?" The Holy One Blessed Be He said to him, "'Because ye sanctified Me not.'" Deut.32:51
- 75 He said before Him, "Master of the Universe it is written, 'Lo all these things doth God work twice,

74 Deut.32:51 refers to the sin of Moses at Meribath-Kadesh.

71 הקב"ה גזירה היא מלפני שלא תכנס לארץ אמר לפניו רבש"ע

72 אם לא אכנס בחיי אכנס לאחר מותי אמר לו הקב"ה שלא

73 תכנס לארץ לא בחיך ולא במיתתך אמר לפניו רבש"ע כל

74 הכעס הזה עלי למה אמר לו הקב"ה על אשר לא קדשתם

75 אותי (שם) אמר לפניו רבש"ע כתיב הן כל אלה יפעל אל

פעמים

71 תנ' שם: ושמה לא תבא | ד' וב"ה: לשם | ד"ר ל' שם וא'
וי' וו' וג' : שם |

75 דרש שם: בחיים | שם: במות |

- 76 yea thrice with a man.' You deal with your Job33:29
 creatures with the quality of mercy two
- 77 or three times as for me, even one sin you
 do not forgive!" The Holy One Blessed Be He
 said to him,
- 78 "Behold, you have committed six sins and I
 have only revealed one of them to you. First,
- 79 you said, 'Oh, Lord send I pray Thee, by the
 hand of him whom Thou wilt send.' Ex.4:13
 Second, 'For since I came to Pharaoh to speak
- 80 in Thy name he has dealt ill with this
 people.' Third, Then the Lord hath not Ex.5:23
 sent me.' Fourth, Num.16:29

79 In Ex.4:13 Moses refused to obey God's
 command to go to Egypt.

80 In Ex.5:23 Moses accuses God of harming
 Israel instead of helping them. In Num.16:29
 Moses aroused doubts as to whether he was
 God's emissary.

76 שלש עם גבר (איוב ל"ג כ"ט) אתה מתנהג עם בריותיך במדת

רחמים שנים

77 ושלשה פעמים ולי עון אחד אין אתה מכפר לי אמר לו הקב"ה

78 הן אתה עשית ששה עונות ולא גיליתי לך אלא אחד מהם בתחילה

79 אמרת שלח נא ביד חשלה (שמות ד' י"ג) שניה ומאז באתי

אל פרעה לדבר

80 בשמך הרע לעם הזה (שם ה' כ"ג) שלישת לא יי שלחני (במדבר

ט"ז כ"ט) רביעית ואם בריאה

77 ק' ותנ' ב' שם : ואני עון אחד נמצא בי | תנ' שם : ואני
עון אחד | דרש מ. : ואני אין | אלא עון אחד | שם ותנ' שם
ותנ' ב' וד"ר ל' שם : מוחל | ק' : רוצה למחול | שם :

78 שם : הרי ו' עונות נמצא בך |

- 81 'If the Lord make a new thing.' Fifth, Num.16:30
 'Hear me now ye rebels.' Sixth, 'Behold Num.20:10
 ye are arisen
- 82 in your fathers' stead a brood of sinful
 men..." "Were Abraham, Isaac and Jacob, Num.32:14
 (Israel's fathers) sinners
- 83 that You said before them (their children)
 such (a thing)?" He said before Him,
 "Master of the Universe, I learned from you
- 84 that you said, 'Even the fire pans of these
 men who have sinned at the cost of their
 lives.'" The Holy One Blessed Be He said Num.17:3
 to him,
- 85 "I attributed it to them and not to 'their
 fathers'." He said before Him, "Master
 of the Universe, Many times

81 Num.16:30 Moses raises the doubt as to whether God can do the thing he asked.
 Num.20:10 Moses insults the people by calling them rebels.

82 Num.32:14 Moses insults the people by calling them sinners.

83 See HM p. 41 and BHp117 which read "to their children."

81 יברא יי (שם ט"ז ל') חמישית שמעו נא המורים (שם כ' י')

ששית והנה קמתם תחת

82 אבותיכם תרבות אנשים חטאים (שם ל"ב י"ד) אברהם יצחק

ויעקב חטאים

83 ההיו שאמרת לפנייהם כך אמר לפניו רבש"ע ממך למדתי

84 שאמרת את מחתות החטאים האלה בנפשותם (שם י"ז ג"ה) אמר לו

הקב"ה

85 אני בנפשותם ולא באבותם אמר לפניו רבש"ע הרבה פעמים

83 כל נוסחתי אחת : תנ"ך : שם : לבניהם |

85 אני) ++ אמרתי ++ תלוי בשולים | ב"ה וד' : אני לא
זכרתי אבותם | דרש מ: וק' ותנ' ב' שם ותנ' שם וד"ר
ל' שם: רבש"ע) ++ אני יחיד וישראל ס' גיבוא ++ |

- 86 Israel sinned before You and I prayed
before You on their behalf and You forgave
them.
- 87 Concerning six hundred thousand You have
regard but for me You do not have regard."
The Holy One Blessed Be He said to him,
- 88 "A decree against a congregation is not to
be compared to a decree against an individu-
al. And furthermore, until now
- 89 the hour (of your death) was delivered in
your power and now you have lost control
(over your fate)." He (Moses) began to
speak
- 90 before Him prayers and entreaties. And
Solomon said about him (Moses), "The poor
useth entreaties."

Prov.19:23

88 To make sense of the line I have deleted
negative. God is more strict with an indi-
vidual than he is with a whole community.

86 חטאו ישראל לפניך והתפללתי לפניך עליהם ומחלת להם

87 על ששים רבוא השגחת ועלי אינך משגיח אמר לו הקב"ה

88 אין דומה גזירת צבור לגזירת יחיד ולא עוד עד עכשיו

היתה

89 השעה מסורה בידך ועכשיו בטלה שעתך התחיל לדבר

90 לפניו תפילות ותחנונים ועליו אמר שלמה תחנונים ידבר

רש (משלי י"ט כ"ג)

עיי'ן הדרש

90 תחנונים ידבר רש -- ד"ר פ"ב ד'; ילק' משלי תחקנ"ט ;
ילק' ואתחנן תת"י ; תתי"ב ; ספרי ואתחנן . סנהדרין
מ"ד. ;

86 ו' ו' וג' וא' : ונתפללתי | ד' וב"ה : לפניך) ++ ותחנונתי ++ |
ק' ודרש מ' ותנ"ב' שם ותנ' שם וד"ר ל' שם : ובקשתי עליהם
רחמים | ח"מ וב"ה וד' : ומחלת להם) ++ ולי לא תמחול ++ |

87 דרש שם : השגחת) ++ בתחנוני ++ |

88 כל נוסח' אחר' : /לא/ | שם : ועוד |

89 א' ו' ו' וג' וב"ה וד' : /ועכשיו בטלה שעתך / | ק'
ותנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם : ועכשיו אין שעה
מסורה בידך | דרש שם : ועכשיו אינה מסורה בידך |
שם : בידך) ++ אמר לפניו רבש"ע עמוד מכסא דין
ושב על כסא רחמים עלי לא אמות ועוונותי יהיו נמחלות
ביסוריך שתבא בגופי ++ |

91 One told a parable. To what may this be
compared? To a sage who was the teacher
92 of the king's son. And all the members
of the royal household and not only the
members of the royal household
93 but also all the people were afraid of him.
And they used to do for him his every wish,
94 since he was the teacher of the King's son.
After a little while the king's son died,
95 immediately the lad's teacher lost (all
the benefits which received from the
members of the royal household) and he
began to beg from door to door.

95 The addition is from HM p. 41 and
BH p. 117.

- 91 משלו משל למה הדבר דומה לחכם שהיה מלמד לבנו של
92 מלך והיו כל בני פלטרין של מלך ולא כל בני פלטרין בלבד
93 אלא אף כל העם היו יראים ממנו והיו עושים לו כל רצונו
94 על שהיה מלמד לבנו של מלך לאחר זמן מועט מת בנו של
95 מלך מיד אבד רבו של נער והתחיל לחזור על הפתחים באותן

92 של מלך (++ יראים ממנו ++ תלוי בשולים |

94 ב"ה וד': כיון שמת |

95 שם ות"מ: רבו (++ כל הטובות שהיו לו מבני פלטרין ++ |
שם: / של נער / | שם: : להחזיר |

96 When he had been the teacher of the king's
son everything was within his authority.

When he died

97 he lost everything. He could only go from
door to door begging. Thus it was with
Moses our Teacher.

98 All the time that he was in full authority
everything was within his authority (both)
heavenly creatures and terrestrial creatures.

As it is written,

99 "Thou hast ascended on high. Thou hast led
captivity captive. Thou hast received gifts
among men." And he split the sea with his
hand,

Ps.68:19

100 and he brought up the well of water from
the rock and furthermore, he said to Him,
"Arise

96 הימים שהיה רבו של בן המלך היה הכל ברשותו כיון שמת

97 אבד הכל אין לו אלא לחזור על פתחים כך היה משה רבינו

98 כל זמן שהיה קיים היו הכל ברשותו עליונים ותחתונים

כדתיב

99 עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם (תהלים ס"ח י"ט)

ובקע הים בידו

100 העלה באר מים מן הסלע ולא עוד אלא היה אומר לו קומה

96 ד וב"ה ות"מ: המלך) ++ חי ++ | שם: ברשותו) ++ של
| ++ חכם

97 ב"ה וד': /ואין לו אלא לחזור על פתחים / |

98 שם: חי | שם: שנאמר |

100 שם ות"מ: הוציא | שם: סלע) ++ הוריד מן ++ |

- 101 O Lord" and He arose (and he said) Num.10:35
,
"Return O Lord" and He returned. Num.10:36
And furthermore, he said to Him,
"If thy presence go not up with me
102 carry us not up hence... (And the Lord
said unto Moses I will do this thing
also.)" Come and see that all the time Ex.33:15,17
that he was in full control of his powers
he was prepared
103 for everything. And when his time arrived
to die, he resorted to make entreaties. And
104 that is what Scripture wrote, "The poor useth
entreaties." And it is written, "To every- Prov. 18:23
thing there is a season and a time to every
purpose
105 under the heavens." There was a time for Eccl.3:1
Moses to descend into Egypt and to take
redemption

101 יי וקם (במדבר י' ל"ה) שובה יי ושב (שם שם ל"ו) ולא

עוד אלא שאמר לו אם אין פניך

102 הולכים אל תעלגי מזה (שמות ל"ג ט"ו) בא ראה שכל זמן

שהיה קיים מוכן

103 וכל חפץ וכיון שהגיע זמנו למות חזר לבקש תחנונים והיינו

104 דכתיב תחנונים ידבר רש (משלי י"ח כ"ג) וכתיב לכל זמן

וחפץ ועת לכל חפץ

105 תחת כל השמים (קהלת ג' א') עת היתה למשה לירד למצרים

ליטול באולה

101 ב"ה:וד': /עוד/ |

102 שם: מזה) ++ לה משל ++ | שם:/בא ראה / | שם: משה היה |

103 שם: הכל ברשות | ח"מ: ליפטר | שם: היה מחזר למי שיבקש
עליו רחמים הוי | ב"ה וד': : להפטר מן העולם היה מחזר
למי שמבקש עליו הוי |

104 ח"מ ושם:/דכתיב/ |

106 and also to redeem Israel. As it is
written, "Moreover the man Moses was
very great

107 in the land of Egypt." And there was a
"time" for him to make entreaties. As it
is said, "I entreated

Ex.11:3

108 the Lord at that time saying, O'Lord God
Thou hast begun."

Deut.3:23-4

109 Why does Moses mention these two names? It
teaches that Moses said, "Since with two
names

110 The Holy One Blessed Be He created his
world and man (that is) with mercy and
with justice."

108 Two names: Lord and God

106 וגם לגאול את ישראל שנאמר גם האיש משה גדול מאוד

107 בכל ארץ מצרים (שמות י"א ג') ועת היתה לו להפיל תחינה

שנאמר ואתחנן

108 אל יי בעת ההיא לאמר יי אלהים אתה החלוח (דברים ג' כ"ג)

שני שמות

109 הללו למה הזכירן משה מלמד שאמר משה הואיל ובשתי

110 שמות ברא הקב"ה את עולמו ואת אדם ברחמים ובדין

106 ב"ה וד' וח"מ : ולגאול |

- 111 As it is said, "And the Lord God formed man" Gen.2:7
 From which (verse do we know that) these
 two names are
- 112 Mercy and justice? As it is said, "The
 Lord, the Lord merciful and gracious." Ex.34:6
 Behold here is mercy.
- 113 And from which (verse) is justice (derived)?
 As it is written, "Thou shalt not revile
 God." Behold here is justice. And with Ex.22:27
 them (mercy and justice)
- 114 The Holy One Blessed Be He began to deal
 with his creatures. Therefore, he (Moses)
 said, "'Lord God Thou hast begun
- 115 to show me thy greatness' at the bush." Deut.3:24
 And he said before Him, "Master of the
 Universe, And now

113 The rabbis understood the verse as follows: "Thou shalt not revile judges."

115 Lines 115 to 124 are exegesis of Deut.3:24. Deut3:24 in the MT has "to show your servant" but our text reads "to me."

111 שנאמר וייצר אלהים את האדם (בראשית ב' ז') ומנין

ששתי שמות אלו

112 הן רחמים ודין שנאמר יי יי אל רחום וחנון (שמות ל"ד ו')

הרי כאן רחמים

113 ודין מנין דכתיב אלהים לא תקלל (שמות כ"ב ז') הרי

כאן דין ובהם התחיל

114 הקב"ה לנהג עם בריותיו לכך אמר יי אלהים אתה החלוח

115 להראות (דברים ג' כ"ד) לי את גבורתך בסנה ואמר לפניו

רבש"ע ועתה

ענין הדרש

111 מנין ששתי שמות -- ב"ר פל"ג ו' ;

113 ב"ה וד' : /התחיל / |

114 שם : /הקב"ה לנהג עם בריותיו לכך / | שם : לזה |

116 in my old age, I seek mercy for your people,
the flock of your pasture, that You
pardon

117 and forgive them. 'Your servant!.' Deut.3:24

Please I entreat you. Do not be like a
human king.

118 When he has a servant and he is young and
strong, he loves him. (But) when

119 he grows old, he hates him and he casts
him off, but You, O Lord

120 'Cast me not off in the time of old age
and when my strength faileth forsake me
not.'" "Thy greatness" (refers to) the
ten

Ps.71:9
Deut.3:24

117 Each phrase of the verse is expounded
and interpreted to refer to various inci-
dents which occurred during Moses' leader-
ship.

- 116 בזקנותי אני מבקש רחמים על עמך צאן מרעיתך שתסלח
 117 ותכפר עליהם את עבדך (שם) בבקשה ממך אל תהיה כמלך בשר
 118 ודם כשיש לו עבד והוא בחור וגבור הוא אוהב אותו כיון
 119 שיוזקין הוא שונא אותו ומשליכו אבל אתה יי אל תשליכני
 120 לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני (תהלים ע"א ט') את גדלך
 (דב"ר שם) אלו עשרת

עיי' הדרש

116 בזקנותי -- ילק' המכירי מזמור ע"א 135 ;

-
- 117 ח"מ: להם | שם:/את עבדך/ |
 118 שם וד' וב"ה : כשיהיה לו עבד בעודו קטן |
 119 ח"מ: שמוקין | שם וב"ה וד' : /ומשליכו/ |

- 121 commandments. "And thy strong arm" (refers Deut.3:24
to) the ten plagues which The Holy One
Blessed Be He brought upon
- 122 the Egyptians in Egypt. "For what God is
there in heaven or on earth" (means) You Deut. 3:24
created
- 123 everything and in your hand is (the power)
to kill and to bring to life. "Who can do
according to thy works and according to thy
mighty acts" Deut.3:24
- 124 (refers) to the world to come. And why did
Moses complain (so much)? (Because) The
Holy One Blessed Be He said to him, "And
die in the mount." Deut.32:50
- 125 Moses said before The Holy One Blessed Be
He, "It is better that I live and not die
for

124 Read with HM p. 42 which adds "so much"
and "because."

125 Our text reads "this mount" but we
translate with the MT "the mount."

- 121 הדברות ואת ידך תזקה (שם) אלו עשר מכות שהביא הקב"ה על
- 122 המצרים במצרים אשר מי אל בשמים ובארץ (שם) אתה בראת
- 123 הכל ובידך להמית ולהחיות אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך (שם)
- 124 לעתיד לבא ולמה אמר משה שהקב"ה אמר לו ומות בהר (שם ל"ב נ')
- 125 הנה אמר משה לפני הקב"ה מוטב שאחיה ולא אמות כי

124 ד' ובה : אמר ++ כל כך ++ | א' וו' וי' וג' ח"מ : אמר
++ כל כך לפי ++ | ב"ה נד' : /שהקב"ה אמר לו ומות בהר / |

125 שם : /הנה אמר לפני הקב"ה מוטב שאחיה לא אמות כי / |
ח"מ : /הנה / |

- 126 if 'I will live then I will declare the
works of the Lord' to all future
generations. Because if your children
127 (want) to sin, I will not let them. And
I will say to them that there is no other
God in heaven
128 nor on earth but You. Furthermore, I will
make known the majesty and glory of Your
Name
129 to future generations and I will say to
them that through me you split the sea,
and through me
130 You gave the Torah to Israel, and through
me You made manna to rain down from heaven
for them

Ps.118:17

127 "want" is found in a marginal note
as well as in the parallels.

126 אחיה ואספר מעשי יה (תהלים קי"ח י"ז) לכל באי עולם

מפני שאם בניך

127 רוצים לחטוא איני מניחם ואומר להם שאין אל אחר בשמים

128 ובארץ אלא אתה ולא עוד אלא שאודיע הוד וכבוד שמך

129 לדורות שיבואו ואומר להם שעל ידי בקעת הים ועל ידי

130 נתת תורה לישראל ועל ידי המטרת להם מן מן השמים

126 שם וב"ה וד' נו' וא' וג' וי' : / אחיה ואספר מעשי יה לכל
באי עולם / | ב"ה וד' : אלא משה היה סבור שאם ישראל |

127 רוצין תלוי בשולים: ח"מ: רוצים | ב"ה וד' : ירצה לעשות
שום עון | שם: מניחם ++ זהו בשמים ובארץ ר"ל ++ | שם
/ ואומר להם שאין / | שם : אחד | שם: ++ ואין לולתו ++ |
שם: / בשמים /

128 שם: / ובארץ / אלא אתה / | שם: כבודך |

129 נו' וא' וג' וי' : לכל הדורות |

130 ד' וב"ה וח"מ : להם |

131 forty years, and You brought up for them
a well of water and I brought out water
for them from

132 the rock. And now if it is pleasing in
your sight, 'I shall not die but live and
declare

133 the works of the Lord' to all future
generations." The Holy One Blessed Be
He said to him, "I am not listening to
you because

Ps.118:17

134 if I give you life, and the result will be
that the whole world will be mislead and
they would make a god of you,

135 and worship you." He said before Him,
"Master of the Universe, Already You put
me to the test (at the incident of the
calf) and I

135 BH p. 43 adds "at the incident of
the calf."

131 ארבעים שנה והעלת להם באר מים והוצאתי להם מים מן

132הסלע וועבשיו אם טוב בעיניך לא אמות כי אחיה ואספר

133 מעשי יה (שם) לכל באי עולם אמר לו הקב"ה איני שומע

לך מפני

134 שאם אתן לך חיים ומצאתי מטעה כל עולם ויעשו ממך אלוה

135 ויעבדו לך אמר לפניו רבון העולמים כבר בדקת אותי ואני

131 ד' וב"ה וח"מ : מים מן הבאר | שם: הוצאת |

133 ד' וב"ה : /לכל באי עולם/ | שם:/מפני/ |

134 שם: אם תשאר חי יטעו בך | ח"מ: נמצאתי | ד' וב"ה : אותך |

135 שם וח"מ : אותי ++ בעשיית העגל |

136 am he who destroyed the calf. And now why
shall I die?" The Holy One Blessed Be He
said to him,

137 "Whose son are you?" He said before Him,
"The son of Amram." "And whose son is he?"
He said to Him,

138 "The son of Izhar." "And Izhar, whose son
is he?" He said to Him, "The son of Kohath."
"And Kohath, whose son is he?" He said

139 to Him, "The son of Levi." "And all of them
from whom did they descend?" He said to Him,
"From Adam." "And did I not say

140 to Adam, 'for dust thou art and unto dust
thou shalt return.'" Moses said before The
Holy One Blessed Be He,

Gen.3:19

- 136 הוא שבעל את העגל וכעשיו איך אמות אמר לו הקב"ה בן
 137 מי אתה אמר לפניו בן עמרם וועמרם בן מי הוא אמר לו בן
 138 יצהר ויצהר בן מי הוא אמר לו בן קהת וקהת בן מי הוא אמר
 139 לו בן לוי וכולם ממי יצאו אמר לו מאדם והלא אמרתי
 140 לאדם כי עפר ואל עפר תשוב (בראשית ג' י"ט) אמר משה
 לפני הקב"ה

136 ת"מ וד' וב"ה וג' ור' /הוא/ | שם: ובעלתי /ת"מ וד' וב"ה :
 אותו | שם: איך/ |

139 - 140 ד' וב"ה: א"ל נשאר מהם שום א"ל כולם מתו א"ל תקב"ה
 | גאתה רוצה לחיות |

- 141 "Master of the Universe, the First Man stole
and ate (of) what you did not want (him to
eat) and you punished
142 him with death. And did I steal (anything)
from before You? And already have you not
testified and said,
143 'My servant Moses is not so, he is trusted
in all my house.'" The Holy One Blessed
Be He said to Moses,
144 "Are you more righteous than Adam and his
generation?" He said before Him, (Yes)
"Master of the Universe, Behold,
145 You punished Adam and his generation with
death because of the snake which led him
and his wife Eve astray.

Num.12:7

144 BH p. 118 adds "Yes."

141 רבש"ע אדם הראשון גנב ואכל מה שלא רצית וקנסת עליו

142 מיתה ואני גנבתי כלום לפניך וכבר העדות ואמרת לא כן

143 עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא (במדבר י"ב ז') אמר לו

הקב"ה למשה

144 כלום צדיק מאדם ודנרו אתה אמר לפניו רבש"ע הן האדם

145 קנסת עליו מיתה ועל דורו בשביל הנחש הטעה אותו

142 ב"ה וד': כתבת |

144 ח"מ ושם: אמר לו כן אדם הראשון וחוה פיתה אותם נחש |

146 But I revived the dead with the snake. As it
is said, 'Moses made

147 a serpent of brass (and he set it on a pole;
and it shall come to pass that every one that
is bitten when he seeth it shall live.'" The

Num.21:9

Holy One Blessed Be He said to him, "Are you
greater than Noah and his generation?"

148 He said before Him, (Yes) "Master of the
Universe, Behold, You decreed death upon him
and upon his generation because

149 Noah did not seek mercy (from You) on their
behalf, but I when Israel sinned with the
deed of

150 the calf, I sought mercy (from You) and I
said, '(Yet, now if thou wilt forgive their
sin) if not blot me I, pray thee,

148 BH p. 118 adds "Yes."

146 וְחֹה אֲשֶׁתוֹ וְאֲנִי הַחַיִּיתִי מֵחַיִּים בְּנַחֲשׁ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
147 נַחֲשׁ נַחוּשֶׁת (שֵׁם כ"א י"ט) אָמַר לוֹ הַקֶּב"ה כְּלוּם גְּדוֹל אַתָּה

מִנַּח וְדוֹרוֹ

148 אָמַר לִפְנֵי רַב־ש"ע הֵן קִנְסַת עָלִיו מִזֹּחַ וְעַל דוֹרוֹ עַל שְׁלֹא

149 בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם אֲבָל אֲנִי כִשְׁחָטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׁב

150 הָעֵגֶל בִּקְשָׁתִי רַחֲמִים מִלִּפְנֵיךְ וְאִמְרָתִי אִם אֵין מַחְנִי נָא

146 ב"ה וד' וח"מ: / שנאמר ויעש משה /

147 שם: / נחש נחושת /

148 ב"ה וד': כן נח הבאת אליו ועל דורו מי מבול ונח לא
| בקש רחמים על דורו

149 ד' וב"ה: / אבל אני כשחטאו ישראל במעשה /

150 שם: / העגל בקשתי רחמים מלפניך /

151 out of Thy book which thou hast written."

Ex.32:32

The Holy One Blessed Be He said to him,

"Are you greater than Abraham

152 who was tested with ten tests?" He said

before Him, "Master of the Universe, In

Abraham there was found a defilement,

Ishamael issued from him." The Holy One

Blessed Be He said to him, "Are you greater

154 than Isaac who was bound on the altar?"

He said before Him, "Master of the Universe,

Surely

155 from Isaac's loins issued Esau The Wicked

One." The Holy One Blessed Be He said to

him, "Did I tell you to kill

151 מספרך אשר כתבת (שמות ל"ב ל"ב) אמר לו הקב"ה גדול אתה

מאברם

152 שנתנסה בעשר נסיונות אמר לפניו רבש"ע מאברהם

153 נמצא פיסול שיצא ממנו ישמעאל אמר לו הקב"ה גדול אתה

154 מיצחק שנעקד אל גבי המזבח אמר לפניו רבש"ע הרי יצחק

155 מחצילו יצא עשו הרשע אמר לו הקב"ה כלום אמרתי לך להרוג

עייין הדרש

גדול אתה -- ד"ר פי"א ד';

151 אברם = אברהם "ה" תלוי בין השורות |

152 ח"מ וב"ה וד': בעשרה | ח"מ : הערה |

153 ב"ה : ממנו) ++ שיחרב ביתך שיהרג את בניך כהניך ולוויך ++ |
ד' ממנו) ++ שיאבדו בניך וכו' ++ | ח"מ : האתה גדול |

156 the Egyptian." He said before Him, "Master
of the Universe, Give me permission and I
will speak to you."

157 The Holy One Blessed Be He said to him,
"Speak." He said before Him, "Master of
the Universe, You killed all the first born
of Egypt.

158 And I must die because of One Egyptian?"
The Holy One Blessed Be He said to him,
"You compare yourself

159 to Me? I can kill and I restore to life.
Are you able to revive (the dead) like Me?
And do you not

160 remember how many times I honored you? You
said to me, 'Arise O Lord' and I arose.

Num.10:35

- 156 את מצרי אמר לפניו רבש"ע חן לי רשות ואומר לך אמר לו
- 157 הקב"ה אמור אמר לפניו רבש"ע אתה הרגת כל בכורי מצרים
- 158 ואני אמות בשביל מצרי אחד אמר לו הקב"ה ואתה דומה
- 159 אלי אני ממית ומחיה כלום אתה יכול להחיות כמוני ולא
- 160 תזכור לי כמה כבודות כבודתיך אמרתי לי קומה יי וקמתי
- (במדבר י" ל"ה) וקמתי

156 ח"מ וא" : (לך) ++ דבר אחד ++ | י' : ואומר) ++ לפניך
 דבר א' |

161 (And you said to Me,) 'Return O Lord'
and I returned. Also for your sake I
changed (the nature of) heaven and the
earth, for the nature of

Num.10:36

162 heaven is to bring down dew and rain and
the nature of the earth is to bring forth
bread. And you said

163 to Me, 'I do not want it this (way) but let
the heaven bring down bread and the earth
bring forth water.'

164 And thus I did. As it is said, 'Behold I
will cause to rain down bread from heaven
for you.'

Ex.16:4

165 And it says, 'Spring up O well, Sing ye
unto it.' I wanted to do even more when I
sought (you)

Num.21:17

161 שובה יי (שם שם ל"ו) ושבתי גם בשבילך שניתי שמים

וארץ שדרכן של

162 שמים להוריד טל ומטר ודרכן של ארץ להוציא לחם ואמרת

163 לי איני רוצה בזה אלא השמים יורידו לחם והארץ תוציא

מים

164 וכן עשיתי שנאמר (ההני) ההני ממטיר לכם לחם מן השמים

(שמות ט"ז ד')

165 ואומר עלי באר ענו לה (במדבר כ"א י"ז) גם יותר רציתי

לעשות כשבקשתי

161 ח"מ : שניתי ++ מעשה ++ |

162 ד" וב"ה : /דרכן של / שם: וארץ |

166 to give to you life. And you said to me, 'I
only want that I should die.' Also You said
to me,

167 'But if the Lord make a new thing and the
ground open her mouth and swallow them up...
then Ye shall understand that these men have
despised the Lord.' And I fulfilled

Num.16:30

168 your words and I did your bidding. As it is
said, 'And the earth opened her mouth

169 and swallowed them up.' Also I said,

Num.16:32

'He that sacrificeth unto the gods save
unto the Lord only shall be utterly
destroyed.'

Ex.22:19

170 And when Israel sinned with the deed of
the calf I sought to condemn them and to
destroy them,

166 Our text reads "Also I said to me,"
but the context demands "Also you said to
me." Moses said to God when He wanted to
destroy Israel after the incident of the
golden calf. "If You do not forgive Israel
blot me out of Your book."

166 ליחן לך חיים ואמרת לי איני רוצה אלא שאמות גם אמרתי

167 לי ואם בריאה יברא ייופצתה האדמה את פיה (שם ט"ז ל')

168 ואני מלאתי

168 את דבריך ועשיתי תפצך שנאמר ותפתח הארץ את פיה

169 ותבלע אותם (שם שם ל"ב) גם אמרתי זובת לאלהים יחרם

לבלתי ליי לבדו (שמנת כ"ב י"ט)

170 וכשחטאו ישראל במעשה העגל בקשתי להחרימם ולאבדם

171 to fulfill my words. And you said to me,
'Pardon, I pray thee, the iniquity of this
people according unto the greatness of your
lovingkindness.'

Num.14:19

172 And so I did. And I said to you, 'I have
pardoned according to your words.' And
moreover, the Torah

Num. 14:20

173 which is called by My name, as it is said,
'The Torah of the Lord is perfect,' I called
it by your name,

Ps.19:8

174 as it is said, 'Remember ye the Torah of
Moses my servant.' Israel who is also
called by my name,

Mal.3:22

175 as it is said, 'For unto Me the children of
Israel are servants, they are My servants.'
I called them by your name,

Lev.25:55

171 להקים דברי ואמרת לי סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך

(במדבר י"ד י"ט)

172 וכך עשיתי ואמרתי לך סלחתי כדברך (שם י"ד כ') ולא עוד

אלא התורה

173 שנקראת על שמי שנאמר תורת יי תמימה (תהלים י"ט ח') קראתיה

על שמך

174 שנאמר זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג' כ"ב) גם ישראל

שנקראו על שמי

175 שנאמר כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם (ויקרא כ"ה נ"ה)

קראתים על שמך

171 ד' וב"ה: דברי) ++ ולא הנחת אותו ++ |

- 176 as it is said, 'Then his people remembered
the days of old, the days of Moses.' And Is. 63:11
moreover I spoke
- 177 with you with utterance (אמירה) and
with speech (דיבור) as it is said, 'And
the Lord said to Moses saying, and the Lord
spoke
- 178 to Moses saying."And you also spoke with me
with utterance and with speech
- 179 As it is said, 'And Moses said to the Lord
and Moses spoke to the Lord.' Also before Me
- 180 there is neither eating nor drinking and I
made you similar to me. As it is said, 'And
he was there with

176 Our text reads "Moses and his people"
but we translate with the MT which does not
have the "and".

176 שנאמר ויזכור ימי עולם משה ועמו (ישעיה ס"ג י"א) ולא

עוד אלא שדברתי

177 עמך באמירה ובדיבור שנאמר ויאמר יי אל משה לאמר וידבר

178 יי אל משה לאמר ואף דברת עמי באמירה ובדיבור

179 שנאמר ויאמר משה אל יי וידבר משה אל יי גם אני אין

לפני

180 לא אכילה ולא שחיה ועשיתיך כיוצא בי שנאמר ויהי שם עם

176 במקרא קרא "עמו" לא "ועמו" |

179 ו' וא' וג' : לאמר ++ ועשו להם ציצית ++ |

180 ב"ה וד' : לא/ | שם : ולא/ |

- 181 the Lord forty days and forty nights he did
neither eat bread nor drink water.' Ex.34:28
- 182 And I am Elohim and you are a Elohim. 'See
I have set thee for a Elohim to Pharaoh.' Ex.7:1
- 183 And I have prophets and I gave you a prophet.
As it is said, 'And Aaron your brother
- 184 shall be thy prophet.' And as for me no Ex.7:1
creature is able to look directly at Me. And
thus it is written, '(And when Aaron and all
the children of Israel saw Moses, behold,
the skin of his face sent forth beams:)
- 185 And they were afraid to come nigh to him.' Ex.34:30
I said, 'Thou shalt see my back, but My face
thou shalt not see.' Ex.33:23

185 Ex.33:23 is quoted incorreced "I shall
see" but we read with the MT "Thou shalt see."

- 181 יי ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלת יומים לא
- 182 שתייתי (שמות ל"ד כ"ח) ואני אלהים ואתה אלהים ראה
נתתיך אלהים לפרעה (שם ז' א')
- 183 ואני יש לי נביאים ואליך נתתי נביא שנאמר ואהרן אחיך
- 184 יהיה נביאך (שם) ואני אין בריה יכולה להסתכל כנגדי
וכך כתיב
- 185 ויירא מגשת אליו (שם ל"ז ל') אני אמרתי וראיתי את
אחורי ופני לא יראו (שם ל"ג כ"ג)

-
- 181 ח"מ וב"ה וד' : אכל |
- 182 שם: שחה |
- 183 שם: ואתה יש לך נביא |
- 184 ב"ה וד' : כנגדי ++ ואתה ++ |

186 And concerning you it is written, 'And they
looked after Moses.' With the twenty-two
letters (of the alphabet) I honored
187 the Torah and with all of them I honored
you. I sent you to Pharaoh. And you
brought
188 Israel out of Egypt. I commanded you con-
cerning the Sabbath and circumcision. I
gave you
189 the Ten Commandments. I covered you with a
cloud. I gave you two tablets of stone,
190 and you broke them beneath the mountain.
And I made you unique in the world and I
caused you to inherit

Ex.33:8

186 The rabbis understood Ex.33:8 as follows:
"They looked at Moses' back."

186 וכך כתיב והביטו אחרי משה (שם שם ח') בעשרים ושנים
אותיות כתבתי

187 את התורה ובכולם כבדתיך שלחתיך אצל פרעה והוצאת

188 את ישראל ממצרים צויתך על השבת ועל המילה נתתיך

189 עשר דברות כסיתך בענן נתתי לך לוחות אבנים

190 ושברת אותם תחת ההר ועשיתך יחיד בעולם והנחלתך

189 ב"ה וד': הדברות | ח"מ: עשרת הדברות | י': עשרת | שם:
לוחות הברית

190 ב"ה וד' וח"מ: /תחת ההר/ | ד': /ושברת אותם תחת ההר/

- 191 my Torah and I honored you more than the
seventy elders." Moses in turn acknowledged
all of it. And He said
- 192 before Him, "Master of the Universe, You
have acted kindly toward me many times.
They are too numerous to recount. And all
the inhabitants
- 193 of the world know that You, O Lord God, are
alone in the world, and there is none beside
You and there is none
- 194 similar to You. You created the celestial
creatures and the terrestrial creatures.
(You are the first) And You are the last.
- 195 And everything (comes) from you. And who
tell Your mighty acts." He said before Him,
"Master of the Universe, Only

194 Read with HM p. 45.

- 191 תורתִי כבדתִיךְ משבעִים זקנים חזר משה והודה לו ואמר
- 192 לפניו רבש"ע הרבה גמילות גמלתני ועצמו מספר וכל באי
- 193 עולם יודעִין שאתה יי אלהים יחיד בעולם ואיך זולתך ואיך
- 194 דומה לך אתה בראת עליונים ותחתונים ואתה הוא אחרון
- 195 וכל ממך ומי ימלל גבורותִיךְ אמר לפניו רבש"ע אלא

- 191 ד' וב"ה וח"מ: (והודה) ++ על כל ++ | שם: /לו/ |
- 192 ב"ה וד': (גמלתני) ++ והרבה טובות עשית לי ++ | שם: שאינני
יכול לספר א' מנ' אלף |
- 193 שם: יודעִין) ++ שגדלתני וכבדתני וג"כ כל העולם יודעִין ++ |
שם: אחד יחיד | שם וח"מ: בעולמך |
- 194 שם: (ותחתונים) ++ אתה הוא ראשון ++ |
- 195 ב"ה וד': יכול למלל |

196 one thing I request from before You that I
may cross the Jordan. The Holy One Blessed
Be He said
197 to Moses, "I swore two oaths: that you shalt
not enter the land and the other
198 that I would not bring an end to Israel. If
you want that I will break both of them then
199 I will let you live and I will bring an end
to Israel." He said before Him, "Master of
the Universe, In deceit
200 You came to me. You are holding the rope at
both ends. Let Moses perish and a thousand

- 196 מבקש אני דבר אחד מלפניך שאעבור את ירדן אמר לו
- 197 הקב"ה למשה שתי שבועות נשבעתי שלא תכנס לארץ ואחרת
- 198 שלא אכלה את ישראל אם רצונך שאעבור על שתיהן
- 199 אחיה אותך ואכלה את ישראל אמר לפניו רבש"ע בעלילה
- 200 אתה בא עלי אתה תופש החבל בשני ראשים יאבד משה ואלף

עין הדרש

שתי שבועות -- תנ' ב' ואתחנן 12; תנ' ואתחנן ו'; ד"ר ל' 40;

197 ב"ה וד' וד"ר ל' 40 ותנ' ב' ואתחנן 12 ותנ' ו' ואתחנן ו':
 נשבעתי ++ אחד ++ | שם ודרש מא. : שתמות | ד': ב' | ב"ה:
 והב' | תנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם: ואחת |

198 ד"ר ל' שם ודרש שם: לא אבד | תנ' ב' שם: שלא לאבד |
 ד"ר ל' שם ודרש שם ותנ' שם ותנ' ב' שם: ישראל ++
 לבטל שתיהן אי אפשר | ד"ר ל' שם ותנ' שם ותנ' ב' שם:
 אם תרצה | דרש שם: אם אתה רוצה | ב"ה וד' : על שבועה |

199 שם: תכנס לארץ ג"כ אעבור על שבועה | ד"ר ל' שם ותנ'
 ב' שם ותנ' שם : לחיות ויאבדו ישראל מוטב |
 דרש שם: לחיות ויאבדו כל ישראל מוטב |

201 like him. And do not let one Israelite perish."

He said before Him, "Master of the Universe,

What

202 will men say (when they see) that the feet

that tread on the firmament and the hands

that received the Torah and the mouth with

203 which The Holy One Blessed Be He spoke mouth

to mouth did not find repentance before The

Holy One Blessed Be He.

204 An ordinary man how much the more so.

(cannot find repentance). Rabbi Johanan said,

ten times death

205 is written about him. And they are "Behold

thy days come that Thou shalt die." "And he

Deut.31:14

died in the mount" "For I

Deut.32:50

- 201 כמותו ואל יאבד נפש אחת מישראל אמר לפניו רבש"ע מה
- 202 יאמרו הבריות רגלים שדשו רקיעים וידיים שקבלו התורה והפה
- 203 שדבר עמו הקב"ה פה אל פה לא מצא תשובה לפי שהקב"ה
- 204 בשר ודם על אחת כמה וכמה אמר רבי יוחנן עשר מיתות
- 205 נכתבו עליו ואלו הן הן קרבו ימיו למות (דברים ל"א י"ד)
- ומות בהר הזה (שם ל"ב ז') כי אנכי (שם ד' כ"ב)

ענין הדרש

עשר מיתות -- ילק' וילך תחק"מ; ד"ר פל"א י'; פד"כ וזאת
הברכה ר'; פד"כ מ' 450 ;

- 201 ב"ה וד' וד"ר ל' שם: כיוצא בו | תנ' שם וי: כמוהו |
- 202 תנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם: /ומה יאמרו בריות / |
שם: שעלו לרקיע | ד' וב"ה: ברקיע | תנ' ב' שם: רקיעים
++ ופנים שהקבילו פני שכינה | תנ' שם: רקיעים ++
++ ופנים שקבלו פני שכינה ++ | ד"ר ל' שם: רקיעים ++
++ וקבלו את השכינה ++ | שם ותנ' שם ותנ' ב' שם: תורה
++ מידך ילחכו עפר ++ |
- 203 ב"ה וד': הקב"ה ++ ומות ++ | שם: /פה אל פה / |
- 204 ותנ' שם ותנ' ב' שם: אוי לכל הבריות יאמרו ומה משה
שעלה למרום והיה כמלאכי השרת ודיבר עמו פנים בפנים
וקיבל תורה מידו לא היתה לו תשובה להשיב לפני הקב"ה
בשר ודם שילך בלא תורה ובלא מצות על אחת כמה וכמה |
ד"ר ל' שם: ווי לכל הבריות כשחוטאים יאמרו ומה משה
שעלה למרום והיה כמלאך משרת ודבר עמו פנים בפנים וקבל
התורה מידו לא היתה לו תשובה להשיב לפני הקב"ה בש"ו
עאכ"ו כשילך בלא תורה ובלא מצות | ב"ה וד': עשרה פעמים
- 205 שם: שכתבה מיתת משה |

- 206 know after my death." "And Moses was one Deut.31:29
hundred twenty years old when he died." Deut.34:6
- 207 "And Moses the servant of the Lord died there
according to the word of the Lord." Ten Deut.34:5
times the Holy One Blessed Be He decreed
death upon Moses,
- 208 so that he could not enter the land. And
still the decree was not sealed until the
Supreme Court revealed it to him.
- 209 And it said to him that "Thou shalt not
go over this Jordan." This thing Deut.3:27
- 210 was (taken) lightly by Moses and he did
not take it to heart because he said,
"How many

207 Our version lists only five of the
ten passages where death is decreed upon
Moses. The others are: Deut.4:22,33:1,
34:7 and Josh.1:1,1:2. See DR 11:10
Yalkut 940. Pesikta de Rav Kahana, Zot
Haberach, Buber edition p. 200b, Pesikta de
Rav Kahana, Mandelbaum edition p. 450.

209 -MT reads "Thou shalt not go over the
Jordan."

206 ידעתי אחרי מותי (שם ל"א כ"ט) ומשה בן מאה ועשרים

שנה במותו (שם ל"ד ה') וימת שם

207 משה עבד יי על פי יי (שם שם ה') עשר פעמים גזר הקב"ה

מיחה על משה

208 עד שלא יכנס לארץ ועדין לא נחתם גזר דין עד שנגלה עליו

209 בית דין הגדול והיה אומר לו שלא תעבור את הירדן הזה

ודבר (שם ג' כ"ז)

210 זה היה קל למשה ולא היה מעלה על לבו אומר כמה

206 כל נוסחאות אחרי מותי ++ אף כי אחרי מותי (שם שם כ"ז)
לפני מותו (שם ל"ג א') משה עבדי מת (יהושע א' ב')
ויהי אחרי מות משה (שם שם א')

207 ד"ר פי"א י': מלמד שעד | ילק' וילך תתק"ס : מלמד שעשרה | שם:
נגזרה עליו גזרה | ד"ר שם: נגזר עליו |

208 שם: ליכנס | ו' וג': אכנס | ד"ר שם וילק' שם וב"ה וד':
לארץ ישראל | ד"ר שם: נחתם | שם וילק' שם: דין) ++ הקשה ++ |

209 שם: לו) ++ גזרה היא מלפני שלא תעבור שנאמר ++ | במקרא /הזה/ |

210 ב"ה וח"מ: זה) ++ כולו ++ | ד"ר שם וילק' שם: קל) ++ בעיניו
של משה ++ | ב"ה וח"מ וד': קל) ++ בעיני משה ++ |
ילק' שם וד"ר שם: / ולא היה מעלה על לבו / |

211 times did Israel commit grievous sins!!
And (yet) when I prayed (for them)
212 it (my prayer) was accepted from me (and)
immediately the decree was nullified. I
who have not sinned from my youth
213 when I pray before You for myself, Will
He not want to accept it from me?" When
214 The Holy One Blessed Be He saw that he
(took it) lightly, and he did not begin to
pray, immediately The Holy One Blessed Be
He jumped up,
215 and He sealed the decree against him. And
He swore by his great name that he would not
enter the land.

- 211 פעמים חטאו ישראל חטאה גדולה וכיון שהייתי מתפלל
 212 עליהם היה מקבל ממני מיד תבטל הגזרה אני שלא חטאתי
 213 מעודי כשאתפלל לפניך לעצמי הלא ירצה לקבל ממני כיון
 214 שראה הקב"ה שקל ואינו עומד ומתפלל מיד קפץ הקב"ה
 215 עליו וחתם עליו גזר דין ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס

211 ילק' שם וד"ר שם: חטאות גדולות | שם: שבקשתי עליהם
 רחמים | שם:

212 שם: מיד קבל ממני | ב"ה וד' וח"מ: הקב"ה טולח להם |
 שם: ומבטל הגזירה | ו' וג' וא' וי': נתבטל |

213 ד"ר שם וילק' שם: מנעורי | שם: מעודי) ++ לא כל שכן ++ |

214 שם: שקל) ++ הדבר בעיניו של משה ++ | ח"מ וד' וב"ה:
 שקל) ++ בעיני משה ++ | ו' וא' וג' וי': שקל) ++
 בעיניו ++ | ד"ר וילק' שם: עומד בתפילה | ח"מ: להתפלל |
 ב"ה וד': ולא רוצה להתפלל על עצמו |

215 כל נוסחאות אחרות: עליו) ++ גזר ++ | ילק' שם וד"ר שם:
 יכנס) ++ לא"י ++ |

216 As it is said, "Therefore, ye shall not
bring this assembly (into the land)".

Num. 20:12

When he saw that

217 the great decree had been sealed against
him, What

218 did Moses do? At that time he proclaimed
fasts for himself, and he stood in prayer
before The Holy One Blessed Be He. And
he said,

219 "I will not move from here until the decree
is nullified." What did Moses do? He wore
sack cloth

220 and rolled in the dust and stood in prayer
before the Holy One Blessed Be He

217 The words "The Holy One Blessed Be He"
and "that he (took it) lightly" are probably
a dittograph from line 214. The correct
reading probably is "when he (Moses) saw
that the decree had been sealed against
him." Read with HM p. 46.

216 שנאמר לכן לא תביאו את הקהל הזה (במדבר י"ב) כיון

שראה הקב"ה

217 שקל בעיניו שנחתם עליו גזר דין הגדול באותה שעה מה

218 עשה משה גזר עליו תעניות ועמד בתפילה לפני הקב"ה ואמר

219 איני זז מכאן עד שנתבטל הגזרה מה עשה משה לבש שק

220 ונתפלש באבר ועמד בתפלה לפני הקב"ה חמש מאות וחמש

216 ילק' שם וד"ר שם: הוזה ++ אין לכן אלא שבועה שנאמר
לכן נשבעתי לבית עלי ++ | כל נוסחים אחרים : /הקב"ה/ |
שם: שראה ++ משה ++ |

217 שם: /שקל בעיניו / | שם: /הגדול/ |

218 ילק' שם וד"ר שם: עמד ועבד עונה קטנה | ילק' שם: גזר
עליו תעניות ועמד בתפילה לפני הקב"ה | ד"ר שם: תענית
שם: ועמד בתוכה | ילק' שם: וישב בתוכה | ד"ר וב"ה וח"מ :
להתפלל |

219 ו' וג' וא' וי': שתבטל | ב"ה וד": תבטל כל | ד"ר שם
וילק' שם: שתבטל אותו | שם: הגזרה ++ באותה שעה ++ |

220 ד"ר שם: ונתעטף | ילק' שם: ונתעטף ונתפלש | ב"ה וח"מ:
/חמש מאות/ | שם: חמש | ד"ר שם וילק' שם: /חמש מאות וחמש/
שם: בתפלה ++ ובתחנונים ++ | ילק' שם: המקום |

221 five hundred fifteen times until heaven and
earth and all creation trembled.

222 And they said, "Perhaps The Holy One Blessed
Be He intends to create his world anew."

223 A Heavenly Voice came out and said to them,
"The time has only come "for in whose hand
is the soul of every living thing and the
spirit

224 of every man," "Man" (refers to) Moses. Job 12:10

As it is said, "Now the man Moses was very
meek."

Num.12:3

225 At that time what did the Holy One Blessed
Be He do? He proclaimed in every heaven
and in every

221 See below line 239 five hundred fifteen is
the numerical equivalent of ג'תתקכ"ה (Deut.3:23)

223 Job 12:20 must be understood as follows:
"in His hand is the soul of everything and the
spirit of Moses."

224 Since in Num.12:3 Moses is called man we
can understand the use of "Man" in Job 12:10
to mean Moses.

221 עשרה פעמים עד שנודעו שמים וארץ וכל יצורי בראשית

222 ואמרו שמא תגיע צביונו של הקב"ה לחדש את עולמו יצתה

223 בח קול ואמרה להם לא הגיע אלא כי בידו נפש כל חי ורוח

224 כל בשר איש (איוב י"ב י') איש זה משה שנאמר והאיש

משה עניו מאד (במדבר י"ב ג')

225 באותה שעה מה עשה הקב"ה הכריזו בכל רקיע ורקיע ובכל

בית

221 ילק' שם וד"ר דם: /עשרה פעמים/ | שם: סדרי |

223 שם: 1. להם) ++עדין ++ | שם: /להם/ | שם: צביונו של הקב"ה
לחדש עולמו ++ | ד' וב"ה וח"מ: הגיע) ++ צביונו של
הקב"ה ++ |

224 ילק' שם וד"ר שם: בשר איש) ++ ואין איש אלא משה ++ |

225 ילק' שם: הכריזו) ++ בכל שער ושער ++ | ד"ר שם: בכל)
++ שער ושער של רקיע ורקיע ++ |

226 Supreme Celestial Court that they should not
bring up Moses' prayer and they should not
accept
227 his prayer because I have sealed against him
a decree. The angel in charge
228 of proclamation is called Akhraziel. The
Holy One Blessed Be He called in haste to
all of the Heavenly Host,
229 And He said to them, "Descend and lock every
gate so that Moses' prayer will not ascend."
230 At that time heaven and earth and all the
foundations of the earth and the creatures
of creation trembled

226 דינו הגדול של מעלה שלא יעלו תפלתו של משה ולא יקבלו

227 תפלתו לפני מפני שחתמתי עליו גזר דין אותו המלאך הממונה

228 על ההכרזה אכרזיאל שמו קרא הקב"ה לכל שרי רקיע בבהלה

229 ואמר להם רדו ונעלו לכל שער ושער כדי שלא תעלה תפלתו

230 של משה באותה שעה נזדעזעו שמים וארץ וכל מוסדות הארץ

226 ד"ר שם: דין ובית דין | ילק' שם: ובכל שערי ב"ד וב"ד |
ב"ה וד' : בתי דינו | שם וח"מ | משה ++ ואין לשום
מלאך להביא לפניו תפילת משה ++ |

227 ד"ר שם וילק' שם : לפניו | ח"מ וב"ה וילק' שם: שנחתם |

229 ד"ר שם וילק' שם: להם ++ למלאכי השרת ++ |
וילק' שם: קומו | ד"ר שם: רדו ++ בבהלה ++ |
שם: כל שערי רקיע ורקיע | שם וילק' שם: / כדי שלא
תעלה תפלתו / |

230 שם: / של משה באותה שעה נזדעזעו שמים וארץ וכל מוסדות
הארץ / | ילק' שם : עד שגבר קול תפלה למעלה ובקשה לעלות
לרקיע | ד"ר שם: שגבר קול התפלה כלפי מעלה ובקשו לעלות
הרקיע |

231 because of Moses' prayer, which was like to
 a sword which tears
 232 and cuts and it was not delayed because
 Moses' prayer was like the Ineffable Name
 233 which he learned from Zangael his teacher.

Concerning that time Ezekiel said, "I heard
 234 behind me the voice of great rushing." Ezk.3:12
 This (refers to) Moses about whom it is
 written, "Moreover, the man Moses was
 very great

235 in the land of Egypt." At the time when Ex.11:3
 the Wheels and the Heavenly Seraphim saw

233 "Great" in Ezk.3:12 provides the connecting link to Ex.11:3 where the word "Great" is used to describe Moses. Therefore "Great" must refer to Moses in Ezk.3:12. In the MT to Ex.11:3 we read "in the land of Egypt" and not "in all the land of Egypt."

231 ויצורי בראשית מפני תפלת משה שהיתה דומה לחרב שקורע

232 וחותר ואינו מתעכב מפני שתפלתו של משה כעין שם המפורש

233 שלמד מפי זנגיאל רבו על אותה שעה אמר יחזקאל ואשמע

234 אחרי קול רעש גדול (יחזקאל ג' י"ב) זה משה שכתוב בו

גם איש משה

235 גדול מאד בכל ארץ מצרים (שמות י"א ג') בשעה שראו

גלגלים ושרפי מעלה

231 ד"ר שם וילק' שם : / ויצורי בראשית / | שם : שהוא קורע |
ח"מ : קורעת |

232 שם : חותכת ואינה מתעכבת | ד"ר שם וילק' שם : שהיה תפלתו
מעין |

233 ד"ר שם : זנגיאל (++ רב סופר של בני מרום ++
ילק' שם : זנגיאל) ++ סופר כל בני מרום ++

234 ח"מ : גדול (++ גדול ++ | ילק' שם וד"ר שם : גדול) ++
ואין רעש אלא זיע ואין גדול אלא משה ++

235 שם : מצרים (++ מהו ברוך כבוד ה' ממקומו ++ | שם :
גלגלי מרכבה ושרפי להבה |

236 שלא קבל תפלתו של משה ולא נשא לו פנים ולא נתן לו חיים
237 מיד פתחו כולם ואמרו ברוך כבוד יי ממקומו (יחזקאל ג' י"ב)

שאיך לפניו

238 לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים בין קטון ובין גדול
239 ומנין שנחתנן משה תקט"ו תחנונים כמנין ואחתנן (דברים
ג' כ"ג) אמר לפניו

240 רבש"ע הרבה פעמים נצטערתי בשביל ישראל עד שהיו לך

236 ילק' שם וד"ר שם : שאמר הקב"ה לא תקבלו תפלתו |
שם: חיים) ++ ולא הכניסו לארץ ישראל ++ |

237 שם/מיד פתחו כולם / | שם : אמרו |

238 שם: / לא עולה ולא שכחה / |

239 שם: שהתפלל משה באותו הפרק | שם: פעמים | שם: כמנין / |
שם: ואחתנן) ++ ואחתנן בגימטריא הכי הוי ++ |

240 שם : רבש"ע) גלוי וידוע לפניך יגיעי וצערי שבצטערתי עלם
ישראל עד שיהיו מאמינים לשמך כמה צער נצטערתי עליהם
במצות עד שקבעתי להם תורה ומצות אמרתי כשראיתי בצרתך
כך אראה בטובתך ועכשיו שהגיעה טובתך של ישראל אתה
אומר לי לא תעבור את הירדן הזה | עיין 241 - 246 |

- 241 a treasured people and an inheritance for Your
name. I saw (them) in their travail and shall I
not see (them) in their prosperity?
- 242 Behold you make Your Torah a fraud for thus
is written in the Torah, 'In the same day
thou shalt give
- 243 him his hire." And now where are my wages Deut.24:15
for the forty years that I toiled
- 244 for Israel Your children and I suffered for
them in Egypt, at the sea, and in the wilder-
ness and with the Torah
- 245 and with the commandments which I established
for them. And I saw them in their misfortune
and now when (the time) of their good fortune
has arrived

242 The parallels read "you make" not "I
make."

241 עם סגולה ונחלה לשמך וראיתי בצרתך ולא אראה בטובתך

242 הריני עושה תורתך פלסתר שכך כתוב בתורה ביומו תתן

243 שכרו (שם כ"ד ט"ו) ועכשיו היכן שכרי של ארבעים שנה

שיגעתי בשביל

244 ישראל בניך ונצערתי עליהם במצרים בים ובמדבר ובתורה

245 ובמצות שקבעתי להם ובצרתך ראיתי ועתה כשהגיע טובתך

241 ח"מ: בשמתתם |

243 ד"ר שם וילק' שם : זו היא שלום עבודה של ארבעים שנה
שעמלתי עד שיהיו עם קדוש ונאמן שנאמר ויהודה עד
רד עם אל עם קדושים נאמן |

246 You decreed against me that 'thou shalt not
go over this Jordan!' He said before Him,
"Master

Deut.3:27

247 of the Universe; For forty years until now
I did not (have the leisure) to teach and
study

248 in an academy." Immediately The Holy One
Blessed Be He began to appease him. The
Holy One Blessed Be He said to him, "Many
(things) are prepared

249 for you in the next world for you will take
part in all the delicacies of the Garden of
Eden. As it is said, 'That I cause

250 those that love me to inherit substance and
that I may fill their treasuries.' (The
verse refers to) the righteous who preserve
the Torah

Prov.8:21

246 MT reads "Thou shalt not go over the
Jordan"

246 גזרת עלי שלא תעבור את הירדן הזה (שם ג' כ"ז) אמר
לפניו רבון

247 העולמים מארבעים שנה עד עכשיו לא הייתי מורה הוראה
ויושב

248 בישיבה מיד התחיל הקב"ה לפייסו אמר לו הקב"ה הרבה מתוקן

249 לך לעולם הבא שתשבע מכל מעדני גן עדן שנאמר להנחיל

250 אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא (משלי ח' כ"א) אלו הצדיקים
שקיימין את התורה

עיי'ן הדרש

248 להנחיל -- סנהדרין ק"ו ;

246 ב"ה וד' : תאמר לי | במקרא /הזה / |

248 ב"ה וד' ח"מ : לו) ++ בני משה ++ |

249 ב"ה וד' : מיני | שם: גן עדן) ++ ועדונו ++ |

- 251 in love." Rabbi Samuel said, (This verse
refers to) the three hundred ten worlds
252 of the righteous of the world to come that
The Holy One Blessed Be He will give to
every righteous one.
- 253 The Holy One Blessed Be He said to him,
"Your days have ~~ceased~~ but your light has
not ceased for you will not
254 need (anything) of the world, neither the
light of the sun, nor the light of the moon
and stars, neither
255 eating nor drinking and neither raiment nor
garment, neither oil for your head nor

252 The word "substance" in Hebrew is *w'*
and its numerical equivalent is three
hundred ten. All the parallels eliminate
the word "worlds" from the end of the line.

- 251 באהבה אמר רבי שמואל אלו שלוש מאות ועשר עולמות של
 252 צדיקים של עולם הבא שעתידי הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק
 253 עולמות אמר לו הקב"ה ימין בטלים ואורך אינו בטל שלא
 254 תהא צריך לעולם לא לאור חמה ולא לאור לבנה וכוכבים לא
 255 אכילה ולא שתיה ולא כסות מלבוש ולא שמן לראשך ולא

-
- 251 ח"מ וב"ה וד' : מאהבה | סנהדרין ק'. : אמר רבא בן מרי |
 | ב"ה וד' : עשר) ++ רבוא ++ |
 253 כל נוסחא אחר : /עולמות/ | ח"מ: כמנין י"ש |

- 256 sandals for your feet for I, with My glory
will provide light for you, and from My glory
I will give you your clothes
- 257 and from My honor I will give you your raiment
and from My splendor I will make your face shine
and from My sweetness I will satisfy your
throat
- 258 and from among the chariots of my equipage
I will give you your chariots and from My
sceptre upon which is engraved
- 259 the Ineffable Name, with which I created the
world at first, I gave
- 260 you a prototype of it in this world. My sceptre
is one of the eight thousand seven

260 Read with HM p. 57 "of it" and not "of which".

- 256 מנעלים לרגלך שאני בכבודי מאיר לך מכבודי אשים לבושך
257 ומהדרי אשים כסותך מזוהרי אטהר פניך וממתקו ארוה גרונך
258 ומרכבות רכובי אשים רכוביך ומשרביטי שלי שחקוק בו
259 עליון שם המפורש שבו בראתי עולם תחלה שממנו נחתי לך
260 דוגמא בעולם הזה שרביט שלי אחד משמונת אלפים ושבע

256 ד' וב"ה נו' וג' וא' : אשים |

258 וב"ה וד' וי' : ומשרביט |

259 ח"מ וב"ה וד' : ממנו |

- 261 hundred sixty myriads from the sign of the
next world." The Holy One Blessed Be He
said to him,
- 262 "In this world I made many signs and wonders,
and through you I brought out
- 263 the children of Israel from Egypt and I
split the sea and I caused it to rain down
for them manna,
- 264 and I changed bitter water to sweet (water)
and I gave the Torah to Israel and commandments
equal (to the number)
- 265 of the limbs which are in man and equal (to
the number of) the days of the year and from
the wars of Gog and Magog

265 There are 248 limbs and there are 365
days in the year. They correspond to the
248 positive commandments and to the 365
negative commands which give the total of
613 commandments.

- 261 מאות וששים רבוא מאותו של עולם הבא אמר לו הקב"ה
262 בעולם הזה עשיתי הרבה אותות ומופתים ועל ידך הוצאתי את
263 בני ישראל ממצרים וקרעתי להם הים והמטיתי להם המן
264 והפכתי מי מרה ומתוק ונתתי תורה לישראל ומצות כנגד
265 איברים שבאדם וכנגד ימות השנה ומלחמות גוג ומגוג

265 כל נוסחים אחרים: ומלחמות | שם: גוג ומגוג / |

266 I was victorious through you. It is enough
for you Moses. 'Let it suffice thee.' "The
day for Joshua to lead Israel has come.

Deut.3:26

267 And I will write by means of Solomon your
student,

268 "The sun also riseth and the sun goeth
down." He said before Him, "Master of the
Universe, If I may not

Eccl.1:5

269 lead Israel, let my son lead instead of me
or the children of Aaron my brother, and
let them fill

270 my place." The Holy One Blessed Be He said
to Moses, "He (Joshua) shall cause them to
inherit the land."

Deut.3:28

266 נצחתי על ידיך דייך משה רב לך הגיע יומו של יהושע לפרנס

267 את ישראל ועתיד אני לכתוב על ידי שלמה תלמידך וזרח

268 השמש ובא השמש (קהלת א' ה') אלף לפניו רבש"ע אם אין אני

269 מפרנס את ישראל יכנסו בני תחתי או בני אהרן אחי ימלאו

270 מקומי אמר לו הקב"ה למשה הוא ינחיל אותם את הארץ (דברים

ג' כ"ח)

271 When Moses saw that it had been decreed by the
Holy One Blessed Be He, "Moses went (and
spoke)" to them.

Deut.31:1

272 From the twenty-second of Tishri until the
first of Sh'bat is ninety-five days.

273 (During this period) The Holy One Blessed Be
He said to him ten times that he must die and
Moses waited

274 by himself until the first of Sh'bat. (Then)
Moses went and called all Israel and he
explained

275 the Torah in the presence of six hundred
thousand and in seventy languages. As it is
said, Moses "explained clearly"

Deut.27:8

273 Read with HM p. 48.

271 כיון שראה משה שנגזרה גזרה מאת הקב"ה וילך משה (שם ל"א

א') אליהם

272 מעשרים ושתיים בחשרי עד אחד בשבט תשעים וחמשה יום

273 מעשרה פעמים שאמר לו הקב"ה שימות והיה ממתין משה את

274 עצמו עד אחד בשבט הלך משה וקרא לכל ישראל ופירש את

275 התורה בששים רבוא בשמעים לשון שנאמר באר היטב (שם כ"ז

ח') משה את

271 א' נו' וג' ח"מ וב"ה וד': גזרה (++ עלינו ++ | שם: משה)
++ וידבר ++ |

273 ח"מ: ובזמן הזה אמר לו הקב"ה עשר פעמים שימות |

- 276 the Torah to Israel. As it is said, ~~At~~ it
came to pass in the fortieth year in the
eleventh month
- 277 on the first of the month (that Moses spoke
unto the children of Israel, according to
all that the Lord had given him in commandment
unto them)." From the first of Sh'bat until Deut.1:3
the seventh of Adar is thirty-six days.
- 278 During those days he explained the Torah to
Israel and on the seventh of Adar he died.
Moses knew that day he would die because a
Heavenly Voice came out and said, "Take care
of yourself
- 280 for you have only one day left to live in
this world." Rabbi Helbo said,

276 התורה לישראל שנאמר ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש

277 באחד לחדש (שם א' ג') מאחד בשבט עד שבעה באדר שלשים

וששה ימים

278 באותן הימים פירש התורה לישראל ובשבעה באדר מת ואותו

היום

279 שמת משה היה יודע שהיתה בת קול יוצאת ואומרת הזהר בעצמך

280 שאין לך חיים בעולם אלא היום הזה בלבד אמר רבי חלבון

באותו

276 ח"מ : (ישראל) ++ מנין שבאחד בשבט באר משה התורה לישראל ++ |

278 ב"ה וד' : נפטר |

280 ח"מ : כי אם |

281 On the day that Moses died, he wrote thirteen
rules (for expounding the Torah). Moses sent
books (to the tribes). And still
282 it had not reached noon. And afterwards he
called every tribe and he gave them (each)
the Torah
283 and the commandments. The best of all the
Torahs he sent (it) and placed it
284 in the ark. And he warned and reproved each
person individually, men and women
285 separately. And he said to them, "Be
careful with the honor of the Torah and
the commandments." And he put it

- 281 היום שמת משה כתב שלש עשרה מדות ישלח ספרים ועדיין
 282 לא הגיע חצי היום ואחר קרא לכל שבט ושבט ונתן להם התורה
 283 והמצות ואותה ספר תורה אחת מבחר שבכולם הולין והניחו
 284 בצד הארון והזהירן והוכתן כל אחד ואחד בפני עצמו אנשים
 285 ונשים לבד ואמר להם הזהירו בכבוד התורה והמצות וישמחו

עין הדרש

- 281 שלש עשרה תורות - שוחר טוב מזמור צ' ; פד"כ וזאת הברכה
 197 ; פד"כ מ' וזאת הברכה 441 ; ד"ר פ"ט ט' ; ילק' ברכה תתק"נ

-
- 281 פד"כ וזאת הברכה 197 ופד"כ מ' וזאת הברכה 441 וד"ר פ"ט ט'
 וילק' ברכה תתק"נ ושוחר טוב מזמור צ' : תורות ח"מ וי' :
 ספרי תורות | כל נוסחים אחרים : ושלח | ח"מ וד' וב"ה וי' :
 ספרים) ++ לכל שבט ושבט ++ |
 285 ד' וב"ה וח"מ : / וישמחו / |

286 by the side of the ark. As it is said, "Take
 this book of the law (and put it by the side
 of the ark of the covenant)." And there are
 those who say

Deut.31:26

287 Gabriel descended and he took the Torah from
 Moses' hand and brought it up

288 to the Supreme Heavenly Court to inform
 (them) of Moses' righteousness in every
 heaven.

289 As it is said, "He executed the righteousness
 of the Lord and his ordinances with Israel."

Deut.33:21

290 And moreover the souls of the righteous read
 in it on Mondays and Thursdays and on
 Festivals.

286 Our text quotes Deut.31:26 incorrectly
 "Take this book of the covenant" but we
 read with the MT "take this book of the law."

286 מצד הארון שנאמר לקוח את ספר הברית הזה (דברים ל"א כ"ו)

יש אומרים

287 ירד גבריאֵל ונטל את התורה מידו של משה והעלה אותה

288 לבית דין הגדול של מעלה להודיע צדקתו של משה בכל רקיע

289 ורקיע שנאמר צדקת יי עשה ומשפטיו עם ישראל (שם ל"ג כ"א)

290 ולא עוד אלא נשמתן של צדיקים קורין בו בשני וחמישי

ובמועדות

286 ב"ה וד': וח"מ: / מצד הארון שנאמר לקוח את ספר הברית
הזה / | במקרא קרא: לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו
מצד ארון ברית יהוה |

287 ב"ה וד': והיה מוליכו בכל |

290 שם וח"מ: בספר תורה של מר"ע |

- 291 Rabbi Josiah said, At that time Moses honored
Joshua greatly
- 292 and he glorified (him) greatly in the presence
of the people. And the herald went out from
him to every camp
- 293 of Israel saying, "Come and hear the words
of the new prophet who arises over us today."
- 294 Every Israelite came up in Joshua's honor and
afterwards Moses commanded (them) to bring
the golden throne
- 295 and the pearl crown, and the royal turban and
the purple robe.

291 אמר רבי יאשיה באותה שעה עשה משה ליהושע כבוד גדול

292 ופאר רב בפני בני אדם והיה הכרוז יוצא מלפיו בכל מחנה

293 ישראל לאמר בואו ושמעו דברי הנביא חדש שקיים עלינו

היום

294 עלו כל ישראל לכבודו של יהושע ואחר צוה משה להביא כסא

295 של זהב ועטרת של מרגליות וכובע של מלכות ולבוש ארגמן

293 ב"ה וד': שיקום |

295 שם וח"מ נו' וג' וא' : ועטרה |

296 And Moses stood and ordered the rows and the
benches of the sanhedrin and of the officers
297 of the army and of the priests. And afterwards
Moses went to Joshua and he dressed him and he
put
298 the crown on him and he seated him on the
golden throne and had a Turgeman stand near him
to expound
299 in the presence of all Israel. And who was
the Turgeman? Caleb ben Jephuneh. And Joshua
expounded in the presence of
300 all Israel and in the presence of Moses his
teacher. And what was the Midrash which
Joshua preached? "Awaken

298 Turgeman was the spokesman of a king.

299 Caleb ben Jephuneh and Joshua were the
good spies.

296 והיה עומד משה ומסדר מערכות וספסלים של סנהדרין ושל

רשאי

297 גדודים ושל כהנים ואחרי כן הלך משה ליהושע והלבישו ונתן

298 עליו העטרה והושיבו על כסא של זהב והעמיד עליו תורגמן

לדרוש

299 בפני כל ישראל ומי היה תורגמן כלב בן יפנה ויהושע

דורש בפני

300 כל ישראל ובפני משה רבו ומה היה המדרש שדרש יהושע

עורו

296 כל נוסח אחר : ומסדר ++ ומעריך ++ | שם: והביאו
ספסלים |

- 301 Rejoice O Heaven, and O heaven of Heavens, ye
above! Awaken, foundations of the earth, ye
below!
- 302 Awaken and extol, ye orders of creation!
Awaken and sing, ye mountains everlasting.
Awaken and praise
- 303 O hills of the earth! Awaken and burst forth,
ye Hosts of Heaven! Sing and declare, all ye
tents
- 304 of Jacob! And sing all ye dwellings of
Israel! Sing and give ear to all my sayings
and pay (attention)
- 305 to every word! And accept in joy upon your-
selves and upon your souls the commandments of

304 We add the verb "pay attention" from
HM pg. 50.

- 301 רִנּוֹ שָׁמַיִם וְשָׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים הָעִירוּ מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ הַתַּחְתּוֹנִים
- 302 עִוְרוּ וְסִלְסְלוּ סְדְרֵי בְּרָאשִׁית עִוְרוּ וְהִרְנִינוּ הִדְרֵי עוֹלָם הִלְלוּ
- 303 גְּבֻעוֹת אֲדָמָה עִוְרוּ וּפְצָחוּ צְבָאוֹת רָקִיעַ שִׁירוּ וְסִפְרוּ כָּל אֹהֲלֵי
- 304 יַעֲקֹב וְשִׁירוּ כָּל מִשְׁכְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שִׁירוּ וְהִאֲזִינוּ כָּל אֹמְרֵי
- 305 לִבְבְּכֶם לְכָל דָּבָר וְקִבְלוּ בְּשִׂמְחָה עֲלֵיכֶם וְעַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם מִצֹּחַ

-
- 301 ח"מ וד' וב"ה : /שמים/ | שם: שמי |
- 304 ח"מ: שמעו האזינו | שם: אמרי | ++ שימו ++ |
- 305 ב"ה וד' וא' וג' וו' : לבכם שימו לבבכם | ח"מ : דברי |

- 306 your God. Open your tongues and your mouths
and give honor to God your savior.
- 307 And give thanks to your Lord and put your
trust in Him for He is one and He has no
second
- 308 and there is none like Him among the gods
and none equal to Him among the angels and
none save Him among the gods
- 309 whose praise is without end and His adoration
has no limit and no end; to His miracles no
- 310 fathoming; to His works no number. For He
shall keep for us the promise (which he made
to) our fathers. And He fulfilled

306 אלהיכם פתחו לשונכם ופיכם ותנו כבוד לאל מושיעכם ותהיו

307 מודים לפני אדוניכם ותנו עליו בטוחנכם כי הוא אחד ואין

שני לו

308 ואין כמוהו באלהים ואין כערכו במלאכים ואין זולתו

באדונים

309 אשר לשבחו אין קץ לתהלתו אין אחרית וסוף לבלאותיו אין

310 תקר ואין מספר לעלילותיו שישמור לנו שבועת אבותינו

וקיים

310 ב"ה וד' ות"מ : ויקיים |

- 311 for us the covenant and love and the vow
which he made to them through Moses,
- 312 Our Teacher, who redeemed us with many
miracles and who brought us out from slavery
to freedom and split
- 313 for us the sea and who gave us six hundred
thirteen commandments through Moses Our
Teacher. Moses
- 314 said, that thirty six years Joshua was the
servant of Moses in the wilderness.
- 315 As it is said, "His minister Joshua the son
of Nun was a young man." And when (the time
to execute) the decree against Moses arrived,

Ex.33:11

311 לנו הברית והחסד והשבועה אשר נשבע להם על ידי משה

312 רבינו שגאלנו פלאים ושהוציאנו מעבדות קהרות וקרע

313 לנו את הים ושנתן לנו תרי"ג מצות על ידי משה רבינו אמר

314 משה ששלושים ושש שנה היה יהושע משרת משה במדבר

315 שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער (שמות ל"ג י"א) וכשהגיע

גזירת משה

312 ח"מ: שגאלנו ++ ברוב ++ |

שם וב"ה וד': / על ידי משה / |

316 the Holy One Blessed Be He said to him,

"Behold, thy days approach that thou must
die, call Joshua' land command

Deut.31:14

317 Joshua!" Moses the righteous one thought to
himself, "Perhaps I must die, because Joshua
my student is destined to lead Israel and to
go at their head. (Because of this) there
was

Deut.31:23

319 a decree against me that I may not enter the
land and not eat of its fruit. (Of what use)
is the kingship

320 to me if my feet cannot tread upon the land
of Israel? It is better that Joshua become
leader

316 All other versions read a perfect "The
Holy One Blessed Be He said."

317 Read with HM p. 50 which adds "Because
of this."

316 ויאמר לו הקב"ה הן קרבו ימיך למות (דברים ל"א י"ד)

קרא את יהושע וצו את

317 יהושע (שם ל"א כ"ג) היה משה הצדיק דן מעצמו שמא מפני

יהושע תלמידי

318 אני מת שהוא עתיד להיות מפרנס את ישראל ולשוא בראשם

היה

319 עלי גזר דין שלא אכנס לארץ ולא לאכול מפרותיה שררה

למה

320 לי כי לא ידרכו רגלי בארץ ישראל מוטב שהיה פרנס יהושע

317 וד' וב"ה ות"מ: מפני) ++ שהגיעה שעה ++ |

318 שם: בראשם) ++ בשביל זה ++ |

319 ח"מ: ליכנס |

320 שם: ישראל) ++ אבל ++ | שם וד' וב"ה: מוטב) ++ שאחיה ++ |
שם: ויהיה |

321 and I will be able to enter the land of Israel."

What did Moses do from the first of Sh'bat
until the sixth of

322 Adar? Moses went morning and evening and he
served Joshua, as a student

323 (does) for a teacher. And those thirty-six
days counted for Moses as (thirty-six years)
each day counting for a year.

324 How did Moses serve Joshua? Every day Moses
got up

325 at midnight and he went to the door of Joshua's
tent and he took the key and he opened

323 Joshua served Moses for thirty-six
years and Moses served Joshua for thirty-six
days.

321 ואכנס לארץ ישראל מה עשה משה מאחד בשבט עד ששה

322 באדר והלך משה שחרית וערבית ושמש את יהושע כתלמיד

323 לרב ואותן שלושים וששה ימים עלו למשה יום אחד לשנה

324 כיצד היה משמש משה את יהושע בכל יום ויום היה משה עומד

325 מחצות הלילה והולך לפתחו של יהושע ונוטל המפתח ופותח

321 ח"מ: ואני נכנס |

326 the door and he entered and he took his shirt
and shook it and laid it out at his head, and
he took
327 his sandals and he repaired them and he lay
them at the side of the bed and he took his
undergarment, and his cloak and his shawl
328 and his golden turban and his pearl crown and
he examined them and cleaned them,
329 and polished them, and arranged them before
him on the golden throne. Also he brought
the pitcher of water
330 and the golden dish and placed it before the
throne. And Joshua had not yet

326 הדלת ונכנס ונוטל חלוקו ומנעה ומניחה למראשותיו ונוטל

327 מנעליו ומתקנן ומניחן בצדי המטה ונוטל שליטו וכסותו

וסודרו

328 וכובעו של זהב ואת עטרת של מרגליות מבחן ומצרפן

329 ומזקקן ומסדרן לפניו על סילון של זהב שוב היה מביא

קיתון

330 של מים וקערה של זהב ומניחן לפני הסילון ועדין לא היה

ח"מ וב"ב וד' : / של / |

331 awakened from his sleep. And after that Moses
commanded a servant to honor
332 the house of Joshua's tent like Moses' tent.
And he sent (a messenger) and he brought
333 the golden throne and he spread out the sheet
of linen and the sheet of fine wool and all
334 his beautiful and precious vessels as was the
custom of kings. And after that
335 Moses sent out a herald. He stood in Joshua's
tent and he said, "Everyone who wants to greet

- 331 יהושע נעור משנתו ואחר כך היה מצוה משה ונער לכבד
332 בית אהלו של יהושע כעין אהלו של משה ומשלח ומכניס
333 כסא של זהב ופירש טדין של בוך וטדין של מילת וכל כלים
334 יקרים ונאים שלו כמנהג המלכים ואחר כך היה הכרוז מוציא
335 משה עומד באהלו של יהושע ואומר כל המבקש להקביל פניו

331 נ' רג' וא' וי': לכבס |

332 שם וח"מ וד' וב"ה: מעין |

- 336 Joshua, let him come for the word has fallen
upon Joshua from The Holy One Blessed Be He
to become leader
- 337 over Israel." At that time every individual
who was in Israel when
- 338 he heard the herald, he was afraid and he
trembled and shook his head and he wept. "Woe
- 339 to thee O land when thy king is a boy." And Eccl.10:16
a Heavenly Voice said, "When Israel was a
child I loved him." Hosea 11:1
- 340 Also the land opened her mouth and said, "I
have been young and now I am old (yet have I
not seen the righteous forsaken)." Prov.37:25

339-340 Israel should not be afraid just
because Joshua is young.

336 של יהושע יבוא שנפל דבר ביהושע מאת הקב"ה להיות פרנס

337 על ישראל באותה שעה כל יחיד ויחיד שבִּישְׂרָאֵל כשהיה

338 שומע הכרוז והיה מפחד ומזעזע וחושש בראשו ובוכה

איו לך

339 ארץ שמלכך נער (קהלת י' ט"ז) ובת קול אומרת כי נער

ישראל ואוהבו (הושע י"א א')

340 אף הארץ פתחה פיה ואמרה גם זקנתי (תהלים ל"ז כ"ה)

ומחקבצים

336 ח"מ: זבנא ++ויקביל ++ |

337 שם: מזעזע וכואב | ב"ה וד': ואומר אני חושש בראשי
כדי שלא ילך ואומר |

341 The elders of Israel and all the officers of
the army and the heads of the tribes and the
captains of the thousands
342 and of the hundreds and of the tens gathered
together. When they came to Moses and Moses
commanded them and
343 he seated everyone according to his rank.
And when Moses saw that Joshua had awakened
344 from his sleep, he entered and he took his
shirt and put it in his hand. When
345 Joshua recognized him, he was ashamed and
he took his shirt and he covered his body.

341 זקני ישראל וכל שרי גדודים וראשי השבטים ושרי אלפים

342 והמאות והעשרות כשבאו אצל משה וצוה עליהם משה והיה

343 מושיב כל אחד ואחד כגדולתו וכיון שראה משה שנעור

344 יהושע משנתו היה נכנס ונוטל חלוקו ונותנה לו בידו כיון

345 שהיה יהושע מכירו והיה מתבייש ונוטל חלוקו מכסה גופו

ח"מ: מכיר בו | ד" ונ' וג' וא' : נכסה |

346 and he dressed trembling and he came and fell
at Moses' feet

347 And he said to him, "Do not kill me in the
prime of life because the kingship came (to
me) from The Holy One Blessed Be He."

348 Moses said to him, "My son, Do not be afraid.
You have no sin with this (matter) In the same
measure

349 what you meted out to me I will mete out to
you; as you served me with great kindness, so

350 I will serve you. I taught you, 'And you
shall love your neighbor as yourself.'

Lev.19:18

Didn't I teach you? Let the honor of

348 All other versions read "sin" and not
"still." The second "in the measure" is a
dittograph.

- 346 ולובש בזעזעות נפשו ובא נוטל על רגליו של משה וזה
347 אומר לו אל תהרגני בחצי ימי מפני שררה שבאתה מפי הקב"ה
348 אמר לו משה בני אל תחירא שאין לך עוד בזה המדה במדה
349 שמדדת לי אמדד לך ששמשותני בסבר פנים יפות בך
350 שמשתיך למדתיך ואהבת לרעך כמוך (ויקרא י"ט י"ח)
לא שניתי לך יהי כבוד

-
- 347 ח"מ וב"ה וד': תהרגני ++ רבי ++ |
348 שם: עון | ו' וג': און | ח"מ וב"ה וד' ושם: / המדה /
350 ח"מ : לא ++ כך ++ |

351 your student be as dear to you as your own."

Finally he did not leave Joshua until he sat

352 on the golden throne as is the way of the
kings of the earth. And by force (he served
him for) all his needs. (Even though he
resisted) ~~he~~ placed upon him

353 the rays of majesty, above all of them which

354 Zangael his teacher, the angel who was the
scribe of all the heavenly beings in the world,
placed upon him, at the time when he finished

355 all the orders of the Torah. When he wrapped
himself in beauty, they came and they said to
him, "all Israel

352 Read with HM p. 52 "He served him for."

353 Read with HM p. 52 "Even though he
resisted."

354 Here the text is difficult; see parallels
below the Hebrew text.

- 351 תלמידך חביב עליך כשלך לסוף לא הניחו ליהושע עד שישב
 352 אל סילון של זהב כדרך מלכי הארץ ועל כרחו כל צרכו
 353 הניח עליו קרני ההודו למעלה מכולם שנמצא עליו זנביאל
 354 רבו מלאך הסופר כל בני מרום בעולם בשעה שסיים ממנו
 355 כל סדרי תורה כיון שהיה נחמטף יפה באו ואמרו לו כל

ישראל

-
- 352 ח"מ וד' וב"ה: העולם | שם וו' וג' וא': כרחו ++ עומד
 לו ומשמשו ++ | שם: צרכו ++ ועל כרחו ++ |
 353 ח"מ: ההודו/ב"ה וד': הודו | שם וח"מ: מצוי |
 354 ח"מ וי': בעולם / | י': שמסר לו |
 355 שם וח"מ וב"ה וד' וג' וו': סתרי | שם שנתעטף |

- 356 is waiting for you." Immediately Moses
grasped Joshua and he brought him out from
his tent.
- 357 And when the two of them arrived at the door
of the tent, he led him before him by force.
- 358 When Israel saw Joshua walking in front all
of them trembled,
- 359 and they stood on their feet at the door of
the tent and the two of them went up to the
place of
- 360 the important ones near the golden throne and
he seated him by force. When Israel saw,

- 356 מאחרים לכם מיד תפש משה את יהושע והוציאו מחוך אהלו
357 וכיון שהגיעו שניהם לפתח האהל הוליכו לפניו בעל כרחו
358 כיון שראו ישראל את יהושע הולך בראש נזדעזעו כולם
359 ועמדו על רגליהם לפתח האהל והלכו שניהם עד למקום
360 גדולים אצל כסא הזהב והושיבו בעל כרחו כשראו ישראל

356 ת"מ: מאחלים |

360 שם: הושיבו) ++עליו ++ |

- 361 thus all of them wept and Joshua wept too
and he said, "Why are greatness and honor
mine?"
- 362 A Heavenly Voice came out and said to Moses,
"You have only
- 363 five hours of life (left) in the world.
Immediately Moses cried out in a loud voice
and he said, to Joshua,
- 364 "Sit like a king." And both of them
expounded before all Israel
- 365 like one. Moses' face was like the sun,
Joshua's face was like the moon. Moses

364 Read with HM p. 52 "to Joshua sit like
a king" and not "they seated to Joshua."

361 כך בכו כולם וגם יהושע בכה ואמר גדולה וכבוד למה לי

362 יצתה בת קול ואמרה למשה משה אין לך חיים בעולם

363 אלא חמש שעות בלבד מיד צעק משה בקול גדול ואמר

364 והושיבו ליהושע כמלך דרשו שניהם לפני כל ישראל

365 כאחד פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה משה

364 ד" וּב"ה וח"מ: ליהושע שב כמלך בפני העם |

365 ח"מ: לבנה) / משה / |

- 366 expounded. Joshua (also)expounded. The verse
which Moses read, Joshua
- 367 expounded. And there was no controversy
between them in this matter
- 368 and their words presented the same meaning
like the pearls of kings. And Solomon said
about them,
- 369 "The words of the wise are as goads (and as
nails well fastened are those that are
composed in collections; they are given from
one shepherd)." (And also) concerning them, Eccl.12:11
"the ones who dwell in gardens (thy com-
panions hearken to thy voice)." SOS8:13
- 370 And still Israel and Joshua sat before Moses.
A Heavenly Voice came out

- 366 פורש יהושע מתפרש מקרא שהיה קורא משה יהושע
- 367 מפרש ולא היה להם חלוק זה על זה בדבר הזה במצאו
- 368 דבריהם מכוונים כאחד כמרגליות של מלכים ועליהם אמר
- 369 שלמה דברי חכמים כדרכונות (קהלת י"ב י"א) על אותם
- היושבת בגנים (שיר השירים ח' י"ב)
- 370 ועדין היו יושבים יהושע וישראל לפני משה יצתה בת קול

366 ב"ה וד' נו' וג' וא' : ויהושע | ב"ה וד' : מפרש | ח"מ:
/פורש יהושע מתפרש/ |

- 371 and said, "You have only four hours left to
live." Moses said before
- 372 The Holy One Blessed Be He and he said,
"Master of the Universe, If it is because
of my student you are pushing me aside
- 373 I will act like a student to a teacher.
And I (will act) like a common priest to a
high priest
- 374 and he is like a king and I am like a slave."
The Holy One Blessed Be He said to Moses, "I
swore by My great name
- 375 which the heavens and the heaven of heavens
cannot contain that 'you shall not go over

371 ואמרה אין לך חיים אלא ארבע שעות אמר משה לפני

372 הקב"ה ואמר רבון העולמים אם מפני תלמידי אתה דוחה אותי

373 אני נוהג כתלמיד לרב ואני ככהן הדיוט והוא ככהן גדול

374 והוא כמלך ואני כעבד אמר הקב"ה למשה נשבעתי בשמי

375 הגדול ששמים ושמי השמים לא וכלכלוהו שלא תעבור את

- 376 this Jordan'." Moses said, "Master of the Deut.3:27
Universe, give me permission and I will be
like a bird that flies
- 377 by the power of Your Ineffable Name or like
a fish and I will lift my two arms like two
fins and my
- 378 hairs will become scales and I will jump the
Jordan, and I will go and I will see the
land."
- 379 The Holy One Blessed Be He said to him, "If
you would do such, I would consider it as if
I had broken My oath."
- 380 He said before Him, "Master of the Universe,
Let me sit on the wings of the cloud about
three parasangs

376 MT reads "the Jordan"

376 את הירדן הזה (דברים ג' כ"ז) אמר משה רבש"ע תן לי רשות

ואהיה כעוף הפורח

377 בשמך המפורש או כדג ואשא שתי זרועותי כשני סנפירים

וכל שערותי

378 קשקשים ואקפוץ את הירדן ואלך ואראה את הארץ

379 אמר לו הקב"ה אם תעשה כך חשוב עלי כאלו עברתי את שבועתי

380 אמר לפניו רבש"ע אשב על כנפי עננים כשיעור שלש פרסאות

376 ח"מ וב"ה וד': הפורח) ++באוויר ++ |

377 ד' וב"ה: בכח |

379 ח"מ וב"ה וד' : אם אעשה לך | שם: הרי אני עובר על השבועה |

381 above the Jordan, and the clouds will be
below and I will be above and I will see
382 the land." The Holy One Blessed Be He said,
"It would be considered by Me as if I had
broken My oath. He said
383 before Him, "Master of the Universe, Cut
me up limb by limb and after that cast me
over
384 the Jordan. And after that revive me and I
will see the land." The Holy One Blessed Be
He said to him, "It would be considered
385 by Me as if I had broken My oath." He said
before Him, "Master of the Universe, Show me

381 למעלה מן הירדן ויהיו עננים מלמטה ואני מלמעלה ואראה את

382 הארץ אמר לו הקב"ה חשוב עלי כאלו עברתי שבועתי אמר

383 לפניו רבש"ע חתכני אבר ואבר אחר כך השליכני למעלה מן

384 הירדן ואחר כך החיינו ואראה את הארץ אמר לו הקב"ה חשוב

385 עלי כאלו עברתי את שבועתי אמר לפניו רבש"ע הראני את

386 the land with the sight of the eye." The
Holy One Blessed Be He said to Moses, "In
this matter I

387 am listening to you." As it is said, "For
thou shall see the land afar off but thou
shall not go thither."

Deut. 32:52

388 The Holy One Blessed Be He showed him the
land four hundred parasangs by four hundred
parasangs

389 like the measure of a furrow in an orchard.
And He put (sufficient) strength in his eyes
so that he could see all of it,

390 the hidden with the high, and the secret
with the open and the far off with the near
so that he might see

386 הארץ במראית העין אמר לו הקב"ה למשה בדבר הזה אני
387 שמוע לך שנאמר כי מנגד תראה ושמה לא תעבור (דברים ל"ב
נ"ב) הראה

388 לו הקב"ה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה
389 כשיעור ערוגה בחוץ פרס ונחן כח בעיניו כדי שיראה כולה
390 הטמון בגבוה והסתר בגלוי והרחוק בקרוב כדי שיראה את

389 כל נוסח אחר : שיראנה |

390 ח"מ " הנמוך | שם: כגבוה | שם : כגלוי | שם: כקרוב |
שם: / כדי שיראה את / |

- 391 all of it. And He said to him, "This is the
land which I swore to Abraham, to Isaac
392 and to Jacob." Until now one hour had passed Deut. 34:4
for him. A Heavenly Voice came out and said
to Moses,
393 "Don't trouble yourself for you have only
three hours left to live in this world."
394 Moses said before Him, "Master of the Universe,
place me near the children of Reuben and the
children of Gad
395 that my soul may be like one of them. And
Joshua shall stand and go up to the land of
Israel."

393 On the basis of all the parallels in
this Version we can either leave out the
"why" or the "don't."

394 The territories of Reuben and Gad were
on this side of the Jordan.

391 כולה ואמר לו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק
392 וליעקב (שם ל"ד ד') עד כאן עלתה לו שעה אחת יצחה בת

קול ואמרה למשה

393 משה למה אל תצער עצמך שאין לך חיים בעולם הזה אלא שעות
394 בלבד אמר משה לפניו רבש"ע הניחני אצל בני ראובן ובני גד
395 ותהיה נפשי כאחד מהם ויהושע הוא יעמוד ויעלה לארץ ישראל

391 ח"מ: /כולה/ |

393 כל נוסחאות אחרות: /למה/ | ו' וג' וב"ה וא': לא |
שלש תלוי בין השורות |

395 ח"מ: ויהושע ימלוך ויכנס לא"י עם ישראל | ב"ה וד':
וימלוך ויכנס לא"י עם ישראל |

- 396 The Holy One Blessed Be He said to him,
 "If this would be so, you would make my Torah
 a fraud for you wrote in the Torah,
- 397 'Three times in the year all thy males shall
 appear (before the Lord God).' When Israel Ex.23:17
 saw
- 398 that you did not go up for the festival,
 what would they say? 'And just as Moses
 through whom the Torah and the commandments
 were given
- 399 did not go up for the festival how much the
 more so (we through whom the Torah was not
 given).' And furthermore its result would be
- 400 that you would nullify my commandments and
 further on I wrote, 'At the end of seven
 years...

399 The implication is that Moses would
 still be alive but since he could not cross
 the Jordan he would not be able to fulfill
 the commandment to appear in Jerusalem.
 And this would lead the people to non-
 observance.

- 396 אמר לו הקב"ה אם כן אתה עושה תורת פלסתר שכתבת בתורה
397 שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך (שמות כ"ג י"ז) כשראו ישראל
398 שאינך עולה לרגל מה יהיו אומרים ומה משה שנתנה תורה על
399 ידו והמצות אינו עולה לרגל על אחת כמה וכמה ועוד נמצא
400 אתה מבטל מצותי ועוד כתבתי על יד מקץ שבע שנים

396 ד' וב"ה: אתה רוצה לעשות | שם: שכתוב בה |

397 שם וח"מ וי' וז' וג' וא' : כשיראו |

400 ו' וג' וא' : אתם מבטלים |

401 (in the set time of the year of release, in
 the feast of tabernacles), 'When all Israel is
 come to appear before the Lord thy God.'
 (When) Joshua would sit

Deut.15:1

Deut.31:11

402 and expound about Succot, you would destroy
 Joshua's hour in the presence of all Israel."
 403 What would Israel say? Before we learn Torah
 from the Student, and let us go
 404 and we will learn from the Teacher. And the
 result would be that you would destroy his
 Midrash." Until now
 405 one hour had passed for him. A Heavenly
 Voice came out and said to him, "Moses, why
 are you troubling yourself

402 The word "year" is probably an error.
 Other version read "hour." The meaning
 here is clearly that he would destroy
 Joshua's authority. Again the implication
 is that Moses would remain alive and the
 people would not want to learn from Joshua.

401 תעשה שמטה (דברים ט"ו א') בבא כל ישראל לרואת את פני
י י אלהיך (שם ל"א י"א) יהושע

402 יושב ודורש בחג מבטל אתה שנתו של יהושע בפני כל ישראל

403 מה ישראל אומרים עד שאנו לומדים תורה מפי תלמיד נלך

404 ונלמוד מפי הרב ונמצא אתה מבטל מדרשו עד כאן עלתה לו

405 שעה אחת יצתה בה ואמרה לו משה למה תצער עצמך

402 ח"מ וב"ה וד' וא' וו' וג' : אתה מבטל שעתו . . .
| וכשהיה יהושע דורש בחג לעיני

403 ד' וב"ה: כשאנו | שם: לומדים ++ ושומעים ++ |
| שם: תלמיד) אנו הולכים לשמוע מפי הרב ולומדים ממנו |

404 ח"מ ושם: מאבד | שם: תורת | ח"מ וא' וו' וג' מבטל)
| ++ מבית ++ | ח"מ: מדרש |

405 ב"ה וד' וח"מ: עד מתי אתה מצער |

406 you have only two hours left to live."

And Samael was head of the satans

407 and every moment he waited for Moses' death.

"When will the hour come

408 that I may descend to kill him and take his
soul?" He was like a man who looks forward
to a joyous occasion.

409 When Michael the guardian angel of Israel
saw Samael looking forward to Moses' death,

410 he cried aloud and wept. And Samael rejoiced
and laughed and he said

406 שאין לך עוד חיים אלא שני שעות בלבד וסמאל ראש לשטנים

407 היה ובכל רגע ורגע היה מצפה למיתת משה מתי יגיע השעה

408 שארד להמיתו ואטול נשמתו כאדם המצפה לשמחה גדולה

409 כיון שראה מיכאל שר של ישראל את סמאל מצפה למיתת

410 משה נתן קולו ובכה והיה סמאל שמח ושחק ואמר

ענין הדרש

406 וסמאל -- ד"ר פי"א י' ; ילק' וילך חתק"מ;

406 ד"ר פי"א י': מלאך סמאל הרשע ראש כל השטנים | ילק' וילך
חתק"מ: מלאך סמאל הרשע |

407 ד"ר שם וילק' שם: הוא | ח"מ: תגיע | ב"ה וד': / למיתת משה /
שם: וח"מ: שעה | ד"ר שם: בכל שעה היה מספר מיתתו של משה ואומר
שם: הקץ אנהרגע שבו ימות משה | ילק' שם: משה ++ ואומר
הרגע שבו ימות משה ++ |

408 ח"מ: להכריחו | ב"ה וד' שיפטר משה אולי יקבל נשמתו
כשאר בני אדם | ד"ר שם וילק' שם: / להמיתו / | ילק' שם:
נשמתו ++ של משה הימנו עליו אמר דוד צופה רשע לצדיק
ומבקש להמיתו בכל חנביאים כמשה שנאמר ולא קם נביא עוד
בישראל כמשה משל למה הדבר דומה לאדם שנזדמן לסעודת חתן
וכלה והיה מצפה ואומר מתי יגיע שמחתם ואשמחתם כך היה
סמאל הרשע מצפה למיתתו של משה ואומר | ד"ר שם: נשמתו ++
הימנו ועליו אמר דוד צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו
אין לך רשע בכל השטנים כלן כסמאל ואין לך צדיק בכל
הנביאים כמשה שנאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר
ידעו פנים אל פנים משל למה הדבר דומה לאדם שנזדמן לסעודת
חתן וכלה והיה אינו האיש מצפה מתי יגיע שמחתם בה כך היה
סמאל הרשע מצפה נשמתו של משה ואומר ++ |

410 ד"ר שם וילק' שם: מתי יתא | מיכאל בוכה ואני אמלא פי שחוק |
שם: עד שאמר לו מיכאל | ב"ה וד': אמר לו מיכאל |

411 to Samael, "I weep and you laugh!" And there
are those who say that he said to him,

412 "'Rejoice not against me O mine enemy though
I am fallen I shall arise' 'For I am fallen' Micah 7:8
with Moses. 'I shall arise' (again)

413 with reign of Joshua into whose hand thirty-
one kings have fallen

414 'Though I sit in darkness' (refers to) the Micah 7:8
destruction of the first and second Temples.

'The Lord is a light unto me' (refers to) Micah 7:8

415 the days of the Messiah." Until now one hour
had passed. A Heavenly Voice came out

411 לסמאל אני בוכה ואתה שוחק ויש אומרים שאמר לו אל

412 תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי (מיכה ז' ח') כי נפלתי

במשה קמתי

413 בפרנסתו של יהושע שנפלו בידו שלשים ואחד מלכים כי

414 אשב בחשך (שם) חרבן בית ראשון וחרבן בית שני יי אור לי (שם)

415 ימות המשיח עד כאן עלתה לו שעה אחת יצתה בת קול

411 ב"ה ד"ר שם וד': /לסמאל/ | ד"ר שם: לסמאל ++ מה רשע ++ |
| נ' וג' וא': לסמאל ++ רשע ++ | ילק' שם וד"ר שם: משחק |

412 ד"ר שם: מפטירתו של משה | ילק' שם: במוחתו של משה |

413 ח"מ: בגדולתו | ד"ר שם וילק' שם: בשעה שהפיל |

414 ד"ר שם: בחרבן בית ראשון ואחרון |

415 ילק' שם וד"ר שם: לימות | ח"מ : בימות |

416 and said to him, "You have only one hour
left to live in the world." He said before
Him,

417 "Master of the Universe, Behold, I wish to be
like a bird who flies in (all) four directions
and gathers

418 his food on the land and drinks water from
the rivers and in the evening returns to its
nest."

419 The Holy One Blessed Be He said to him, "Let
it suffice thee." He said before him,

Deut.3:26

"Master of the Universe, 'The Rock his work
is perfect.'"

Deut.32:4

420 And he gave a loud cry and he wept and he
said, "To whom shall I go that can seek mercy
for me.' He went

416 ואמרה לו איך לך חיים בעולם אלא שעה אחת לפניו

417 רבש"ע הנה איותר כעוף שהוא פורה באבבע רוחות ומלקט

418 מזונותיו על הארץ ושותה מים מן הנהרות לערב חוזר לקנו

419 אמר ליה הקב"ה רב לך אמר לפניו רבש"ע הצור תמים פעלו

(דברים ל"ב ד')

420 ונתן קולו בבכי ואמר למי אלך שיבקש עלי רחמים הלך

416 וילק' שם וד"ר שם: אחת) ++ באותה שעה אמר משה לפני הקב"ה
רבש"ע אם אין אחת מכניס אותי לארץ ישראל הניח אותי בעולם
הזה ואחיה ולא אמות אמר לו הקב"ה למשה אם לא אמיתך
בעולם הזה היאך אחיך לעולם הבא ולא עוד אלא שאתה עושה
תורתי פלסתר שכתוב בתורתך על ידך ואיך מידי מציל
אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע אם אין אותי כחיות השדה שהן
אוכלין עשבים ושותין מים וחייך ורואין את העולם כך תהא
נפשי כאחת מהן אמר לו רב לך ++ |

417 שם: רבש"ע) ++ ואם לאו ++ | שם: הניח אותי בעולם הזה |
שם: כעוף) ++הזה ++ | שם: רוחות) ++ העולם ++ |

418 שם: מזונו בכל יום ולעת הערב חוזר לקנו | שם: קנו) ++
כך תהא נפשי כאחת מהן ++ |

419 שם: רב לך) ++ מהו רב לך אמר לו רב לך אשר דברת כיון
| שראה משה שאין ברוה יכולה להצילו מדרך המות באותו שעה ++ |

421 to all of creation. He said to them, "Seek
mercy for me." They said to him,

422 "For ourselves we are not able to seek mercy.
As it is written

423 about us, 'He hath created everything
beautiful in its time,' and at the end it
is written, 'Everyone goes to one place.'

Eccl.3:11

Eccl.3:20

424 And further it is written, 'For the heavens
shall vanish like the smoke and the earth
shall wax old like a garment.'

Is.51:6

425 When Moses saw that he was not able to
escape from death, he called Joshua

421 לכל מעשה בראשית אמר להם בקשו עלי רחמים אמרו לו

422 על עצמינו אין אנו יכולים לבקש רחמים עלינו שכתוב עלינו

423 את הכל עשה יפה בעתו (קהלת ג' י"א) בסוף כתיב הכל הולך

אל מקום

424 אחד (שם ג' כ') ועוד כתיב כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד

תבלה (ישעיה נ"א ו')

425 כיון שראה משה אינו יכול להמלט מן המיתה קרא ליהושע

424-421 ק': אצל שמים וארץ אמר להם בקשו עלי רחמים אמרו
לו עד שנבקש רחמים עליך נבקש רחמים על עצמינו שנא
כבשמים כעשן נמלחו וארץ כבגד תבלה הלך אצל חמה ולבנה
א"ל בקשו עלי רחמים א"ל עד שנבקש רחמים עליך נ"ר ע"ע
שנ' חפרה הלבנה ובושה החמה הלך אצל ככבים ומזלות א"ל
בק' ע"ר אם לי עד מתבקש רח' עליך נ"ר ע"ע שנ' עמקו כל
צבא השמים הלך אצל הים וגבע' א"ל בק' ע"ר א"ל עד שנבק'
ר"ע נ"ר ע"ע עצמינו שנ' החרים ימושו | ארשארץ ארץ בבקשה ממך
חפשי עלי רחמי' מלפני ה"ק שמא ירחט עלי ויתן לי חיים
מיד יצתה בת קול ואמרה לו לא כך כתי' בה והארץ היתה
תהו ובהו וחשך על פני תהום ובסוף כתי' והארץ כבגד תבלה
ויושביה כמו כן תמותון עד שהיא מבקשת רחמי' עליך תבקש
רחמי' עלי עצמה שגזרה דין שלך ושלח אחד הוא שנ' כי עפר
אתה ואל עפר תשוב הניח את הארץ והלך אצל השמים בוכב ומתחנן
שמים שמים בקשו עלי רחמי' אמרו לו עד שנבקש עליך רחמי' נבקש
על עצמינו בתחילה כתי' בדבר יי' שמים נעשו ובסוף כתי'
ונגלו כספר השמים הניח שמים וארץ והלך אצל כובבים בוכה
ומתחנן לפניהם לאמר בקשו עלי רחמי' אמרו לו עד שנבקש
רחמי' עליך נבקש על עצמינו בתחלה כתי' בנו מונה מספר
לככבים ובסוף כתי' והככבים אספו נוהם הניח ככבים והלך
אצל חמה ולבנה ובכה השיבוהו בתחלה כתי' בנו עשה ירח
למועדים וגו' ובסוף כתי' והפדה הלבנה ובושה החמה הניחך
והלך אצל הרסיני וכך השיבו כתי' והר סיני עשן כולו
ובסוף כתי' וכל הר וגבעה ישפלו הניחו והלך אצל הרים
וגבעות וכך השיבוהו בתחלה כתי' בנו ושקל בפלס הרים וגבעות
באזים ובסוף כתי' כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה

הניחן והלך אצל ימים ונהרות וכן השיבוהו בתחלה כתי'
ויאמר יי יקרו המים ובסוף כתי' הנותן בים דרך הניחן
והלך אצל ים סוף וכן השיבו התחלה כתי' ולמקוה המים
קרא ימים ולסוף כתי' והחדים את לשון ים מצרים תניחו
והלך אצל מדברות השיבוהו בתחלה כתי' בנו ויבשת ידי
יצרו ובסוף כתי' ויושביה כמו כן תמתוך הניחן והלך
סדרי בראשית וכן השיבוהו בתחלה כתי' את כל עשה יפח
בעתו ובסוף כתי' הכל הולך אל מקום אחד הניחן והלך
לרגליו של יהושע בוכה ומתחנן לפניו וא"ל יהושע בני
זכור אותך הימים שהשכמתי והערבתי בעבורך במקרא
ובלילה במשנה זכור תורה וחכמה שלמדת ממני עמוד בתפלה
ובקש עלי רחמים עלי רחמי' שמא תפלתך ורחם עלי הקב"ה
ויחייני באותה שעה היה יהושע ירא ומזדעזע ונופל על פניו
ובוכה כמרד לפני ה"ק וכשבקש להתפלל על משה ירד סמאל
ותפס את פיו ולא הניחו להתפלל |

426 in the presence of all Israel. He said to
him, "See, my son, that I am handing over to
you the people of the Lord.

427 (They are) children. And still they do not
occupy themselves with the commandments of
the Torah. Be careful with them that you

428 do not say to them anything which is not
worthy for they are His son, the first born
of The Holy One Blessed Be He and He loves
him

429 more than any other nation or language."

At that time The Holy One Blessed Be He
said to Joshua, "Joshua,

430 Put yourself in the place of Moses, your
teacher. Take the staff and strike him on
his head." As it is said,

426 בפני כל ישראל אמר לו ראה בני שאני מוסר לך עם יי

427 תינוקותים ועדיין התעסקו במצות התורה הזהר בהם שלא

428 תאמר להם דבר שאינו הגון שהם בנו בכורו של הקב"ה

429 מכל אומה ולשון באותה שעה אמר הקב"ה ליהושע יהושע

430 משה רבך הניחך במקומו טול מקל והך על קדקדו שנאמר

426 ב"ה וד' : בני ++ הנה את כל הזה אשר ++ |

427 שם וח"מ : עדיין |

428 ב"ה וד' : בניו של הקב"ה וקראם בני בכורי |

429 שם: /לשון / | שם וח"מ : קדקד | ח"מ: קדקד) ++ כל
הממאן לשמוע אליך ++ |

431 "Withhold not correction from the child."

Prov.23:13

"For when Israel was a child then I loved
him." Joshua said,

Hosea 11:1

432 "Moses, My Teacher, what will become of me?

Perhaps I will give them an inheritance in
the mountain and they will say to me

433 give us (an inheritance) in the valley."

Moses said to him, "My son, Do not be afraid
for thus The Holy One Blessed Be He promised
me

434 that He would make peace in Israel's contro-
versies about the land." Moses

435 said to him, "Any question which you have,
ask me, for I am about to be taken

431 אל תמנע מנער מוסר (משלי כ"ג י"ג) כי נער ישראל ואוהבהו

(הושע י"א א') אמר יהושע

432 משה רבי מה תהא עלי שמא אתן להם נחלה בהר ויאמרו לי

433 חן לנו בשפלה אמר לו משה בני אל תירא שכך הבטיחני

434 הקב"ה שיתן שלום בחלוקתן של ישראל בארץ אמר לו

435 משה כל טעות שיש לך לשאול שאל ממני שאני נטול

432 ב"ה וד': והם אומרים | שם: /לי/ |

434 ח"מ: שישים שלום | ב"ה וד': בחלוק הארץ |

435 ח"מ: טפקות | שם: ממני) ++ עתה ++ |

436 from you and you will not see me again."

Joshua said to him, "My teacher, Where have
I left (you)

437 day or night (that) I should have questions
to ask, (because he did not ask) three
thousand Kal vHomers have been forgotten by
(him).

438 He (Moses) left him in the study house of
Ya'vetz.

439 Moses said to him, "Even though you do not
have questions to ask, come

440 and let me kiss you." He went and he kissed
him, he wept on his neck and he blessed him,
"My son, may there be peace to you,

436-437 The additions and changes are from
HM p. 55.

- 436 ממך ולא תראה אותי עוד אמר לו יהושע רבי חייבך מניחך
- 437 אני בין היום ובין הלילה ויש לי טעות לשאול נשתחכו ממני
- 438 שלשת אלפים קלים ותמורים בביתו של מדרשו של יעבץ הניחו
- 439 אמר לו משה אף על פי כן שאין לך טעות לשאול בא
- 440 ואנשקך הלך ונשקו בכה על צוארו וברכו בני היותך בשלום

436 ח"מ וב"ה וא' וג' וו' וי' : הנחתך |

437 שם: /אני/ | שם: שיש | ח"מ: ומפני שלא שאל נשתכו ממנו |
 ב"ה וד' וא' וו' וג' : /לשאול/ | שם : ועל שלא שאל |

438 ח"מ התירו כל ספיקות |

439 ח"מ: ספיקות |

440 שם וב"ה וד' וו' וא' וג' : וברכו ++ שנית ++ | שם: /בני/ |

441 and Israel His people. They did not find
tranquility from me all my days because of
442 the warning and the reproves with which I
reproved them." He began to bless each
tribe individually.

443 When he saw that his time was short, he
included them in one blessing.

444 And he said to them, "I troubled you with
the Torah and the commandments. Forgive me."
They said to him,

445 "Our Teacher, Our Master, you are forgiven.
We also have angered you many times and we
increased

- 441 וישראל עמו בשלום לא מצאו ממני קורת רוח כל ימי מפני
442 אוהרות ותוכחות שהייתי מוכיחן התחיל לברך כל שבט ושבט
443 בפני עצמו כיון שראה שקצרה שעתו כללן בברכה אחת
444 ואמר להם צערכי אתכם בתורה ובמצות מחלו לי אמרו לו
445 רבינו אדונינו מחול הוא לך אף אנו הרבה הכעסנוך והרבינו

עייין הדרש

- 441 לא מצאו - ד"ר ל' ואתחנן 42 ; תנ" ב' ואתחנן 13 ; תנ"
ואתחנן ו' ;

441 ח"מ וד' וב"ה וג' וו' וא': עמי | ח"מ: בשלום כי עמדי |
שם וב"ה וד' וג' וא' וו': רוח) ++ מעולם ++ |

443 תנ" ב' ואתחנן 13 ותנ" ואתחנן ו': שנתקצרה השעה | שם:
אחת) ++ הגיעה השעה +שאתה נפטר מן העולם ++ |

444 שם: ובמצות) ++עכשיו ++ |

445 שם: אף ישראל עמדו לפניו ואמרו לו משה |

446 your burden. Forgive us." He said to them,
"You are forgiven." They came and they said
447 to him, "The time has arrived that you must
depart from the world. Blessed is the living
God and may He endure
448 forever." Moses said to Israel, "Please,
when you enter the land,
449 remember me and my bones." And they said to
me, "Woe to the son of Amram who ran
450 before us like a horse in the wilderness and
his bones fall in the desert." Israel said
to him,

446 עליך טורח מחול לנו אמר להם מחול הוא לכם באו ואמרו

447 לו הגיע השעה שאתה נפטר מן העולם ברוך שם חי וקיים

448 לעולם אמר משה לישראל בבקשה מכם כשתכנסו לארץ

449 זכרו אותי ואת עצמותי ואמרו אוי לו לבן עמרם שרץ

450 לפנינו כטוס במדבר ונפלו עצמותיו במדבר אמרו לו

450 כל נוסחאות אחרות : בטוס / במדבר / |

451 "Our Teacher, if you are separated from us,
what will become of us?" He said
452 to them, "When I was with you and The Holy
One Blessed Be He was with you. Perhaps
you shall say, 'all
453 the miracles and wonders which were done
through me were for my sake. (But) they
were only done
454 for your sake and on account of His mercy
and His love and if (you put) your trust
in Him, He will do
455 your wishes." All of them opened (their
mouths) and said, "The Lord is God, The Lord
is God

- 451 ישראל רבינו אם אתה פורש ממנו מה יהיה עלינו אמר
452 להם כשהייתי עמכם והיה הקב"ה עמכם שמא תאמרו כל
453 הניסים ונפלאות שנעשו על ידי בשבילי לא נעשו אלא
454 בשבילכם ובעבור רחמיו וחסדיו ואם בטחונכם עליו יעשה
455 חפצכם פתחו כולם ואמרו יי הוא האלהים יי הוא האלהים

454 דרש נה. : בשביל רחמיו של הק' שנ' טוב יי לכל ורחמיו
אל כל מעשיו כל מה שעשה בשביל כבודו עשה את תבטחו בו
באמת הוא יעשה כל רצונכם | ב"ה וד' : עליו ++ ודאי ++ |

456 God is our refuge and strength." A Heavenly Ps.46:2

Voice came out and said, "Moses, Why

457 are you troubling yourself? You have only
a half hour left to live in the world."

When

458 he saw the qualities of the world and the
great salvations and consolations which

459 The Holy One Blessed Be He will do for
Israel. He said to them, "Happy are you
O Israel who

460 is like you 'a people saved by the Lord,'" Deut.33:29
and he stood and he blessed them with peace
and he raised his voice and he wept.

456 אלהים לנו מחסה ועוז (תהלים מ"ו ב') יצתה בת קול ואמרה

משה למה

457 תצער עצמך אין לך חיים בעולם אלא חצי שעה כיון

458 שראה מדות עולם ותשועות גדולות ונחמות שעתיד

459 הקב"ה לעשות לישראל אמר להם אשריך ישראל מי

460 כמוך עם נושע ביי (דברים ל"ג כ"ט) ועמד וברכן בשלום

ונתן קולו ובכה

457 דרש נה: : רביעית | שם: שעה) ++ מיד עמד משה ובירך
| כל ישר' וערך ברכות בפני עצמן ותובחות בפני עצמן ++

458 שם: שראה) ++ ברוח הקודש ++ | כל נוסחים אחרים : מדת

- 461 And he said to Israel, "In peace I will see
you at the resurrection of the dead." And
He went out
- 462 of their presence with great weeping and
Israel also wept and they cried out loudly.
- 463 What did Moses do? He tore his garment and
he took off his coat and he covered his head
like a mourner
- 464 and he entered his tent. And he wept and he
said, "Woe to my feet which shall not tread
- 465 upon the land. Woe to my hands that did not
pluck its fruit. Woe to my throat which did
not eat the fruit

- 461 ואמר לישראל בשלום אראה אתכם לתחית המתים ויצא
- 462 מלפניהם בבכיה גדולה וגם ישראל בכו וזעקו זעקה גדולה
- 463 מה עשה משה קרע את חלוקו ונטל מעילו וכסה ראשו כאבל
- 464 ונכנס בתוך אהלו והיה בוכה ואומר אוי לרגלי שלא ידרכו
- 465 בארץ אוי לידי שלא קטפו מפרותיה אוי לגרוני שלא אכל מפרות

462 ב"ה וד' נח"מ : גדולה ++ ומרה ++ |

465 ח"מ: מזמורתיה |

466 of the land flowing with milk and honey. A
Heavenly Voice came out and said to Moses,
You have only
467 a minute and a half left to live in the world."
What did Moses do? He took the scroll
468 in his hand and he wrote on it the Ineffable
Name and the Book of the Upright. And Moses
went to Joshua's tent
469 to hand over to him the scroll and Joshua
was sitting and expounding (Moses remained)
470 standing. And he bowed down and he lay his
hand on his head and Joshua's eyes were closed,

469 Read with HM p. 57.

- 466 ארץ זבת חלב ודבש יצתה בת קול ואמרה למשה אין לך חיים
 467 בעולם אלא רגע ומחצי מה עשה משה נטל את מבילה
 468 בידו וכתב עליה שם המפורש וספר הישר הלך משה באהלו
 469 של יהושע למסור לו את המגילה והיה יהושע יושב ודורש
 470 מעומד והיה כפף קומתו והניח ידו על ראשו ונתעלמו עיניו

עייין הדרש

- 467 נטל את המבילה - ד"ר פי"א י'; וילק' וילך תתק"מ ;
 469 והיה יהושע דורש - תנ' ב' ואתחנן 13; תנ' ואתחנן ו';
 ד"ר ל' ואתחנן 42; מדרש משלי פי"ד 78 ;

467 וילק' וילך תתק"מ וד"ר פי"א י' : השיר |

- 470 תנ' ב' ואתחנן 13; ותנ' ואתחנן ו' וד"ר ל' ואתחנן 42
 ומדרש משלי פי"ד 78 : ועמד משה וכפף | שם: פיו |
 ח"מ וב"ה וד' מעומד) ++ ויהושע מיושב ++ | שם : /והיה/ |
 שם : וכפף | שם: משה היה מעומד |

471 and he did not see him so that he could hand
over his soul (to death). Israel went
472 to Moses' tent and Israel said, "Where is
Moses Our Teacher?" He said
473 to them, "In Joshua's tent." Israel went
and they found him standing
474 and Joshua was sitting. Israel said to
Joshua, "What is on your mind
475 that Moses your teacher stands while you
are sitting?" When Joshua saw Moses

471 של יהושע ולא היה רואהו כדי שישלים נפשו הלכו ישראל

472 אצל אהלו של משה ואמרו ישראל היכן משה רבינו אמר

473 להם באהלו של יהושע הלכו ישראל ומצאוהו שהיה עומד

474 ויהושע יושב אמרו ישראל ליהושע מה עלתה על לבך

475 שמשה רבך עומד ואתה יושב כיון שראה יהושע את משה

472 חנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם : רבינו ++ אמרו להם
השכים והלך לפתחו ++ |

475 שם: כיון שתלה עיניו וראהו מיד קרע בגדיו |

476 and he saw him standing, Joshua cried out and
said, "My Teacher, My Teacher, My Father, My
Father, My Lord.

477 My Lord, Why are you punishing me?" Israel
said to him, "Our Teacher, Teach us

478 Torah." Moses said to them, "I don't have
permission." Israel said to him, "We will not

479 leave you." At that time a Heavenly Voice
came out and said to them, "Learn

480 from Joshua. Joshua (now) sits at the head."

Rabbi Samuel bar Nahamani said that

- 476 וראהו עומד צעק יהושע רבי רבי אבי אבי אדוני
477 אדוני למה אתה מעניש אתי אמרו לו ישראל רבינו למדנו
478 תורה אמר להם משה אין לי רשות אמרו לו ישראל אין אנו
479 מניחין אותך באותה שעה יצתה בת קול ואמרה להם למדו
480 מיהושע יהושע יושב בראש אמר רבי שמואל בר נחמי שאמר

480 תנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם ומדרש משלי שם וא'
| וב"ה וד' : מיהושע) ++ קבלו עליכם לישוב ולמוד מיהושע ++

- 481 Rabbi Johanan said, At the time when Joshua
said, "Blessed be He who chose the righteous,"
482 they took the tradition of wisdom from Moses
and they gave (it) to Joshua. And Moses did
not know what
483 Joshua said. After that Joshua stood. Israel
said, "Finish the
484 Halahah." He said to them, "I do not know
what I can answer you." And Moses stumbled
485 and fell. At that time Moses said, "Master
of the Universe, until now I sought life

- 481 רבי יוחנן בשעה שאמר יהושע ברוך שבחר בצדיקים בטלו
- 482 מסורת התכמה ממש ונתנו ליהושע ולא היה יודע משה מה
- 483 שאמר יהושע לאחר שעמד יהושע אמרו ישראל סיים את
- 484 ההלכה אמר להם איני יודע מה אשיב לכם והיה משה נכשל
- 485 ונופל באותה שעה אמר משה רבש"ע עד עכשיו בקשתי חיים

482 ד' וב"ה נח"מ : אוצרות |

483 תנ' שם ותנ' ב' שם וד"ר ל' שם : ישראל (++ למשה ++ |
שם : סתם לנו |

484 שם : התורה | נח"מ : לכם) ++ והיה משה כותב בדמע ויהושע
ממלא אחרינו באותה שעה ++ | שם : היה |

486 and now surely my soul is given into your
hand." When he handed over his soul to
death,
487 and the Holy One Blessed Be He said to
Gabriel, "Go out and bring me Moses' soul,"
488 Gabriel said, "Master of the Universe, He
is the one who counts as much as six hundred
thousand, how can I take
489 his soul and it would be impudent for me to
go into his presence." After that He said
to Michael the same thing,
490 and Michael wept. And after that He said to
Zangael the same thing. Zangael said,
"Master of the Universe,

- 486 ועכשיו הרי נפשי נתונה בידך כיון שהשלים נפשו למות
 487 ואמר הקב"ה לגבריאל צא והבא לי נשמתו של משה אמר
 488 גבריאל רבש"ע מי שקול כנגד ס' רבוא היאך אני יכול ליטול
 489 נשמתו ולהיות חצוף לילך לפניו ואחר כך אמר למיכאל כך
 490 ובכה מיכאל ואחר כך אמר לזנגיאל כך אמר זנגיאל רבש"ע

עין הדרש

- 487 ואמר הקב"ה לגבריאל - ד"ר פי"א י' ; וילק' וילך תתק"מ ;

-
- 487 ב"ה וד' למיכאל | ח"מ : למיכאל לגבריאל וזנגיאל צאו
 והביאו | ד"ר פי"א י' : לגבריאל ++ גבריאל ++ |

- 488 שם וילק' וילך תתק"מ : לראות |

- 489 שם : במותו מי שיש בו דברים אלו איך אני יכול לעשות לו
 קצף | שם : למיכאל ++ צא והבא נשמתו של משה ++ |

- 490 שם ודרש נז. : /ובכה מיכאל אחר כך אמר לזנגיאל כך / |
 שם : /זנגיאל / |

491 I was his teacher and he was my student.

How can I take his soul?" And after that

492 He said to Samael (the same thing). Immediately Samael went out in great joy from the presence of The Holy One Blessed Be He. And he put on

493 his sword and he wore cruelty and he went near Moses with great anger. When he looked

494 at him while he was writing the Ineffable Name and sparks of fire were coming out his mouth and shining

495 from his face and his speech shone like the sun and he was like an angel of the Lord of Hosts,

491 אני הייתי רבו והוא תלמידי היאך אטול את נשמתו ואחר כך

492 אמר לסמאל מיד יצא סמאל בשמחה גדולה מלפני הקב"ה וחגר

493 חרבו לבש אכזריות והלך אצל משה בחמה גדולה כיון שנסתכל

494 בו שהיה כותב שם המפורש וזיקוקין של אש יוצאין מפיו

וזהו

495 פניו ומאמריו מבהיק כשמש והיה דומה למלאך יי צבאות היה

492 ד"ר שם וילק' שם : לסמאל (++ הרשע צא והבא נשמתו של משה ++ |
שם : / יצא סמאל בשמחה גדולה מלפני הקב"ה / | שם : מיד)
++ לבש כעס ++ |

493 שם : ונתעטף | שם : לקראתו של משה | שם : / בחמה גדולה / |
שם : שראה אותו |

494 שם : שהוא יושב וכותב | שם : / וזיקוקין של אש יוצאין
מפיו / |

495 שם : / פניו / | שם : מראהו דומה לשמש | ב"ה : מבהקים |

496 Samael was afraid and he trembled. He said
to himself, "This is why all the angels fled
497 for they were not able to take his soul."

And before Samael came, The Holy One Blessed
Be He showed

498 Moses and Moses knew that Samael was coming.

And when he lifted his eyes and he saw

499 Samael, Samael's eyes grew dim from the
radiance of Moses' countenance and he fell
(on) his face and fear gripped him

500 And he was terrified and trembling like a
woman in labor. And he did not speak until
Moses opened his mouth

499 Read "on his face" with HM p. 58.

- 496 סמאל מתירא ומזדעזע אמר בלבו מפני כך ברחו כל המלאכים
 497 שלא היו יכולים ליטול נשמתו וטרם שבא סמאל הראה לו הקב"ה
 498 למשה ומשה היה יודע שבא סמאל וכיון שנשא עיניו וראה את
 499 סמאל חשכו עיניו של סמאל מזיו פניו של משה ונפל פניו

ואחזו

- 500 יראה ופחד וחיל כיולדה ולא היה דובר בפיו עד שפחת פיו

משה

-
- 496 ד"ר שם וילק' שם: מתירא) ++ מן משה ++ | שם: / מזדעזע / |
 ב"ה: (מזדעזע) ++ ממנו ++ | ד"ר שם וילק' שם: / בלבו / |
 ח"מ: בי בחר אל מכל | ב"ה: / אמר בלבו מפני כך ברחו כל
 מלאכים / | ד"ר שם וילק' שם: ודאי שאין המלאכים |
- 497 שם: / שלא היו / | ב"ה: / שלא היו יכולים ליטול נשמתו
 טרם שבא סמאל הראה לו הקב"ה / | ח"מ: / טרם שבא / |
 ד"ר שם וילק' שם: וטרם שהראה סמאל את עצמו למשה |
- 498 ב"ה: / למשה / | שם: וכשנטל עיניו משה | ד"ר שם וילק' שם:
 וכיון שראה סמאל את משה |
- 499 ב"ה: (סמאל) ++ מיד ++ | ד"ר שם וילק' שם: / חשכו עיניו
 של סמאל מזיו פניו של משה ונפל פניו / | שם: אחזתו רעה |
- 500 ב"ה וח"מ: / יראה ופחד / | שם: כחיל יולדה | שם: ולא יכול
 לדבר בפיו | ד"ר שם וילק' שם: לא מצא פתחון פה לדבר עם
 משה עד שאמר משה |

501 first. And he said to Samael, "Samael 'There
is no peace saith the Lord concerning the
wicked.' Why

Is.48:22

502 are you standing against me?" Samael said
to him, "Your time has arrived to depart
from this world.

503 Give me your soul." He said to him, "Who
sent you to me?" He said to him, "He who
created

504 the world and the souls. All souls are
handed over into my hand from when the world
was created."

505 Moses said to him, "I have more strength
than anyone in the world for I came out of
my mother's womb (already) circumcised.

- 501 תחלה ואמר לסמאל סמאל אין שלום אמר יי לרשעים (ישעיה
מ"ח כ"ב) למה
- 502 אתה עומד נגדי אמר לו סמאל הגיע זמניך ליפטר מן העולם
- 503 הוזה תן לי נשמתך אמר לו מי שלחך אלי אמר לו מי שנברא
- 504 העולם והנשמות בידי נמטרו כל הנשמות משנברא העולם
- 505 אמר לו משה יש בי כח מכל באי עולם שיצאתי מהול ממעי אמי

עייין הדרש

505 שיצאתי מהול - טוטה י"ב. ; שמ"ר פ"א כ';

502 ד"ר שם וילק" שם: מה תעשה בכאן | שם ליטול נשמתך באתי |

503 שם: שגרך |

504 שם: את כל הבריות | אמר לו אין אתה נוטל נשמתי אמר לו
כל באי עולם נשמתן מסורין לידי |

505 שם: עולם) ++ אמר לו מה כחך אמר לו אני בן עמרם ++ |
שם: אמי) ++ ולא נצרכתי למהלני ++ |

506 And on the day I was born, I spoke to my
father and to my mother. And even though
I nursed at the breasts of my mother
507 it was only for the wages and at three
years I prophesied that I was destined to
receive
508 the Torah. And I took the royal crown from
on Pharaoh's head and at eighty
509 I did signs and wonders and I brought out
six hundred thousand and I split the sea
for them
510 into twelve paths. And I was victorious in
battle and I received

507 The implication is that Moses did **not**
need to be nursed but he only did it
because Pharaoh's daughter paid his
mother.

506 וביום שנולדתי דברתי לאבי ואמי ואפילו משדי אמי ינקתי

507 אלא בשכר ובשלש שנים נתנבאתי והייתי אני עתיד לקבל

508 התורה ונסלתי כתר מלכות מעל ראש פרעה ובן שמונים

509 שנה עשיתי אותות ומופתים והוצאתי ס' רבוא וקרעתי להם

510 הים לשנים עשר שבילים והייתי תופס במלחמה וקבלתי

506 - 510 ד"ר שם וילק' שם: ובו ביום שנולדתי מצאתי פתחון
פה והלכתי ברגלי עם אבי ואמי ואפלו חלב לא ינקתי וכשהייתי
בן שלשה חדשים התנבאתי ואמרתי אני לקבל תורה מתוך להבי
אש וכשהייתי מהלך החוץ נכנסתי לפלטרין של מלך ונסלתי
כתר מעל ראשו וכשהייתי בן שמונים שנה עשיתי אותות ומופתים
במצרים והוצאתי ס' רבוא לעיני כל מצרים וקרעתי את הים
לשנים עשר קרעים |

- 511 half of them in the cloud and I changed
bitter water to sweet (water) and I hewed
two stone tablets
- 512 and I went up to heaven and I spoke face
to face with the Lord of the world and I
was victorious
- 513 over the heavenly retinue and I received
the Torah and I wrote for them six hundred
thirteen commandments
- 514 from The Holy One Blessed Be He. And I
taught them to the children of Israel and
I made war against the two
- 515 kings, (who were the) descendents of the
giants who at the time of the flood the
water only reached

512 Read the Qal rather than the Hiphil
with HM p. 58.

- 511 חציהם בענן והפכתי מי מרה למתוק ופסלתי לוחות אבנים
 512 והעליתי לרקיע ודברתי פנים בפנים עם אדון העולם ונצחתי
 513 לפלמיא של מעלה וקבלתי את התורה וכתבתי בהם תרי"ג מצות
 514 מפי הקב"ה ולמדתי את בני ישראל ועשיתי מלחמה עם שני
 515 המלכים ילידי הענקים שבשעת המבול לא הגיעו המים

511-515 והפכתי מי מרה למתוק ועליתי ודרכתי דרך בשמים
 והייתי תופס במלחמתן של מלאכים וקבלתי תורה של אש
 ודרתי תחת כסא אש וסוכתי תחת עמוד אש ודברתי עמו פנים
 בפנים ונצחתי בפלמיא של מעלה וגליתי רוזיהם לבני אדם
 וקבלתי תורה מימינו של הקדוש ברוך הוא ולמדתי אותה לישראל
 ועשיתי מלחמה עם סיחון ועם עוג שני גבורי עובדי כוכבים
 שבשעת המבול לא הגיעו מים |
 511 כל נוסחתי אחר : ועליתי |

516 up to their ankles and I made the sun and
the moon stand still in the sky. To whom
517 is there strength among all the inhabitants
of the world (to overcome) a hero like me.
Flee from before me, Samael!" When
518 Samael saw the rebuke of Moses, he was
dismayed and he fled. A Heavenly Voice
came out
519 and said to him, "Moses, do not trouble
yourself; you have only
520 a half-minute left to live in this world."
Samael returned to The Holy One Blessed Be
He and He said to him, "Go out and bring
me his soul."

516 Read here the hiphil instead of the
Qal "I made stand still" HM p. 59.

- 516 אלא עד קרסוליהם ועמדתי תמה ולבנה ברום העולם למי
 517 יש כח בכל באי עולם גבור כמוני הסמאל ברח מלפני כיון
 518 שראה סמאל נזיפתו של משה תמה וברח יצתה בת קול
 519 ואמרה לו משה אל תצער עצמך אין לך חיים בעולם הזה אלא
 520 חצי רגע חזר סמאל לפני הקב"ה אמר לו צא והבא לי נשמתו

-
- 516 כל נוסח אחרים : והעמדתי | ד"ר שסוילק' שם: העולם) ++
 והכיתים במטה שבידי והרגתים ++ |
 517 שם: מי יש בבאי עולם שיכול לעשות כן | שם: מכאן אין
 לך לומר כן לך ברח מלפני איני נותן נשמתי לך | שם: /כיון/ |
 518 שם: /שראה סמאל נזיפתו של משה תמה וברח יצתה בת קול/ |
 519 שם: /ואמרה לו משה אל תצער עצמך אין לך חיים בעולם הזה
 אלא / |
 520 שם: /חצי רגע / | שם: סמאל) ++ והשיב דבר לפני הגבורה ++ |

521 The Holy One Blessed Be He was angered.

Samael said before The Holy One Blessed Be
He, "Master of the Universe, if you would
say to me

522 Go and change Gehenam from the rank of
celestial to terrestrial I would change
(it). And

523 I was only hindered before the son of Amram.
I am unable to stand because

524 he is like to the Seraphim of the chariot
and sparks of fire come out of his mouth.

525 And furthermore the radiance of his coun-
tenance is like to the Shechinah. Please
do not send me to him,

- 521 קצף הקב"ה אמר סמאל לפני הקב"ה רבש"ע אם אתה אומר לי
522 צא והפוך גהינם ממדרגה עליונה לתחתונה הייתי מהפך ולא
523 הייתי מאחר אבל לפני בן עמרם איני יכול לעמוד לפי שהוא
524 דומה לשרפי מרכבה וזיקוקין של אש יוצאין מפיו ולא עוד
525 שזיו פניו דומה לשכינה בבקשה ממך אל תשלחני אצלו

521 - 525 ד"ר שם וילק' שם : /קצף . . . אצלו / |

526 for I am not able to stand before him." The
Holy One Blessed Be He said to Samael "From
the fire of
527 Gehenam you were created and to the fire of
Gehenam you are about to return. At first
you left
528 my presence with great joy (but) when you
saw his greatness you returned in shame. Go
529 and bring me his soul." At that time he
withdrew his sword from its sheath. He
went and stood
530 near Moses. Immediately Moses stood in
anger and rage and he stood and took the
staff

- 526 שאיני יכול לעמוד לפניו אמר הקב"ה לסמאל מאש של
527 גהינפ נבראת ולאש של גהינפ אתה חוזר בתחלה יצאת
528 מלפני בשמחה גדולה כשראית גדולתו חזרת בבושת פנים לך
529 והבא לי נשמתו באותה שעה שלף ותהבו מתעלה הלך וועמד
530 אצל משה מיד עמד משה בחימה וקצף ועמד ונטל מטה

-
- 526-528 ד"ר שם וילק" שם: / שאיני . . . לך / |
529 שם: / והבא לי נשמתו / | שם וח"מ : / באותה שעה / |
530 ד"ר שם וילק" שם : מיד קצף משה עליו ונטל |

- 531 of God in his hand on which had been
engraved the Ineffable Name and he met
Samael and he rebuked
- 532 him until he ran from him and he ran after
him with the Ineffable
- 533 Name and he grasped him and he beat him with
the staff and he blinded Samael's eyes and
his rays of majesty.
- 534 Until now a half-minute had passed. A
Heavenly voice came out and said to him,
"Moses, Why
- 535 are you troubling yourself? The end of the
hour has come." Moses stood in prayer and
he said,

- 531 האלהים בידו שהיה חוקק בו שם המפורש ופגע בסמאל וגער
- 532 בו בגערה עד שרץ מלפניו והוא רץ אחריו בשם המפורש
- 533 ותפשו והכהו במטה ועיור עיניו של סמאל וקרני ההודו עד
- 534 כאן עלתה לו חצי רגע יצתה בת קול ואמרה לו משה למה
- 535 תצער עצמך הגיע סוף השעה עמד משה בתפלה ואמר

-
- 531 ד"ר שם וילק' שם : המפורש) ופגע בו בסמאל בכל כחו עד
שנס מלפניו |
- 533 שם: ונטל קרן הודו מבין עיניו ועור את עיניו |
- 534 שם: סוף רגע | שם: ואמרה) הגיע סוף מיתתך |
- 535 שם: / השעה עמד משה בתפלה / |

- 536 "Master of the Universe, Remember You
revealed Yourself to me in the bush.
Remember that You brought me up to heaven.
- 537 I did not eat and I did not drink forty
days and forty nights. O merciful and
gracious God,
- 538 Do not hand me over to this angel of death."
The Holy One Blessed Be He said, "I accept
539 your prayer. I will accompany you and bury
you Myself." Immediately Moses sanctified
540 himself like the Seraphim of Majesty and The
Holy One Blessed Be He came down from the
upper most heaven

536 Read with HM p. 59 "That you brought
me up" instead of "I brought up."

539 Read "sanctified" not "sought." See
HM p. 59.

- 536 רבש"ע זכור שנגלית עלי בסנה זכור שהעליתי לרקיע לא
537 אכלתי ולא שחיתי ארבעים יום וארבעים לילה אל רחום
538 וחנן אל תמסרני ביד מלאך המות הזה אמר הקב"ה קבלתי
539 תפלתך אני בעצמי אטפל ואקבור אותך מיד בקש משה
540 את עצמו כשרפי ההוד וירד הקב"ה משמי השמים העליונים

536 ד"ר שם וילק' שם : בסני ואמרתי לי לכה ואשלחך אל פרעה
והוצא את עמי בני ישראל ממצרים זכור אותו היום שהייתי
עומד על הר סיני ארבעים יום וארבעים לילה | ח"מ וב"ה:
| שהעליתיני

537 ד"ר שם וילק' שם : /רחום/ |

538 שם : /וחנן/ | שם : בבקשה ממך | שם : יצתה בת קול
| ואמרה לו אל תחירא | שם : /קבלתי/ |

539 שם : /תפלתך/ | כל נוסחים אחרים : קדש |

541 to receive Moses' soul. When Moses saw The
Holy One Blessed Be He, he fell on
542 his face and he said, "Master of the Universe,
With the quality of love and with the quality
of mercy you created your worlds. (And)
543 with the quality of mercy you deal with them
and deal with me with the quality of mercy!"
544 The Holy One Blessed Be He said to him,
"Let your righteousness go before you."
Three angels came down with him,
545 Michael, and Zangael and Gabriel. And
Gabriel spread out Moses' bier.

- 541 לקבל נשמתו של משה כיון שראה משה להקב"ה ונפל על
 542 פניו ואמר רבש"ע במדת חסד ובמדת רחמים בראת עולמך
 543 במדת רחמים אתה מנהג עמהם ואתה מנהג עמי במדת רחמים
 544 אמר לו הקב"ה והלך לפניך צדקת שלשה מלאכים ירדו עמו
 545 מיכאל וזנגיאל וגבריאל וגבריאל הציע מטתו של משה

-
- 541 ד"ר שם וילק' שם : /כיון שראה משה להקב"ה ונפל על / |
 542 שם: / פניו ואמר רבש"ע במדת חסד ובמדת רחמים בראת עולמך / |
 ב"ה וח"מ : ענלמך | / |
 543 שם : מנהגו | ד"ר שם וילק' שם : / במדת רחמים אתה מנהג
 עמהם ואתה מנהג עמי במדת רחמים / | ח"מ וב"ה : תנהג |
 544 ד"ר שם וילק' שם : / אמר לו הקב"ה והלך לפניך צדקת / |
 שם: / ירדו / |
 545 שם: / וגבריאל / | שם: מיכאל |

546 Michael spread out the purple cloak and
Zangael laid the pillow of fine wool
547 at his head. Zangael was at his feet.
Michael was on one side and Gabriel
548 was on one side. The Holy One Blessed Be
He said to him, "Put your two hands on
(your) chest. Close your eyes."
549 And he did so. Immediately The Holy One
Blessed Be He called to Moses' soul, and
He said to her, "My daughter,
550 one hundred twenty years I set aside (as)
your years to be in the body of this
righteous one.

- 546 מיכאל פירש מילת ארגמן וזנגיאל הניח כסת של מילת
 547 במראשותיו זנגיאל במרגלותיו מיכאל מצד אחד וגבריאל
 548 מצד אחד אמר לו הקב"ה הנח שתי ידיך על החזה עצם עיניך
 549 ועשה כן מיד קרא הקב"ה לנשמתו של משה אמר לה בתי
 550 מאה ועשרים שנה קצבתי לך שנותיך להיות בגוף צדיק זה

546 ד"ר שם וילק' שם: גבריאל פרס בגד של בוץ מראשותיו |
 שם: / וזנגיאל הניח כסת של מילת / | ח"מ וב"ה : / ארגמן
 וזנגיאל הניח כסת של מילת / |

547 שם: מיכאל מימינו וגבריאל משמאלו |

548 ד"ר שם וילק' שם: הקב"ה) חשקף עיניך זה על החזה זה
 והשקיף עיניו זה על גב זה אמר לו הנח ירך על החזה
 והנח ידו על החזה: אמה לו הקף רגליך זה על זה הקיף
 רגליו זה על גב זה |

551 Come out and do not tarry, My daughter."

The soul answered, "(I) know that you
are the God of the spirits

552 and in Your hand is every living soul.

You created me and You put me in the
body of this righteous one. Is there
any body

553 as clean and pure and holy in the world
like Moses', that flies were never seen
on it?

554 And he was never envious. It is good for
me to remain here." The Holy One Blessed
Be He said to her,

555 "My daughter, do not tarry. Your end has
arrived. And I will seat you with Me on
the throne of My glory

551 Read with DR. 11:10 and Yalkut 940.

551 צאי ואל תאחרי בתי השיבה הנפש היודעת כי אתה אלהי הרוחות

552 ובידך נפש כל חי בראתני ונתתני להיות בגופו של צדיק

זה מי גוף

553 נקי וטהור וקדוש בעולם כמו של משה שלא נראו זבובים

עליו

554 מעולם ולא היה צר עין מעולם טוב לי לשבת כאן אמר לה

555 הקב"ה בתי אל תאחרי הגיע קצך ואושיבך עמי בכסא כבודי

551 יח"מ יב"ט: אמה הוא יודע באלהי | ד"ר שם נילק' שם: שם: וכל הנפשות נפש החיים
והמתים מסורין |

552 שם: בראתני ++ יצרתני ++ | שם: משה |

553 שם: נראו בו רוח סרוחה מעולם ולא רמה ותולעה |

554 שם: לכן אני אוהבת אותו איני רוצה לצאת ממנו |

555 שם: אני מעלה אותך לשמי השמים העליונים ואני מושיבך |

556 near the throne of the Seraphim, the Ophanim
 and the angels and the Cherubim." She said
 before Him,

557 "Master of the Universe, it is good for me
 (here) in this one. Just as the angels
 Aza and Azael came down from heaven

558 and corrupted their way. Moses who was
 human from the day you revealed yourself to
 him in the bush

559 he did not return to his wife. Leave me in
 my place." When The Holy One Blessed Be He
 saw this He took

560 his soul with a kiss. As it is said, and
 Moses the servant of the Lord died there by
 the kiss of the Lord."

Deut.34:5

557 In the Zohar there is a legend that
 Aza and Azael were banished from heaven
 and they had relations with mortal women.

560 Deut.34:5 in the Bible would be
 translated "And Moses the servant of the
 Lord died there according to the word of
 the Lord." But we have translated it in
 the text as the rabbis understood it.

- 556 אצל כסא שרפים ואופנים ומלאכים וכרובים אמרה לפניו
557 רבש"ע טוב לי בזה מה המלאכים עזא ועזאל ירדו מן השמים
558 השחיתו דרכם ומשה שהיה בשר ודם מיום שנגלית עליו בסנה
559 לא שב לאשתו הניחני במקומי כיון שראה הקב"ה כך נטל את
560 נשמתו בנשיקת פה שנאמר וימת שם משה עבד יי על פי יי
(דברים ל"ד ה')

-
- 556 ד"ר שם וילק' שם: תחת כסא כבודי אצל כרובים ושרפים
| וגדודים
557 שם: רבש"ע) מאצל שכינתך ממרום ירדו שני מלאכים עזא ועזאל
| וחמדו בנות ארצות
558 שם: דרכם) ++ על הארץ עד שתלית אותם בין הארץ לרקיע ++
| שם : אבל בן עמרם
559 שם : לאשתו) ++ שנאמר ותדבר מירם ואהרן במשה על אודות
| האשה הכשית אשר לקח אשה כשית לקח בבקשה ממך ++

- 561 And He wept. If it were possible to say The
 Holy One Blessed Be He began to wail over
 him. As it is said, "Who shall
 562 rise up for me against the evil doers?"
 Who shall stand up for me against the workers
 of iniquity?" And the angels wept Ps.94:16
 563 and they said, "But wisdom where shall it be
 found?" And the Heavens also said, "The Job28:12
 Godly man has perished
 564 out of the earth." And the land said, "And Micah 7:2
 the upright among men is no more." And all Micah 7:2
 the stars and planets
 565 said, and the sun and the moon and the holy
 spirit said, "And there hath not arisen a
 prophet since

- 561 ובכה עליו כ"ב יכול התחיל הקב"ה מקונן עליו שנאמר מי
 562 יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און (תהלים
 צ"ד ט"ז) ומלאכים בוכים
 563 ואומרים והחכמה מאין תמצא (איוב כ"ח י"ב) וגם השמים
 אמרו אביד חסיד
 564 מן הארץ (מיכה ז' כ*) הארץ אמרה וישר באדם אין (שם)
 ובכל כוכבים ומזלות
 565 אומרים וחמה ולבנה ורוח הקדש אומרת לא קם נביא עוד

-
- 561 ד"ר שם וילק' שם: והיה הקב"ה בוכה מי |
 562 שם: ורוח הקדש אומר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה |
 563 שם: שמים בוכין ואומרים אבד חסיד מן הארץ |
 564 שם: / ובכל כוכבים ומזלות / |
 565 ב"ה וח"מ: / אומרים / | שם: אומרים |

566 in Israel like Moses." And Joshua sought
Moses and he did not find him.

Deut. 34:10

567 Metatron came before The Holy One Blessed
Be He and he said, "Master of the Universe,
Moses in his lifetime was yours and in his
death

568 he is yours." The Holy One Blessed Be He
said to Metatron, "It is not over Moses
alone

569 I am to be comforted but over him and over
Israel who many times angered me

570 and he prayed on their behalf and it
appeased me. As it is said, 'He executed
the righteousness of the Lord

566 בישראל כמשה (דברים ל"ד י') ויהושע בקש את משה ולא

מצאו בא

567 מטטרון לפני הקב"ה ואמר רבש"ע משה בחייו שלך במותו

568 שלך אמר הקב"ה למטטרון אני לא על משה בלבד אני

569 מתנחם אלא עליו ועל ישראל שהרבה פעמים הכעיסוני

570 והתפלל עליהם והיה מרצה אותי שנאמר צדקת יי עשה

566 ד"ר שם וילק' שם : מצאו ++ היה בוכה ואומר הושיעה
ה כי גמר חסיד כי פטו אמונים מבני אדם ++ | שם : / בא / |

567 שם : / מטטרון לפני הקב"ה ואמר רבש"ע משה בחייו שלך במותו / |

568 שם : / שלך אמר הקב"ה למטטרון אני לא על משה בלבד אני / |

569 שם : / מתנחם אלא עליו ועל ישראל שהרבה פעמים הכעיסוני / |

570 שם : / והתפלל עליהם והיה מרצה אותי שנאמר / | שם : ומלאכי
השרת אומרים צדקת |

571 and his ordinances with Israel."

Deut.33:21

And he said before him, "The Lord He is
God.

572 The Lord He is God in heaven above and upon
earth beneath.

573 There is none else." Even I will testify
concerning him."And there hath not arisen a
prophet still

Deut.4:39

574 in Israel like Moses and in all the mighty
hand

575 and in all the great terror, which

576 Moses wrought in the sight of all

577 Israel."

Deut.34:10-12

- 571 ומשפטיו עם ישראל (שם) והוא אומר לפניו יי הוא אלהים
572 יי הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת
573 איו עוד (שם ד' ל"ט) אף אני אעיד עליו ולא קם נביא עוד
574 בישראל כמשה ולכל היד החזקה
575 ולכל המורא הגדול אשר
576 עשה משה לעיני כל
577 ישראל (שם ל"ד י"ב)

571-577 ד"ר שם וילק' שם : אלו ואלו היו אומרים יבוא שלום
ינוחו על משכבותם הלך נכחו זכר צדיק לברכה ונשמתו לחיי עולם
הבא |

APPENDIX

PHOTOCOPIES OF MANUSCRIPTS

אלה אבותם שגורלו במצרים היה חיל אלהם
 אלה שגורלו במצרים לא היה אלהם המצרים
 אלה שגורלו במצרים בכל השנים שגורלו
 כי שכן יא' על המצרים ואלה
 אלה אלה לא כך אלהם לא שכן ואלה
 המצרים ואלה אלהם ואלה אלהם ואלה
 המצרים ואלה אלהם ואלה אלהם ואלה

בשרם במידת צורך נקליו השלום

פטרית משה

[illegible]

וזאת הברכה אשר בך משה איש האלהים אמר רבי שמעון
 בן נחמני כיון שבא משה לברך את ישראל בזמנו
 דבר ברכה זאת התורה שכתוב בה וזאת הברכה אשר בך
 משה איש האלהים איש האלהים זה משה איש האלהים זה
 הקב"ה שכתוב בו יי איש מלחמה יי שמו וכל בך למה לקיים
 מה שנאמר והחוט המושך לא במהרה ינתק אמר רבי
 תמחא איש האלהים אם איש למה אלהים מלא בשבירה מלפני
 מרעו נקרא איש בשעלה לרקיע נקרא אלהים וזה זכה בשר
 שהקב"ה מתעסק בו בשעה שידר למצרים ורגיע נאולתן של
 וישראל ויהיו כולם עוסקים בפקדון וקרב ומשה היה מסבב ארץ
 העד והתעסק שלשה ימים ושלשה לילות למצוא ארזו של
 וישראל ויהיו כולם יכולים לצאת למצרים מפני איסור השבועה
 בלא עזמות וסוף לה שהשיב את בני ישראל שנאמר וישבע
 וסוף את בני ישראל פגע בשרח בת אשר ורצתה אותו עין
 ורגיע וסוף לה כפפת את העד שלשה ימים ושלשה לילות
 למצוא ארזו של וסוף ולא מצאת אותו אמרה לו בא עמי
 הילך עמה עד נדר נילוס במקום זה נתנו ארזו של וסוף
 וישראל עשרת הדין וזמנא חמשה הדין והתמנה מכל מקום בך
 אמר רבי חייא רבא אמר אל פרעה רצונך שלא תצא אומרה זו
 מבואץ אם לא יעלו את עצמות וסוף עמם הם לא יצאו ממנו
 איסור השבועה מיד עמד משה על אפת הירדן ואמר וסוף
 קם אתה ידעת שרגיע השעה שהקב"ה נאמל את בני וישראל
 אתה את בני ישראל ועתה תן כבוד לאלהי ישראל ואל תעזב

1. Die erste Gruppe ist die Gruppe der
 2. Die zweite Gruppe ist die Gruppe der
 3. Die dritte Gruppe ist die Gruppe der
 4. Die vierte Gruppe ist die Gruppe der
 5. Die fünfte Gruppe ist die Gruppe der
 6. Die sechste Gruppe ist die Gruppe der
 7. Die siebte Gruppe ist die Gruppe der
 8. Die achte Gruppe ist die Gruppe der
 9. Die neunte Gruppe ist die Gruppe der
 10. Die zehnte Gruppe ist die Gruppe der

1. Die erste Art der Bewegung ist diejenige, die in der Natur
 selbst liegt, und die durch die Natur selbst hervorgerufen wird.
 2. Die zweite Art der Bewegung ist diejenige, die durch die
 Natur selbst hervorgerufen wird, aber die durch die Natur selbst
 nicht hervorgerufen wird.

... ..

[illegible]

FOOTNOTES

D. MANUSCRIPTS

1. All the manuscripts used in this study were seen by the author only in microfilm or xerox copies. Therefore, the information on the unsigned and undated manuscripts is very likely to be in error. The author acknowledges with thanks the help of Dr. Lehmann in determining approximately the date and place of origin of some of the manuscripts.

2. The pointing has many obvious errors for this reason it was not possible to discover the origin of the vocalizer from the vowels. The author acknowledges with thanks the help rendered him in this matter by Drs. Weinberg and Jerusalem.

3. Meyer Abraham, Legendes juives apocryphes sur la Vie de Moïse (Paris, Paul Gauthier, 1925), p.37.

E. PRINTED EDITIONS

1. Ibid., p.41. and Leopold Zunz, Die Gottesdienstlichen Vorträge der Juden Historisch Entwickelt, (Tel Aviv, Mosad Bialik, 1954) p.316, footnote 144.

G. TRANSLATIONS

1. Abraham, pp. 43-45.

I. DATING

1. Jellenik, Bet Hamidrash, Vol. VI (Jerusalem, Wahrman, 1967), pp. xxi-xxii.

2. Jellenik's first recensio can be considered as merely a variation on the editio princeps, but not a different recensio.

3. Leopold Zunz, Die Gottesdienstlichen ... (Berlin, Lamm, 1919), p. 146.

4. Abraham, p.33.

5. Ibid.
6. Ibid., footnote 2.
7. Ibid., pp. 33-35.
8. Ibid., p. 36.
9. Ibid., p. 38.
10. Ibid.
11. Ibid., p. 39.
12. J. Theeder, "Midrash Petirat Moshe," Jewish Encyclopedia. Vol. VIII, (New York, Ktav) p. 576.
13. Zunz, Gottesdienstlichen... (Tel Aviv), p. 67.
14. Israel Ta-Shema, "Introduction" Deuteronomy Rabba. (Tel Aviv, Yavneh, 1967), p. 17.
15. Meritz Steinschneider, Jewish Literature. (New York, Hermon Press, 1965), p. 46.
16. Abraham, p. 30.

J. THE DEVELOPMENT OF MIDRASH PETIRAT MOSHE

1. R.H. Charles, The Assumption of Moses. (London, Black, 1897), p. 106.
2. Abraham, p. 38.
3. Meritz Rosenfeld, Der Midrasch Deuteronomium rabba uber der Tod Moses. (Berlin, Itzkeski, 1899), p. 31.
4. Samuel Lowenstamm, "The Death of Moses" Tarbiz. Vol. XXXVII No. 2-3, Jan. 1958, p. 157.
5. Friedman, Sifre Deuteronomy # 305.
6. Solomon Schechter, Abot d'Rabbi Nathan Chapter 12, p. 50.
7. Abraham, p. 31.

L. AUTHORITIES CITED IN THE TEXT OF MIDRASH PETIRAT MOSHE

1. The dates for the authorities are taken from: Hermann Strack, Introduction to Talmud and Midrash. (Philadelphia, Jewish Publication Society of America, 1963)

BIBLIOGRAPHY

Primary Sources

- Solomon Buber. Jalkut Machiri. Jerusalem, 1964.
- _____. Midrash Mishle. Jerusalem, 1965.
- _____. Midrash Tanhuma. Jerusalem, Ortsel, 1964.
- _____. Midrash Tehillim.
- _____. Pesikta de Rav Kahana. New York, Om, 1949.
- A. M. Haberman. Helkat Mechokek. Tel Aviv, Schocken, 1947.
- Dibre Hayamim Shel Moshe Rabbenu. Venice, 1544.
- J.D. Eisenstein. Ozar Midrashim. New York, E. Grossman, 1956.
- Adolph Jellinek. Bet Ha Midrash. Jerusalem, Wahrmann, 1967.
- Jalkut Shimoni. Jerusalem, 1960.
- Meir Friedman. Sifre. Vienna, 1964.
- Gilbert Gaulmyn. De Vita et Morte Mosis. Paris, 1626.
- H.S. Horowitz. Mechilta d'Rabbi Ismael. Jerusalem, Wahrmann, 1960.
- Saul Liberman. Midrash Debarim Rabba. Jerusalem, Wahrmann, 1964.
- Moses Merkin. Midrash Rabba. Tel Aviv, Yavneh, 1967.
- Bernard Mandelbaum. Pesikta de Rav Kahana. New York, Jewish Theological Seminary of America, 1962.
- Midrash Rabba. Vilna-Rom (edition).
- Midrash Tanhuma. Jerusalem, Lewin-Epstein Ltd., 1964.
- Pirke Rabbi Eliezer. (Warsaw edition), New York, Om, 1946.
- Solomon Schechter, Aboth de Rabbi Nathan. New York, Philipp Feldheim, 1967.

Talmud Jerusalemi. Krotaschin (edition)

Talmud Babli. Vilna (edition)

J. Theodor and Ch. Albeck, Midrash Bereshit Rabba. Jerusalem, Wahrman, 1965.

S.A. Wertheimer. Otzar Midrashim Kitve-Yad. Jerusalem, 1914.

N.S. Zuckermann. Tosephta. Jerusalem, Wahrman, 1963.

Translations of Primary Sources

William G. Braude. The Midrash on Psalms. Connecticut, Yale University Press, 1959.

_____. Pesikta Rabbati. New Haven, Yale University Press, 1968.

I. Epstein (ed.). The Babylonian Talmud. London, Soncino Press, 1935.

Fabrieii. Tractatus Hebraeca. Hamburg, Christian Liebezeit, 1714.

Jacques Faitlovitch. Mota Musa. Paris, Geuthner, 1906.

Gerald Friedlander. (trans.). Pirke De Rabbi Eliezer. New York, Hermon Press, 1965.

Louis Ginzberg. The Legends of the Jews. Philadelphia, The Jewish Publication Society, 1938.

Judah Goldin. The Fathers According to Rabbi Nathan. New Haven, Yale University Press, 1955.

J. Rabbinowitz (trans.). Midrash Rabbah. London, Soncino Press, 1961.

August Wunche. Bibliotheca Rabbinica. Leipzig, Otto Schulze, 1885.

_____. Israels Lehnhalle. I*II. Leipzig, Edvard Pfeiffer, 1907.

Secondary Sources

Meyer Abraham. Legendes juives apocryphes sur la viede moise. Paris, Paul Geuthner, 1925.

Elkan Nathan Adler. Catalogue of Hebrew Manuscripts. Cambridge, Cambridge University Press.

- Bernard Bamberger. Fallen Angels. Philadelphia, Jewish Publication Society, 1957.
- Jacob Ben. Otzar Ha Sepharim. Vilna, 1880.
- Solomon Birbaum. Hebrew Scripts. (Plates). London, Palaeographia, 1954-1957.
- R.H. Charles. Assumption of Moses. London, Black, 1897.
- _____. The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament. London, Oxford University Press, 1913.
- Gustav Davidson. A Dictionary of Angels. New York, Free Press, 1967.
- Vinton A. Dearing. A Manual of Textual Analysis. Los Angeles, University of California Press, 1959.
- Louis Finkelstein. "Improved Readings in the Sifre," Reprint of (Proceedings of American Academy for Jewish Research), vol. iv, 1932-1933.
- _____. "Prolegomena to an Edition of the Sifre on Deuteronomy" Offprint (Proceedings of American Academy for Jewish Research) 1931-1932.
- David Hoffman. "Likkute Mechilta Lesefer Debarim" (Jubelschrift Des Dr. Israel Hildesheimer). Berlin, Engel, 1890, 1-32.
- Aaron Hyman. Toldoth Tannaim Ve Amoraim. Jerusalem, Boys Town, 1964.
- Joel. Catalogue of Hebrew Manuscripts in the National and University Library in Jerusalem, 1934.
- Isadore Loeb. Le Taxo de l'assomptions de Moise. Paris, Baer, 1879.
- Samuel Lowenstam. "The Death of Moses" (Tarbiz XXVII) Jerusalem, 1958.
- Esriel Munk. Des Samaritaners Margah Erzahland uber den Tod Moses'. Berlin, Itzkowski, 1890.
- Paul Maas. Textual Criticism. Oxford, Oxford University Press, 1958.
- Shelomo Morag. The Hebrew Language of the Yemenite Jew. Jerusalem, The Academy of the Hebrew Language, 1963.
- Jean de Pauly. Sepher Ha Zohar. (trans.) Vol. I. Paris, Ernest Leroux, 1906.

Moritz Rosenfeld. Der Midrasch Deuteronomium rabba uber der Tod Moses. Berlin, H. Itzkowski, 1899.

Oliver Rankin. Jewish Religious Polemic. Edinburgh, University of Edinburgh, 1956.

Rosmarin. Moses im Lichte Der Agada. New York, Goldblatt Publishers, 1932.

Gershom G. Scholem. Jewish Gnosticism, Merkabah Mysticism, and Talmudic Tradition. New York, The Jewish Theological Seminary of America, 1965.

Emil Schurer. A History of the Jewish People in the Time of Jesus Christ. Translated by S. Taylor and Peter Christie. New York, Charles Scribner's Sons, after 1831.

Moise Schwab. Repetoire des Articles relatif a l'histoire et a' la literature juives parus dans les periodiques de 1665 a' 1900. Paris, Geuthner, 1914-1923.

Moritz Steinschneider. Vorlesungen uber die Kunde hebraischer Handschriften deren Sammlungen und Verzeichnisse. Leipzig, Otto Harrassowitz, 1897.

M. Steinschneider. Jewish Literature: an Introduction. New York, Hermon Press, 1965.

Hermann L. Strack. Introduction to the Talmud and Midrash. New York, World Publishing Co., 1963.

J. Theodor. "Midrash Petirat Mosheh" (Jewish Encyclopaedia, VIII, Ktav Reprint) 575-576.

G. Volkmar. Handbuch zu den Apogryphen. Leipzig, Fuest Verlag, 1867.

Leon Weinberger. "The Death of Moses in Synagogue Liturgy." Unpublished Dissertation, Brandeis University, April, 1963.

Israel H. Weisfeld. This Man Moses. New York, Bloch Publishing Co., 1966.

August Wunche. Der Kuss in Bibel, Talmud and Midrash. Breslau, Marcus, 1911.

Leopold Zunz. Die Gottesdienstlichen Vortrage der Juden Historisch Entwickelt. Berlin, Louis Lamm, 1919.

_____. Die Gottesdienstlichen. Tel Aviv, Mosad Bialik, 1954.

Dictionaries

Reuben Alcalay. The Complete Hebrew English Dictionary. Hartford, Conn., Prayer Book Press Inc., 1965.

Marcus Jastrow. A Dictionary of the Targumin The Talmud Babli and Yerushalmi and The Midrashic Literature. New York, Pardes Publishing House Inc., 1950